

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 1 11. januarja 1979 Leto XVII

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice – v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERSEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Bojana Jesih-Žokalj

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din, posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Akcijski program —
usmeritev za delo
stran 3

Proletarka Larisa,
stran 5

V borbi in zimi,
stran 6

Prižigal je plamenice
upora
stran 8

Lebi, moja Dolores
stran 18

TV-15 za mladino,
stran 19

NA SUHORJU V BELI KRAJINI SO SE ZBRALI BORCI ŠTIRINAJSTE – Minulo nedeljo se je okrog sto borcev Štirinajste divizije zbralo na Suhorju v Beli krajini, od koder je divizija pred petintridesetimi leti krenila s svojimi tremi brigadami – Tomšičevo, Šercerjevo in Bračičevo – na svoj legendarni pohod na Štajersko. Med številnimi gosti sta bila tudi nekdanji namestnik komisarja glavnega štaba NOV in POS Viktor Avbelj-Rudi in Tone Turnher, sekretar zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, slavnostni govornik pa je bil narodni heroj Vlado Mišica, ki je bil med pohodom komisar Tomšičeve brigade.

Na fotografiji:
Strahotna burja in mraz sta na tem legendarnem pohodu Štirinajste divizije večkrat poledenila borcem obleko in pokrivala tako, da so bili kakor kolona ledenih stebrov.
Foto: Jože Petek

PETINTRIDESET LET 11. SNOB MILOŠA ZIDANŠKA – Na Primožu na Pohorju se je 7. januarja letos zbralo več kot petsto borcev 11. SNOB Miloša Zidanška, ki so ji rekli tudi Pohorska brigada. Osrednja proslava petintridesete obletnice te partizanske brigade pa je bila v telovadnici vuzeniške osnovne šole (na fotografiji). Na slovesnosti, s katere so poslali pozdravno pismo tudi predsedniku Titu, je govoril predsednik republiške konference ZSMS Boris Bavdek.
Foto: Bogo Čerin

Vzemi doseženo in pojdi dalje. V tem je moč socialističnega samoupravljanja in svetovnega neuvrščene gibanja, bi lahko ob izteku starega in na pragu novega leta zapisali kot geslo naše revolucije, kot moto hotenja in življenja jugoslovanskih narodov in narodnosti ter ljudstev po vsem svetu. Kajti doseženih pridobitev in vrednot naše revolucije, jugoslovanske poti v socializem, njenih notranjih demokratičnih razsežnosti in njene mednarodne uveljavitve, ni mogoče niti zmanjšati, še manj razvrednotiti, ali pa iskati drugačne izvore naše moči, trdnosti in varnosti, od tistih, ki smo jih uveljavili v glavnem toku naše zgodovine zadnjih štirideset let.

Sprejmi doseženo – pomeni, da že imamo lastno izvirno, v praksi in življenju potrebno demokratično tradicijo, da imamo četrstoletno izkušnjo socialističnega samoupravljanja, ki so ga jugoslovanski ljudje sprejeli kot temeljna pravila za urejanje svojih odnosov med seboj in z družbo, da imamo zgrajen mehanizem samoupravnih institucij, ki iz družbene baze gradi naš samoupravni sistem iz treh osnovnih temeljnih celic – združenega dela, krajevnih in interesnih skupnosti, da smo že vzpostavili nov politični sistem za vpliv delovnih ljudi na vseh ravneh prek delegatskih skupščin, da smo preizkusili na mnogih področjih države proces širokega podružbljanja zunanje, notranje, obrambne politike, da smo sprejeli novo Ustavo in republiške ustavne dokumente in malo ustavo – zakon o združenem delu, da so mnoga naša, jugoslovanska, Titova načela za odnose med državami in narodi in za spreminjanje krivičnega svetovnega gospodarskega sistema sprejeta v pomembne dokumente ZR in listine neuvrščene gibanja.

★

... Pojdi dalje – pomeni, da se ne smemo ustaviti ob doseženem, da nas ne sme uspavati samozadovoljstvo in ugodno politično razpoloženje naših množic, saj zaključujemo letošnje bilanco s skupno oceno, da je bilo leto 1978 eno najbolj stabilnih, mirnih, uspešnih let po partizanski zmagi.

(MITJA RIBIČIČ, iz
uvodnika
v Komunistu)

Zgodovinarji in kronisti so pisali...

Odmev na članek, »Dachau! Ali je to mogoče?« december 1978

Z zanimanjem sem v TV-15 prebral spomine Bojana Tollazija, ki sobili v treh nadaljevanjih objavljeni decembra 1978. leta pod naslovom: »Dachau! Ali je to mogoče?« Vendar želim pisca dobrohotno opozoriti, da ni točno, kar je zapisal v naslednji trditvi:

»Ko se nas je zbralo tako nekako okrog štiristo zapornikov, so na kraju pripeljali še skupino višjih domobranskih oficirjev. Med njimi je bil tudi major Križ in še neki pater, frančiškan... Če nas – partizane pošiljajo v taborišče, smo lahko razumeli. Kaj je pa domobranska svojat naredila svojim »gospodarjem« – nacistom, da jih pošiljajo z nami skupaj, nam ni bilo jasno. Bilo jih je okoli dvanajst. Majorjev in pa podpolkovnikov. Bili so še zmeraj v uniformah. Zgodovinarji in kroniki o tem niso še ničesar napisali. Prav bi bilo, da slovenski narod tudi to izve...«

Nisem ne prvi in ne edini, ki je o tem precej pisal (in tudi zadnji ne).

V knjigi »Po sledovih črne roke opisujem, zakaj so Nemci spomladi 1944. leta aretirali dva iz najožjega belo-plavogardističnega vodstva dr. Albina Šmajda in kaplana Andreja Križmana (str. 107 in 212). Na sojenju pred vojaškim sodiščem v Ljubljani 1946. leta je generalajntant esesovske policije Erwin Roesener dobesedno izjavil: »Temeljna misel za formiranje domobranstva je pravzaprav izhajala od kaplana Križmana. Za njim je bil glede te zadeve pri meni dr. Šmajd. Križman je prišel k meni s posredovanjem komisarja (gestapovca) Krügerja...« Kljub temu je bil kaplan Križman zaprt v Begunjah od 8. do 30. marca 1945. leta (istotam str. 212 in 213).

Nadalje je v omenjeni knjigi na str. 233 naslov: Kako in zakaj so Nemci aretirali vodilne plavogardiste. V tem poglavju opisujem, zakaj in kako so gestapovci v Ljubljani v nekdanji Bati (današnja NAMA) aretirali okoli trideset plavogardistov, med njimi majorja Vujoševiča in majorja Glušiča, ki sta bila člana poveljstva Komande Slovenije, kot so oni uradno imenovali Mihailovičovo komando za Slovenijo. Tedaj so za nekaj ur ali za nekaj dni aretirali tudi podpolkovnika Ernesta Peterlina, organizacijskega poveljnika domobranstva podpolkovnika Krenerja in Rupnikovega zeta Kocipra. Domobranske voditelje so kmalu izpustili, domala vse aretirane vodilne plavogardiste pa so poslali v razna taborišča; med njimi tudi šest žensk in je ena od teh umrla v Rawensbrücku.

Kot sem omenil, teh dejstev kronisti NOB ne tajimo in ne skrivamo.

Nadalje Tollazzi obširno piše o bombardiranju Jesenice 1. marca 1945. leta in to prav v trenutku, ko je na postaji stal zadnji transport internirancev za Dachau. Pravi, da je v knjigi »Gorenjska v borbi« prebral, da je v tistem letalskem napadu bilo ubitih okoli štiristo ljudi.

Najbolj natančne podatke o tem bombardiranju je objavil TV-15 6. marca 1975 leta:

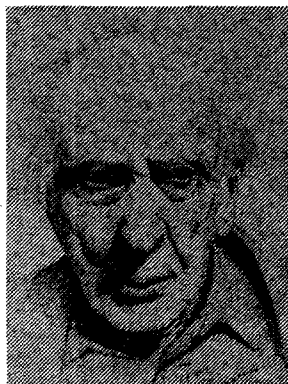
Anglo-ameriški bombniki so v dveh valih odvrgli največ bomb okrog železniške postaje in to na prostoru od današnje gimnazije do stavbe občinskega sodišča. Bomba je padla tudi na stavbo, kjer je bil sedež gestapa. Po nemških poročilih je bilo zaradi bombardiranja 107 mrtvih, 60 težko in 90 laže ranjenih, od tega le okoli 10 odstotkov civilnega prebivalstva. Največ Nemcev je bilo ubitih v hotelu Triglav. Tam so se na kosilo zbrali voditelji nacional-socialistične stranke iz Podonavja, ki so se iz tistih krajev umaknili, ko je NOV začela ofenzivo na sremski fronti. Vsi so bili ubiti med bombardiranjem. Nadalje je bilo med ubitimi veliko nemških oficirjev in političnih funkcionarjev. Pokopali so jih na pokopališču v Kranju, pogreba pa so se udeležili gauleiter dr. Rainer, general Roesener, general Noeldichen in drugi. Ze to dejstvo pove, koliko visokih nemških funkcionarjev so ubile zavezniške bombe. Žal je bilo od teh bomb ubitih tudi nekaj aktivistov in aktivistk OF, ki so s hrano pritekli na železniško postajo, da bi jo izročili internirancem transporta, v katerem je bil tudi 18-letni Tollazzi.

JOŽE VIDIC
Povšetova 104
p. Ljubljana

Anton Gregorčič in njegovih sto let

Še se živo spominjam velikih loncev na štedilniku

Dne 12. januarja 1979 bo v vasi Krn slavil što let Anton Gregorčič – Korošcov stric, kot ga kličejo domačini. Rodil se je 12. januarja 1879 in ob tako visokem življenjskem jubileju zasluži, da mu zapišem:

*Sto let je sonce vstajalo,
sto let večere vse zahajalo,
sto let je kri po žilah gnalo,
a srce revoluciji je zvesto ostalo.*

Med narodnoosvobodilnim bojem je imel Korošcov stric več kot šest križev na ramenih, pa je vedel, da je njegova dolžnost pomagati partizanom.

Ze pred razpadom fašistične Italije je bila v njegovi hiši etapna kuhinja. Partizanske enote, ki so potovale s Cerkljanskega in drugih krajev v Beneško Slovenijo, Brda, Režijo in Furlanijo, so se vedno ustavljale pri Korošču. Še se živo spominjam velikih loncev na štedilniku, v katerih se je kuhala mineštra za partizane, ali pa velikih kotlov, v katerih je bila polenta. Jubilant je skrbel, da je v štedilniku stalno gorel ogenj in je pridno nalagal polena v štedilnik, da je bila jed čimprej kuhana. Večkrat smo se mi lačni in premraženi ter mokri gredli in sušili pri štedilniku in komaj čakali, da bo jed na mizi. Skoraj »jurišali« smo na mineštro ali polento, ki jo je Korošcov stric postavil na mizo. On pa ni skrbel samo za naše želodce, ampak tudi za varnost, da smo se lahko v miru pogreli in najedli. Takoj, ko je postavil skleda na mizo, je odšel skozi vrata in zunaj skrbno stražil, da nas ne bi presenetil sovražnik.

Korošcov stric je opravljal tudi druge važne naloge. Tako je večkrat prenašal pošto skozi nemške zasede. Njegov nečak Franc Gregorčič, partizan od 12. februarja 1943, je bil komandir karavle P-28 v Strmolah, v neposredni bližini doma.

Anton Gregorčič je ena izmed tistih trdnih gorskih korenin, ki je globoko zasidrana v ta podkranski svet. Z nečakom Francem, ki skrbi zanj, si do zadnjega dinarja lepo delita trdo in pošteno zaslužno pokojnino. Nečak poleg tega, da skrbi za strica, splete kakšen koš in si s tem prisluži še kakšen dinar za družinsko blagajno.

Vaščani in nekdanji borci se stricu Antonu in Koroščovim zahvaljujejo

Risba in tekst:
RUDI ŠTURM
Kamno 34
p. Kobarid

V vsako partizansko družino

Kar osupnil sem, ko sem 2. novembra lani v TV-15 bral zapis »TV-15 malo drugače«, v katerem ste zapisali, s kakšnimi težavami se spopada naš časnik. Več kot 100.000 članov, naročnikov pa samo 36.000 – je podatek, ob katerem se velja zamisliti.

Imam predlog: pred nami so občni zbori borčevske organizacije, na katerih bi morali predsedniki povprašati vsakega, če je naročen na TV-15 in če ni, zakaj ni. Res je, da je umrljivost velika. Res pa je tudi, da se da z voljo še dosti narediti. Spomnimo se samo dni fašistične okupacije, s kakšnim zanimanjem smo brali »poročevalca« in ga dajali naprej, vsakemu zanesljivemu prijatelju in on spet naprej. Tovariški pozdrav!

JOŽE MARN
Staneta Žagarja 38
p. Kranj

Je to pomoč nerazvitim krajem?

Brkinci nimajo komu prodati jabolka...

Dne 3. decembra je bilo, ko sem se odpravil peš v Brkine, in sicer iz Sp. Bitnje pod Premom proti Janeževemu brdu, Preložam, Ostrožnem brdu in Suhorju. Pa nisem mogel sprva verjeti svojim očem, da je na jablanah po vseh brkinskih rebreh in v sadovnjakih še polno sadežev, ki so v sončnem vremenu in modrem jasnem nebu tako rdele in rumenela. Ne samo na drevju, tudi po tleh in v grabnih je bilo polno jabolk plemenitih sort in sem obžaloval, češ kakšna škoda, da so Brkinci tako izumrli in da ni nikogar več, ki bi sadje pobiral.

Pa sem že na Janeževem brdu zvedel resnico: Brkinci nimajo komu prodati jabolka in ker ni zanje nobenega zanimanja in ne priložnosti za prodajo.

O, pač – ajdovski Fructal je plačal kmetu z Janeževega brda obrana jabolka kot industrijsko blago po 1,80 dinarja s tem, da jih je moral na svoje stroške pripeljati v Ajdovščino, tako da so mu prišla potem jabolka po 1,40 dinarja za kilogram. Medtem pa ajdovski Fructal kupuje plantažna jabolka kot zares pravo industrijsko blago, neobrana na kraju samem, pri pridelovalcih v Makedoniji, po 2,40 dinarja za kilogram, in k temu plačuje Fructal še prevoz iz Makedonije do tovarne.

Pri vsem tem je omembe vredno še to, da so brkinska sortna jabolka okusnejša kot samo industrijsko blago, ker imajo več kisline in so primernejša za predelavo.

Kljub vsemu imajo mnogi brkinski kmetje tudi polne kleti obranih jabolk – seveda, če je bil kdo od njih optimist in je pripravil zaloge za morebitne kupce iz domačih, slovenskih gospodinjstev, le teh žal ni od nikjer. Pa jih bodo spet na pomlad zmetali na gnoj, tako kot se je to zgodilo letos, in lani, in tudi že leta nazaj.

Je mar to pomoč nerazvitim Brkinom in sodelovanje gospodarskih dejavnikov pri naporih sežanske in ilirskobistriške občine, ki so Brkine vsaj s sodobno cesto povezali s svetom in tako dali možnost za vključevanje Brkinov v gospodarski utrip? Potemtakem je tudi nova slemenska cesta zelo zelo zgrešena investicija.

Morda bi vaše dopisništvo obdelalo na slikovit način tole žgoče vprašanje? Ni potrebno daleč – samo od Sp. Bitnje do Janeževega brda po dobri cesti, 2,5 km.

MILAN GUČEK
Razgledna pot 5
p. Ankanan

Pojasnilo in dopolnilo

Odmev na pesem »Materi«, 41. številka TV-15

V TV-15 z dne 19. oktobra lani sem na sedmi strani prebral pesem Materi, ki jo je napisal Franc. Pod pesmijo je navedeno, da podatki o avtorju niso znani. Naj zato povem, da sem pesem napisal jaz jeseni leta 1945. Takrat sem bil kot zastavnik sekretar Skoja 1. bataljona našega odreda za slovensko Primorje, Trst in Istro. Odred je bil v teh dneh pod zavezniško vojaško upravo in je imel svoj sedež, do svojega razpada konec maja 1947, v Opatjem selu na Krasu. V prvi bataljon tega odreda je spadala tudi 3. četa KNOJ, ki je bila ustanovljena po osvoboditvi Trsta in nato premeščena na Kras. V prvih dneh sem bil v tej četi politični delegat, julija 1945 pa sem bil imenovan za sekretarja Skoja v 1. bataljonu.

Napisal sem več pesmi. Spominjam se, da sem eno posvetil pokojnemu komandantu četrte armade Petru Drapšinu, ki je s svojo armado in s pomočjo ostalih slovenskih enot osvobodil Trst.

Pesem Materi sem napisal na takratnem sedežu bataljona v vasi Senpolaj nad Nabrežino. Čeprav je od takrat minilo že več kot triinideset let, mi je motiv ostal globoko v spominu in prav po motivu sem pesem tudi spoznal. Pesem sem posvetil svoji, danes že pokojni materi, ki je takrat že nekaj let nisem videl. Mati je ponoči večkrat jecala in vzdihovala, ker ni vedela, kaj bo naslednji dan skuhalo številnim otrokom. Zato sem to skrb in žalost moje matere omenil v prvi in drugi kitici.

Veliko moralno čast sem dosegel 22. junija 1945, ko sem bil v Lipi na Krasu sprejet v KP, zato sem tudi zapisal: »Povrnem kmalu se, brez dvoma, / drugače kot sem šel od doma.« Z objavo te pesmi sem bil zelo prijetno presenečen.

FRANC LEBEN
Dobravška 1,
p. Jesenice

S pete seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

Akcijski program – usmeritev za delo

Na zadnji lanskoletni seji predsedstva RO ZZB NOV Slovenije so člani predsedstva obravnavali poleg predloga akcijskega programa še borčevsko problematiko v nekaterih italijanskih pokrajinah, kjer žive Slovenci, dva osnutka samoupravnih sporazumov, oziroma statuta, ki urejata medsebojne pravice, odgovornosti in obveze v delovni skupnosti RO ZZB NOV Slovenije ter predlog za imenovanje komisije predsedstva RO ZZB NOV Slovenije za odlikovanja zaslužnih borcev NOV in POJ ter aktivistov OF – tujih državljanov.

Kakor je uvodoma zapisano v predlogu akcijskega programa, so podlaga za nastajanje tega programa »na ustavi in zakonu o združenem delu temelječa stališča in sklepi V. redne skupščine ZZB NOV Slovenije, sklepi VIII. kongresa ZK Slovenije, XI. kongresa ZK Jugoslavije in osmega kongresa ZZB NOV Jugoslavije, akcijski program republiške konference SZDL Slovenije in stališča ter sklepi Skupščine SR Slovenije in SFR Jugoslavije o sistemu socialne varnosti borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev.«

Idejna in družbenopolitična usmeritev borčevske organizacije zajema v predlogu akcijskega programa:

uresničevanje in uveljavljanje idejne in družbenopolitične vloge ZB na programskih izhodiščih ZK in SZDL, skupne fronte socialističnih in demokratičnih sil v naši samoupravni družbi;

nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, samoupravnega planiranja; materialni in družbeni razvoj ter razvoj družbenopolitičnega sistema socialističnega samoupravljanja in krajevne samouprave;

uveljavljanje in nadaljnji razvoj delegatskih odnosov v organizacijah ZK, v družbenopolitičnih skupnostih in na drugih področjih družbenega življenja;

podružbljanje aktivnosti pri razvijanju in negovanju revolucionarnih tradicij in vključevanje čimširšega kroga delovnih ljudi in občanov, še posebno mladine v to dejavnost;

dopolnjevanje in izboljšanje socialne varnosti borcev, vojaških invalidov in družin padlih borcev;

krepitev in razvijanje ljudske obrambe in družbene samosaščite;

urejanje kulturnih vprašanj, za katerih urejanje se ZB še posebno zavzema – skupaj s problematiko informiranja, založništva (še posebno na teme NOB);

uveljavljanje samoupravnega, družbeno dogovorjene kadrovske politike;

ter uveljavljanje načel naše neuvrščene zunanje politične usmeritve, zlasti pri razvijanju stikov z naprednimi in demokratično usmerjenimi borčevskimi organizacijami v zamejstvu in odporniškimi gibanji v drugih deželah.

Predlog akcijskega programa RO ZZB NOV Slovenije nadalje po posameznih poglavjih podrobneje razčlenjuje zavzemanje stališč do vprašanj socialne varnosti, zdravstva, razvijanja tradicij...

★

Tako zajema poglavje socialne varnosti borcev uveljavljanje, oziroma reševanje vprašanj v zvezi s posebno določbo, usmerjanje akcije za izpeljavo družbenega dogovora o podeljevanju občinskih priznavalnin borcem NOV, za boljše socialno varnost kmetov-borcev, skrb za uresničevanje dogovora z Zdravstveno skupnostjo Slovenije o zdravljenju nekaterih borcev in aktivistov iz zamejstva pri nas (o koriščenju uslug, ki so na voljo našim borcem). Tu je še spremljanje stanovanjske problematike in predlaganje ustreznih rešitev, sodelovanje pri oblikovanju novega pokojninskega in invalidskega sistema v SR Sloveniji in SFR Jugoslaviji (kar bo izredno pomembno v tem letu), tu sta tudi skrb za bolne in osamele borce, cela vrsta vprašanj s področja varstva vojaških invalidov, bivših političnih zapornikov, internancev izgnancev in vojnih ujetnikov, ki jih bo RO ZZB NOV vsa obravnavala ter spremljala tok realizacije dogovorjenega s tega področja.

Na osnovah vsega tistega, kar je značilno in je vodilo naše zunanje politike, si bo RO ZZB NOV Slovenije prizadeval še naprej razvijati svojo družbenopolitično aktivnost, pri čemer bo eno osrednjih težišč te dejavnosti

sti veljalo vprašanjem miru v svetu, kjer bodo vsa prizadevanja usmerjena k mladim generacijam, katerim lahko borci le na podlagi izkušenj predložijo vse nevarnosti vojne. K temu poglavju dejavnosti in usmeritve dela RO ZZB NOV pa spada v prvi vrsti tudi boj proti pojavom oživljanja nacifašizma in boj proti fašističnim militarističnim strankam in skupinam (ob tem pa pomoč udeležencem antifašistične borbe v minuli vojni iz vrst Slovencev in Italijanov v sosednji Italiji, Slovencev in Avstrijcev v sosednji Avstriji ter Slovencev v Madžarski).

Akcijski program dokaj obsežno zajema poglavje ljudske obrambe in družbene samosaščite. Tu sta zlasti poudarjeni dosledno uresničevanje zakona o ljudski obrambi in družbeni samosaščiti (ter s tem v zvezi sklepi kongresov ZK in ZZB NOV Jugoslavije) ter izdelava ocene politične situacije v SR Sloveniji z vidika LO in družbene samosaščite – za potrebe ZZB NOV Slovenije. Sem sodi še spremljanje ustanavljanja (in delovanja) komisij za ljudsko obrambo pri občinskih odborih ZZB NOV in pri krajevnih organizacijah ZB.

Tudi na področju kulture je v akcijskem programu precej začrtanih nalog. RO ZZB NOV Slovenije se bo zavzemal za oblikovanje takšne kulturne politike, ki bo rastla iz pozitivnih dosežkov kulture v svetu ter naprednih tradicij delavskega razreda, NOB ter socialistične revolucije slovenskega in vseh jugoslovanskih narodov. RO ZZB NOV bo zavračal vsakršne pojave komercializma pa tudi elitizma in malomeščanščine ter še druge odklone (težnje po odtujevanju in razvrednotenju v boju pa tudi s delom delovnih ljudi doseženega). Po svojih možnostih bo prispeval k razvijanju ljubiteljske kulturnoumetniške tvornosti ter še vrsto vprašanj v kulturi.

Na področju razvijanja in negovanja revolucionarnih tradicij NOB bo RO ZZB NOV Slovenije skrbel in se zavzemal, da bo ZZB NOV kot organizacija nekdanjih aktivnih udeležencev NOV in socialistične revolucije v socialistični zvezi zagotavljala uveljavljanje in razvijanje revolucionarnih vrednot, ter, da bo postala skrb za razvijanje teh tradicij sestavni del naše samoupravljanja – torej celotne družbene skupnosti in še posebno – mladine.

Vrsta je še nalog s področja zgodovinopisja: zagotavljanje (oz. usmerjanje k uporabi) ustreznih metodologij ob pripravah zgodovinopisnih del usklajevanje programov obeh knjižnic, kjer izhajajo dela na temo NOB in tudi usklajevanje rokopisov,

spodbujanje za pripravo rokopisov za knjižnici »NOV in POS« ter »OF« (po že sprejetem programu preko mentorjev in recenzentov). Prav tako pa bo na tem področju potrebnih še precej prizadevanj za zagotavljanje ugodnejših pogojev za izdajo knjig, ki so že pošle in za nadaljevanje izhajanja zbornikov (kot npr. Zbornik dokumentov in podatkov o NOV jugoslovanskih narodov in drugi).

Tudi muzejsko delo in spomeniško varstvo v akcijskem programu zavzemata ustrezno mesto. Na tem področju bo poglobljena skrb veljala materialni in kadrovske krepitvi muzejev NOB in instituta za zgodovino delavskega gibanja (ter sorodnih institucij) ter že vrsto let predvideni (pa vselej ob stran potisnjeni) gradnji novega centralnega muzeja NOB v Ljubljani.

Naloga RO ZZB NOV bo tudi v prihodnje spremljati delo žirije za nagrade vstaje in zagotavljanje njeno samostojnost v odločanju, prav tako bo skrbel za nemoteno delo žirije za podeljevanje plaket ZZB NOV Jugoslavije.

V redno delo RO ZZB NOV bo tudi v bodoče spadalo reševanje vlog in pritožb (tako tudi uveljavljanje republiškega družbenega dogovora o reševanju vlog in pritožb), dosledno uresničevanje družbeno dogovorjenih načel kadrovske politike, ter omogočanje rednega dela sekcije španskih borcev.

V razpravi, ki je bila sicer izredno živahna, so člani predsedstva RO ZZB NOV k nekaterim poglavjem in točkam še predlagali nekatere manjše spremembe, ki jih bo uskladila imenovana redakcijska skupina, sicer pa bo predlog tega akcijskega programa v kratkem obravnavala RO ZZB NOV, ki se bo že tudi odločal o njegovem sprejetju. Nekateri so predlogu akcijskega programa očitali, da je preveč splošen, da zajema premalo konkretnih usmeritev za akcijo, končno pa so si bili vsi člani predsedstva RO ZZB NOV edini, da gre za načrtovanje nalog širšega obsega in, da je ta akcijski program navsezadnje tudi podlaga in usmeritev za načrtovanje konkretnih nalog npr. občinskih odborov ZZB NOV.

★

V tretji točki dnevnega reda je predsedstvo RO ZZB NOV obravnavalo borčevsko problematiko v zamejstvu ter se ob tem zavzelo za še tesnejše stike z borci onkraj naših meja in za pristnejše povezovanje.

V SZDL: »Slovenščina v javni rabi«

Poleg vsekakor najpomembnejšega dela v SZDL v zadnjem obdobju usklajevanja resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1976–1980 v letu 1979 je bila vsekakor kar najširše zastavljena akcija, ki jo je pripravljala Svet za kulturo pri RK SZDL in, ki, vsaj tako kaže, izredno pozitivno odmeva.

Slovenski jezik v političnem življenju, zakonodaji, upravi, sodstvu pa navsezadnje tudi v novinarstvu, vsakdanjem pogovoru, v zamejstvu – skratka povsod. Nekam odmaknil se je že čas, ko je bilo zadnjič v javnosti bolj s poudarkom spregovorjeno o rabi slovenščine izven ožjih literarnih krogov. Zdi se, da je bil skrajni čas, da se v kar najširšem krogu povprašamo, kaj počnemo s svojim materinim jezikom, kako ga negujemo, pačimo in spreminjamo.

Javna razprava o »Slovenščini v javni rabi« se izteka in, v kratkem bo v Portorožu posvetovanje, ki bo skušalo vprašanje slovenščine v javnosti osvetliti ne le z ozko strokovnimi slavističnimi vprašanji.

In za konec:

»Med narodnoosvobodilnim bojem je bilo zaradi razumljivih razmer občevarje med ljudmi pretežno govorno, pismeno pa sila kratko in vsebinsko zgoščeno. Po vojni so se razmere spremenile, družbeno obveščanje je vse bolj prehajalo od govorne besede k pismeni, in še to od kratkih pisem, sporočil ipd. k vse obsežnejšim gradivom in prispevkom v vse bolj razviti mreži dnevnega in drugega tiska.« Tako razmišlja med drugim v prispevku za posvetovanje o slovenščini v javni rabi Beno Zupančič. Namenoma smo izbrali prav odlomek, kjer se avtor dotika narodnoosvobodilne borbe, saj tako postane čas tridesetih let v svobodi otipljivejši in misel na rabo slovenskega jezika v tem času dobi še nove razsežnosti.

B. Ž. J.

Obujanje spominov

Prihodnjo soboto in nedeljo se bo v Dražgošah zbralo več kot 8000 udeležencev številnih prireditev, ki so dijo v letošnje 22. zimsko športne prireditve »Po stezah partizanske Jelovice«.

Letošnje zimsko športne prireditve »Po stezah partizanske Jelovice« bodo posvečene spominu 37-letnice legendarne dražgoške bitke, dnevu Cankarjevega bataljona, 60-letnici ustanovitve KPJ in SKOJ ter 40-letnici praznovanja konstituiranja CK KPJ.

Ta zimsko športna politična manifestacija bo tudi letos najbolj množična tovrstna prireditev, saj bo obogatena s številnimi novostmi v katerih bodo sodelovali od najmlajših smučarjev tekačev in alpincev, do najstarejših udeležencev tega pohoda, med katerimi bodo seveda tudi mladi, ki bodo krenili po poti Cankarjevega bataljona.

Osrednja spominska svečanost bo letos v nedeljo, 14. januarja pri spomeniku Cankarjevemu bataljonu in dražgoški bitki ob 12. uri, priznanja najboljšim udeležencem in ekipam letošnje 22. zimsko športne in politične prireditve »Po stezah partizanske Jelovice« pa bodo podelili dve uri pozneje, ko bodo prihiteli na cilj še nekatere ekipe, ki so se podale na dolgo spominsko pot že zgodaj dopoldan.

tu-

B. Ž. J.

Dvajsetega decembra lani se je v Ljubljani sestel odbor nekdanjih internirank koncentracijskega taborišča Ravensbrück. Na sestanku je bil prisoten tudi tovariš Branko Golovič, sekretar odbora za stike s tujino pri Zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije. Sestanek pa je vodila predsednica slovenskega odbora za Ravensbrück, tovarišica Sonja Lapajne, ki je tudi podala poročilo o zasedanju internacionalnega komiteja nekdanjih internirank v Ravensbrücku, leta 1978 v Torinu. (Zaradi bolezni odsotno jugoslovansko predstavnico v tem komiteju, tovarišico Frecetovo, je nadomeščala Rapa Šukljeto.)

Ni naključje, da je bilo zasedanje prav v Torinu, saj sta Piemont in provinca Torino ter samo mesto Torino območje v Italiji, kjer je bilo odporiško gibanje med vojno izredno močno.

Mednarodni komite bivših internirank v Ravensbrücku predstavlja nekdanje interniranke triindvajsetih narodnosti iz štirinajstih evropskih držav. Na zasedanju v Torinu smo, poleg ostalega, s svojo prisotnostjo želele izraziti vso podporo nekdanjemu italijanskemu in še posebej torinskemu protifašističnemu odporiški gibanju ter sedanjim naprednim usmeritvam. Na dnevnem redu zasedanja so bila vprašanja boja proti neonacizmu in neofašizmu, boj za mir in razorožitev, za neodvisnosti

Nekaj misli o zasedanju internacionalnega komiteja Ravensbrück

Za mir, proti novim oblikam nacizma in fašizma

narodov ter spoštovanje človekovega dostojanstva. Iz razprave je bilo razbrati, da so to vprašanja, ki so žgoče aktualna v številnih odtenkih.

Z vsemi silami moramo podpreti boj proti težnjam, da bi nacistični zločini z 31. decembrom 1979 zastarali. Menim, da smo prav me, nekdanje interniranke za to najbolj poklicane. Z aktivnim sodelovanjem v boju za osvoboditev svojih držav, nas je doletelo najhujše, da smo bile na silo izločene iz tega aktivnega ilegalnega dela in odpeljane v nacistična koncentracijska taborišča. Zato dobro poznamo nacizem v njegovih najbolj surovih oblikah. Prav me moramo nenehno opozarjati mlade na to, kaj je nacizem. To ni le nek nori Hitler, to je svetovni nazor, je doktrina, ki je še danes živa, sem ter tja po svetu organizirana in kot taka nenehna grožnja napre-

dnemu človeštvu. Hitler je še vedno v 180 zahodnonemških mestih častni meščan! Še vedno obstajajo esesovske organizacije v zahodni Nemčiji, Belgiji, ali denimo v Franciji.

In kdo stoji za številnimi terorističnimi akcijami in napadi, še vedno

prisotnimi v svetu.

Prav v času, ko sta televizija in tisk poročala o zasedanju internacionalnega komiteja v Torinu, sta se v tem mestu zvrstila dva teroristična napada. Ali je to naključje? Ko nas je župan mesta Torina po (zavoljo terorističnih napadov) neprespani

noči sprejel, je v svojem pozdravnem govoru dejal, da si šteje v čast, ker lahko pozdravi v Torinu nekdanje interniranke iz vse Evrope, sedaj aktivne pobornice boja proti nacističnemu. Dodal je, da jih teroristični napad ni zmedel, vendar pa so ti napadi le zaskrbljujoči in prav zato moramo še bolj krepiti protifašistične sile v svetu.

Naš referat na zasedanju je obravnaval vprašanja naših manjšin, katerim so še vedno kratene prenekatere pravice. Od italijanske delegatke smo dobile zagotovilo, da bodo podprle naše težnje v vseh organizacijah, katerih članice so ter se povsod dosledno zavzemale za izvajanje osimskih sporazumov.

Avstrijska delegatka je pozorila, da bi se morali posamezni nacionalni komiteji bolj zavzeti pri zbiranju dokumentacijskega gradiva o taboriščih. »Me

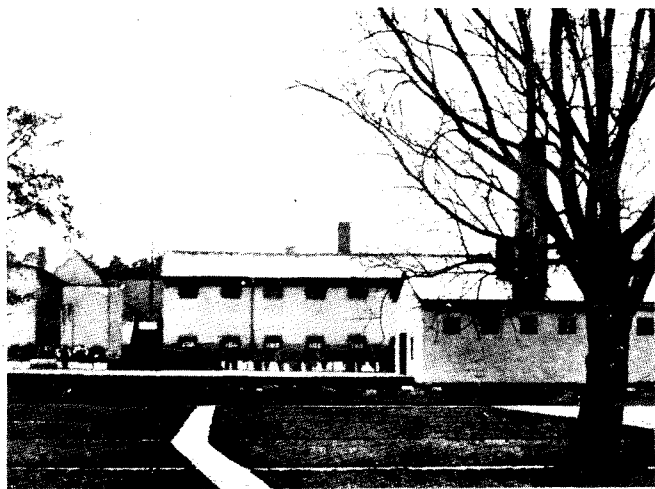
smo žive priče preteklosti in, če me ne bomo tega storile, bo marsikaj odšlo v pozabo,« je poudarila. »To pa se vsekakor ne sem zgotiti – zavoljo generacij, ki prihajajo. Prav gotovo bo z leti še lažje zanikati obstoj koncentracijskih taborišč, če poskušajo to že sedaj – na primer z brošuro „Auschwitz-to je laž“.«

Še bi lahko naštevala, vendar se vse strne v eno samo misel: Ko je Evropa trpela pod nacističnim škornjem, so hkrati z nasiljem vznikala tudi odporiška gibanja. Tudi naše ilegalno delo je bilo prispevek k tej borbi in to nas obvezuje v sedanjo st. Menim pa, da nas Jugoslovanki obvezuje še posebej, ker je bila tudi vsa naša borba nekaj enkratnega v Evropi – ta naša borba za obstoj, proti okupatorju, za boljši in pravičnejši jutri, kjer se je kovalo bratstvo in enotnost.

Najina pot v Ljubljano je bila dolga, vendar niti malo dolgočasna, saj sva se nešteto krat prekinjali: »Veš, še to in to bova skušali napraviti doma...« Bili sva polni poleta, zadovoljni, da sva Jugoslovanki, saj sva na vsakem koraku čutili, kako cenijo našo domovino. In zato je želja vseh prisotnih na zasedanju v Torinu, da bi bilo prihodnje zasedanje v Jugoslaviji, izzvenela tako iskreno.

Da, res je. Naša preteklost nas obvezuje, saj bi brez take preteklosti ne bilo naše sedanosti.

Milena Mišica

Aktivnost domicilne enote

O borcih Druge grupe odredov

Po številnik razpravah o aktivnosti domicilnih odborov in tudi kot odmev na nedavni članek v »TV-15«, nam je predsednik domicilnega odbora Druge grupe odredov NOV in POS poslal prispevek, v katerem nekoliko osvetljuje delo in aktivnost tega odbora, ki je menda med najstarejšimi in deluje uspešno že skoraj dvajset let.

Tovariš Mazovec piše, da njihov odbor deluje že dolga leta tako, kakor je bilo v RO ZZB NOV Slovenije dogovorjeno. Borci tega domicilnega odbora se združujejo na demokratičnih principih ter imajo vsako leto delovni občni zbor, kjer predsedstvo in komisije poročajo o svojem delu. Vsaki dve leti demokratično volijo

predsedstvo, kjer pa so ugotovili, da bi bili še uspešnejše izpeljati načrtane programe, če bi bili mandati daljši. Imajo svoj pravilnik (statut) in poslovnik za delo.

Za uspešnejše delo je predsedstvo odbora ustanovilo izvršilni odbor in pet komisij za posamezna področja dela, kot so na primer komisija za zgodovino in tradicije, spomeniško varstvo, komisija za delo z mladinskimi pohodnimi četami (brigado) in druge.

Odbor Druge grupe odredov je začel tudi z ustanavljanjem mladinskih pohodnih enot. Čete so z leti prerasle v brigado »Franc Rozman-Stane«. Borci mladim posve-

čajo posebno pozornost, ne le s sodelovanjem na pohodih po partizanskih poteh, temveč tudi na organiziranih delovnih akcijah, kjer mladim z živo besedo obujajo spomine na NOB. Borci Druge grupe odredov so bili tudi v zapisovanju zgodovinskih dogodkov izredno marljivi in so zbrali gradiva že za dve knjigi in več brošur. Žal pa imajo premalo možnosti za izdajo še neobjavljenega gradiva.

Še bi lahko zapisali o delu odbora Druge grupe odredov, pa bodi tokrat dovolj. Morda več ob katerem od prihodnjih srečanj z borci tega odbora.

B. Ž. J.

Uresničevanje sklepov ZZB NOV J

Ljutomerski borci na konferenci

Decembra lani so se sestali ljutomerski borci na redni letni konferenci. Zbranim je o minulem delu občinskega odbora in njegovih komisij spregovoril predsednik OOZZB NOV Ljutomera Stane Novak.

Razprava ob poročilu je potekala v duhu sklepov osmega kongresa ZZB NOV Jugoslavije ter v pripravah na praznovanje 22. decembra, dneva JLA.

Poseben poudarek je bil namenjen vprašanjem aktivnosti in vključevanja borcev v delegatski sistem, v delo samoupravnih organov ter aktivnejše delo za še uspešnejše samoupravne odnose. Beseda je tekla o razvijanju tradicij, krepitvi pripravljenosti splošne ljudske obrambe in družbene

samozaščite.

Na konferenci so borci obravnavali tudi vprašanje pisanja monografije, pri tem pa se zavzemali za čimprejšnje izpopolnjene zapise doslej še nezapisanih spominov borcev, za podatke in drugo gradivo iz NOB. Ljutomerski borci so se na svoji redni volilni konferenci zavzemali še za poglobljanje srečanj z borci pobratenih občin, za aktivnejše delo odborov OF pri socialistični zvezi delovnega ljudstva, kritično ocenili vprašanje zdravstvenega varstva borcev v ljutomerski občini in se v zvezi s slednjim zavzeli za sklenitev samoupravnega sporazuma in pogodbe s tamkajšnjim zdravstvenim domom. Ugotavljali so namreč, da je zagotavljanje zdravstvenega varstva v

Ljutomeru prav za borce med najslabšimi – tako v Prekmurju kot tudi v širšem slovenskem prostoru.

Na konferenci so borci obravnavali tudi urejanje okolice spominskih obeležij v Ljutomeru in bližnjih krajih in pri tem opozorili na očiten primer malomarnosti, ko tik ob osrednjem spomeniku NOB v Ljutomeru že lep čas teče zasmrjena odpadka iz bližnje tovarne.

Borce so v okviru volilne konference pozdravili in jim pripravili prigrizek pionirski program pionirski programa odbora »Janka Ribiča« iz osnovne šole Ivana Cankarja v Ljutomeru. Sledilo je družabno tovariško srečanje v hotelu Jeruzalem.

Stane Feuš

Proletarka Larisa

Larisa Šugić, borka Druge proletarske brigade, je najmlajša od petero partizanov – prvoborcev iz devetčlanske družine Anastasije in Sečera Šugića. Mati, oče, brat Evgenije in starejša sestra Melanija, so s svojim odhodom v oborožen boj navdihnili štirinajstletno dekletce, še ne dovolj močno za bojne napore, a močnega domoljubnega duha, da je krenila k svobodi v najtežji smeri, po poti boja z orožjem v roki.

Koliko je bila odločna boriti se za svobodo, najboljši govori dejstvo, da je takoj od začetka pripadala našim najbolj izbranim borbenim enotam in tudi ni slučaj, da se je znašla v Drugi proletarski. Želja, da se nenehno bori v prvih borbenih vrstah, jo je naredila tako močno in tako ponosno, da je bila do konca življenja primer vsem, tudi mnogo močnejšim od sebe. Ni ji bilo žal napora, mnogokrat nečloveškega, vse je zdržala junaško, s pesmijo in smehom na ustih.

Larisa, mlada partizanka, skojevka, komunistka, delegatka na drvarskem kongresu SKOJ, je izgubila življenje na pragu svobode.

Dolgo v brezimnosti

Junaštva in borbeni podvigi mlade proletarke, njeno bojovniško razpoloženje in mladostno domoljubje, so ostali dolgo v senci njene nevsiljivosti in skromnosti tudi zato, ker se je borila daleč od domačega kraja, širom po zaslužnjeni domovini. V njenem domačem Kotor-Varošu so vedeli samo, da je padla v zaključnih operacijah naše vojske. Kje, kako in katerim enotam je pripadala, je ostalo dolgo tajnost.

Pred nekaj leti se je začel klobčič okrog Larisine bojne poti odvijati. Mnogo se je zvedelo o tem hrabrem dekletu. Odkrita je bila zaželena in potrebna resnica, dostojna spoštovanja. Javili so se tudi nekateri Larisini soborci iz Druge proletarske brigade. Ustanovitev otroškega vrtca v Podravske Slatine, ki nosi njeno ime, ter obisk otrok in oseba le-tega vrtcu v Kotor-Varošu, so prispevali, da je bila javnost domačega kraja seznanjena s štiriletnim bojovniškim in revolucionarnim korakom Larise Šugić.

Obisku je sledila kratka informacija v dnevnem tisku. In prišlo je pismo Predraga Stojkovića-Badže iz Beograda, ki piše kotorvarovskemu vrtcu, med drugim, tole:

Beseda Larisinega soborca

»Larisa je bila borka tretje čete tretjega šumadijskega bataljona. Štirinajst let je imela, ko je prišla k partizanom. Od prvega dne smo jo imeli radi. Vedno nasmejana,

Biti ena izmed borcev – proletarcev je Larisi Šugić pomenilo veliko čast. Vedno je bila v prvih vrstah boja s fašističnimi okupatorji in domačini izdajalci – a proletarci so, sledeč ukazom svojega vrhovnega komandanta tovariša Tita, vedno šli tja, kjer je bilo najtežje.

Kako se je veselila, ko so jo izbrali za delegatko na prvem kongresu protifašistične mladine Jugoslavije v Drvarju! S skojevskim navdušenjem nam je prenesla vtise in naloge s kongresa, ki smo jih tako tudi sprejeli.

Larisa Šugić

pripravljena za pesem, s katero smo šli tudi v najhujše bitke. Nikoli se ni pritoževala, da je utrujena, lačna in da ji je hudo. Krasile so jo najlepše skojevske lastnosti: skromnost, hrabrost, tovarštvo in požrtvovalnost. Kmalu je postala članica KPJ. Merila za sprejem so bila zahtevna in za borce, ki so imeli tudi najmanjše slabosti, nedosegljiva. Držanje mladega, nežnega dekleta je bodrilo tovariše, da so vzdržali napore težkih ofenziv. Bila je samokritična in kritična do drugih. Samokritiko in kritiko smo v brigadi skrbno negovali, saj nam je pomagala odstranjevati trenutne slabosti pri posameznih borcih.

Kot priznanje za izjemno hrabrost, ki jo je pokazala ob desantu na Drvar, je dobila v dar novo strojno puško, s katero je šla v nove napade.

Vedno je priskočila na pomoč ranjenemu tovarišu. Tudi najtežjega ranjenca je znala razveseliti in mu odvrgniti misli od bolečin, ga potalaziti z besedami, da bo kmalu ozdravel, se vrnil v svojo četo. Ranjenim borcem se je bilo najtežje posloviti od tovarišev, pušk, mitraljezov in to je Larisa dobro vedela... Padla je pred enim izmed mnogih nemških bunkerjev pred Podravske Slatine, pokonjena s strojničnim rafalom na pragu svobode, o kateri je sanjala. Njen

svetli lik je z nami, njeni mi preživeli soborci. Tako proletarci govore o svoji tovarišici, mladi partizanki, komunistki, človeku.

Mladost in življenje hrabre Larise je bilo prekinjeno v najlepši dobi. Mladi Titove samoupravne socialistične in neuvrščene Jugoslavije vedo, zakaj se je žrtvovala neka generacija in zakaj je moralo biti tako – prav tako kot je to vedela Larisa, skupaj z deset tisoči tovarišic in tovarišev. In večno bo živela.

Vsa družina v boju za svobodo

Okupacija domovine. Takrat je družina Anastasije in Sečera Šugića štela sedem otrok, petero mladolletnih.

Sečer je bil ujetnik v carski Rusiji. Tam je doživel oktober 1917 in ostal tam, do leta 1920, ko se je vrnil v domovino z mlado ženo Anastasijo. Oba sta v sebi nosila iskro revolucionarnega duha, ki ni ostal neopazen – še posebno ne, ko je zagrozila fašistična nevarnost.

Takoj po začetku vstaje leta 1941 sta oba z otroci odšla v oborožen boj (Anastasija, Sečer, sin Evgenij, hčerka Melanija in Larisa), z orožjem v roki in nekoliko kasneje tudi mladi Leonid, medtem ko so Kosto, Danila in Oljega poslali na osvobodeno ozemlje Kozare in Grmeča, kjer so ostali do osvoboditve domačega kraja.

Vojna pota te družine so bila zelo težka, krvava, a zato slavna in poštena.

Kakšno je srce Anastasije, matere in borke, ki je v vojno poslala vse, tudi nedorasle? Bilo je veliko in ponosno, hrabro in nežno, a hkrati uporno. Vojni vihar je odnesel življenja treh otrok: Melanije, ki je umrla kot bolničarka partizanske bolnišnice ob umiku iz Čemerne 14. maja 1942, Larise, ki je kot krhko dekletce prešla vse epopeje, golgot in juriše Druge proletarske brigade... in malega Oljega, ki je umrl od napora in zime v materinem naročju, med sovražnikovo ofenzivo, star komaj štiri leta.

Anastasija in Sečer, starša in hrabra človeka, borca sta vse nadloge revščine, vojnega pomanjkanja, bolečine za izgubljenimi otroci, breme povojne izgradnje do temeljev porušene domovine, velike obveznosti in naloge v izgradnji pravičnejše družbe, vzdržala s polno odrekajo.

Nista več živa, njuno delo pa je prisotno, kot sta bila onadva prisotna povsod.

Evgenije, nosilec Partizanske spomenice 1941, Leonid, borec od februarja 1942, Kosta in Danilo, so danes ugledni državljani, graditelji naše družbe, takšni, kakršne sta želela njihova starša, njihove sestre.

Milan Mandić
Prevedla M. Š.

Njena zgodba

V čakalnici beogradske bolnišnice. Gledamo drugega, poslušamo tuje in občasno svoje nadloge, da nekako skrajšamo dolge ure čakanja.

Neka žena se smeji in kaže sogovornici nekaj na dlani.

– Ne ločim se od nje! Pri srcu mi je in vedno jo nosim s seboj.

Razberem, da gre za značko s Kozare.

– Teško mi je, če se vsega spomnim... No, dajmo o čem drugem. Bolj veselem!

Ta, kdo ve kolikokrat že storjen trud, da se uide spominom, prekine glas iz okenca: Kosa Savić.

In v imenu Kose Suvak-Savić smo zabeležili:

– Nikdar nismo bili lačni in nikdar siti, za božič pa smo se vedno dobro najedli. Tudi tistega nesrečnega dvainštiridesetega. Moški, oče, strici in sosedje so bili na straži. Mati je kuhala kosilo in jaz sem se igrala z enoletno sestrico, ko so ljudje začeli kričati: »Glej jih! Vse bodo poklali!« Mati je pograbila brata, jaz sestrico in stekle smo, kamor so nas nesle noge. Samo čim dlje od ustašev!

Ta božič smo jedli polento v gozdu. Da smo jo tudi pozneje imeli!

– Dež lije. Kot da se je združil z ustaši in nas hoče pomoriti. Ločijo nas. Očeta in strice z moškimi na eno, mamo in mene z ženami in otroci na drugo stran. Mati je še slaba. Le tri dni je, kar se je porodila in dete komaj drži. Oče ji z obupanim glasom govori: »Pusti ga, Savka!« Kako bi, uboga, pustila otroka. Ne ve, da se je zadušil. Od hudega dežja. Očeta nisem več videla. Niti stricev. Niti sosedov. Ali so jih takoj pobili in kako, ne vemo.

»Domov vas peljemo,« rečejo ustaši. Vedeli smo, kaj nas čaka. Poznamo našo Savo in Uno in topol, na katerem so obesili že toliko ljudi... Tri dni so nas držali. Nekaj so jih že prej odpeljali, v Jasenovac. Potem gremo mi. V Sijarač, nekje pod Papukom; pa Potočine. Kolona lačnih in izmučenih se potika od gozda do brega, od vasi do pogorišča, brez vode in brez kruha. Šele ko naletimo na partizane, dobimo hrano. Mladi in vzdržljivi ostanejo z njimi, nebogljeni nadaljujejo svojo pot: naravnost v ustaško gnezdo.

Zapomnila si je Kosa ta Djulovac (današnje Miokovićevo), zaradi izjemnega srečanja z izjemnimi ljudmi. Za vedno si je zapomnila Milko Lazić in njene do mame:

– Ko smo se že poslovili od svojih življenj, se i. koruze prikaže žena, pa reče materi:

»So tvoji otroci?«

»So. Vsi trije...?«

»Pojdi z menoj. K sebi vas bom vzela.«

Doma jih je imela trinajstero za nahaniti. Nihče od domačih ne nasprotuje, nihče ne reče nič grdega. Ne sprotito! Meni, bolni, so vse dni nosili po pol litra mleka.

Dobri domačini kmalu dele usodo s Kosino družino, ki se je še enkrat prepolovila. Najprej jih odpeljejo Staro Gradiško. Stare in noseče žene so odgnali v Jasenovac. Ostale v Sisak. Tu so odvojili moške otroke.

– Ko so vzeli brata, je mama zajokala in mu potisnila v roke sestrico. Da bi bila vsaj onadva skupaj.

Naslednja postaja: Tretji rajh. Postala sem številka 15515. Potem nas odpeljejo v Holandijo. Rusi, Poljaki... Židje. Uničujejo delo po tovarnah.

Tako vse do leta 1944. Do svobode, do Jugoslavije, do grobov in praznih bajt Podkozarja, do srečanja bratom in sestro, do proge Šamac-Sarajevo in drugih Kostinih delovnih akcij.

– In potem sem jo srečal jaz, reče Rajko Savić. Kosin mož. Prvoborec, nosilec visokih vojaških odlikovanj in štirih ran, ki jih ni prebolel: mati Kosa, žena Jovanka, sinovi, rojeni 1937 in 1939, Milan in Milorad. Vsi so umrli istega dne, na isti način, od iste roke.

– Govorimo o čem drugem.

– Zdaj imava, Kosa in jaz, Ranka in Miodraga. Ranka so nama zacerlili...

Da vam pokažem svoj vrt na balkonu. In tam pete nije, zvončke, ki stegujejo vratove in obračajo glavice proti soncu, kot Kosa in Rajko, kadar »obrnejo« misli pa rečejo: »No, dajmo o čem drugem!«

jul

Irena Cerović-Džamonj
Prevedla: M. Š.

Gazi v snegu

Bilo je 26. decembra 1944, ko sva s kurirjem Lojzetom hodila po hribih nad Laškim. Vseposod je ležal visok sneg. Gazila sva vso dolgo noč, v neprestanem strahu, da se na naju zruši lavina. Sneg je vztrajno padal in napovedoval hudo zimo po hribih in gozdovih. Pod seboj je skrival hrepenenje po domu in družini. Kdor je veroval v naš boj, je imel tudi zavest, da bo v svobodnih dneh spet pri svojih. Ta zavest je polnila naša srca z občutjem sreče in miru. V tistih dneh so naše najlepše, tihe in spokojne misli romale k domačim, k vsem, ki so bili v ponižanju in razžaljenju pregnani z domače grude v neznano, hladno tujino. In te misli so bile kakor slovesna prisega, da se bomo vedno in kjerkoli borili proti okupatorju in domačim izdajalcem.

Začela se je nemška ofenziva. Švabi so prodirali proti Hudi jami in že lezli proti Mrzlici.

»Obkoljena sva!« sem dejal.

Počasi sva gazila čez Mrzlico k Mariji Reki in se plazila proti slemenu Brčetove planine. Počutila sva se kot osamljeni ptici v žgočem obroču. Vsak umik je bil izključen. Toda še preden so nad nama zagrmeli rafali, sva zaslišala tako blagodejni klic: »Naši so!« Za obronki je bil zbran naš jurišni bataljon. Komandantu sem takoj sporočil, da smo obkoljeni. Ko smo se počasi pomikali čez Mrzliško planino, je švabska raketa že živo razsvetljevala okolico.

»Hiter umik v nasprotno smer!« je bilo kratko povelje.

Nekateri tovariši so omagovali v globokem snegu. Bataljon je krenil proti Moravčam. Z Lojzetom sva ostala pod Sv. planino. Lačna sva bila, v nogah, srcu in žilah sva čutila mraz.

»Kam?«

»V Planinsko vas, kjer bo vsaj kos kruha in topel čaj.«

Tudi v najtežjih trenutkih je partizane spremljala sreča. Ne da bi prosila, nama je dobra mamica ponudila čaj. Pokramljali smo o lepših dneh, o soncu in toploti, o svobodi.

Nenadoma zaslišim neznane tuje glasove. Bili so Švabi. Z Lojzetom sva se izmuznila iz hiše. Hotele sva do Šmiklavža in dalje do Marije Reke, čez Mrzlo dolino in spet na Laško. Toda kako? Kamorkoli sva gazila, vseposod so na naju prežali Švabi.

Spet vprašanje: »Kam?«

Oba sva bila izmučena in utrujena. Toda duša je vedra, polna upov in moči in telo se mora pokoravati volji! Vedela sva, da

bodo švabske zveri prehajkale tudi gozd. Nikjer ni bilo skrivališča, samo globok sneg in sledovi.

»Torej kam?« sem zaslišal svojega tovariša.

»Brezpogojno iz te pasti!«

Počasi, tudi po vseh štirih, sva gazila proti reški cesti. Švabi so naju opazili in postala sva tarči dveh mitraljezov. Kot splašeni srni sva planila v gosto smrečje. Kolena so mi klecala, a zavest, da nama Švabi sledijo, naju je gnala naprej, naprej brez prestanka, po ovinkih, skozi zamete in mrzle soteske v Čeče k Lojzetovi ženi. Ta kratek oddih je bil žarek novega upanja, požirek vode za žejna usta. Spet sva šla dalje, čez Mrzlico preko Gozdnika do Šmihela. Koščene roke mraza so me grabile skozi oguljeni kožuh. Kar naenkrat Lojzetu zdrkne in za nekaj hipov se mi je zdelo, da je v njem ugasnila poslednja iskra moči. Podprl sem ga in po mučeni uri sva dospela do pogorele kmetije na Igrišah, kjer je padel komandir Lojze Hafner-Veličko s tremi tovariši.

Presenečenje

Pot naju je vodila skozi Zgornjo Rečico, kjer sva obšla Kodretovo hišo. Ozračje ni bilo varno. »Zavohala« sva fašiste.

V borbi in zimi

Čez Igriške mimo Zalesnika sva se pomikala proti Čemšeniku. Čez kakih tristo metrov zaslišiva, da nekdo gazi navzdol. Previdno stopiva za prvo drevo. Dve zamegljeni postavi se počasi bližata.

»Stoj!« zakličem polglasno, in ker ne dobim takoj odgovora, hočem pritisniti na petelina.

Tedaj zaslišim: »Tukaj partizan Branko!«

Skoraj nisem mogel verjeti, da je to Mirko Kovač-Branko, ki je pred dvema mesecema odšel v Zgornjo Savinjsko dolino. Bil je na koncu svojih moči. Spremljala ga je partizanka Malči iz Trbovelj. Že tri dni so ju zasledovali. Čim prej smo morali na varno. Po globokem snegu smo priganili do Žnidaršičevih v Trnovem hribu. Oddahnili smo si, ko smo izvedeli, da Švabov že nekaj dni ni bilo mimo. Med večerjo nam je Branko pripove-

doval o svojih doživljajih, potem pa smo se spravili k počitku v »našo kamričo«. Samo za kurirja Lojzeta ni bilo počitka. Z važnim sporočilom je moral v temi in snegu v Jablanico nad Zagorjem.

Čas se je ustavil

Nenadoma se prebudim in zazdi se mi, da nekdo hodi okoli hiše. Skozi malo okence zagledam fašiste. Hočem poklicati Branka, a že zavpije nekdo: »Aufmachen!« v tistem trenutku priteče k nam Žnidaršičeva. Z grozo v očeh pove: »Švabi so obkolili hišo!«

V naglici vzamem torbico z dokumenti. Obrnem se k Branku in mu rečem: »Branko, samo bombe!« Švabi so medtem razbili okno in vrata in že je nastal vik in krik domačih v sobi. Hočem odpreti okno, a je primrz-

nilo. Odlašanja ni več. S peto okovanega škornja udarim po oknu, da zažvenketajo šipe in vržem odvitto bombo, ne da bi gledal, kam bo priletela. Odvijem in vržem še drugo ter se po eksploziji zmašim skozi okno. Skočim na mehko in jo ucvrem po čistini navzdol. Skoraj ne slišim strellov. Padam in se pobiram. Končno se zvrnem na koncu čistine pod mejo in pogledam proti oknu.

»Kje je Branko?« Ne vidim ga. Švabi mi hočejo slediti. Zbežim po gozdčku proti Savinji. Nisem vedel, ali sem živ ali se mi sanja. Desno roko sem imel krvavo. Začutil sem bolečino. Hlače so bile razcefrane, noge krvave, lasje razmršeni. Brzostrelka je bila prazna. V glavo mi šine misel: »H Kovačevim moram!«

Komaj sem se privlekel čez potok Rečico k znani dobrotnici. Tu so mi za silo obvezali rano, da sem lahko odšel dalje proti Zgornji Rečici.

Čez zapreke do zmage

Misel, da je Branko mrtev ali pa ujet, mi ni dala miru.

Pozneje je sam pripovedoval takole:

– Legel sem in še v snu

videl Svabe, ki me kar naprej preganjajo. Skozi vik in krik domačih sem zaslišal Zdenkov glas: »Samo bombe!« Odvil sem eno in čakal, ne da bi vedel, kam naj jo vržem. Iza napol priprtih vrat sem videl, kako držijo Švabi naperjeno orožje na domače. Niso me opazili. Nenadoma se je stresla hiša, šipe v oknih so se zdrobile in nastal je kratek molk. Zdenko je opravil svoje. Prvi eksploziji je sledila druga. Videm sem, kako je Zdenko zdrknil skozi okno. V tistem trenutku sem se spomnil na svojo ženo, osemletnega sina in malo hčerkico. »Ne, živ se ne dam ujeti!«

Gledal sem za Zdenkom. Gorelo in grmel je za njim kot v najhujšem viharju. Naenkrat je Zdenko padel in slišal sem razločno besedo Švaba: »Er ist schon tot!« Divja jeza in nenadna moč sta me prerasli. Odvil sem bombo in jo zalučal proti desni. Preden je eksplodirala, sem že bil na oknu. Zemlja se je stresla in med drobci, ki so leteli mimo mojih ušes sem slišal krik nekega Švaba: »Hilfe, hilfe!«

Skočil sem in tekel. Nisem več pogledal nazaj. Zaslišal sem strele in copotanje težkih škornjev, ki so mi hoteli zapreti pot. Skočil sem za visoko mejo, se opotekel in padel v sneg. Brzostrelka je bila polna snega. V nekaj skokih sem dosegel gozd, kjer sem se čutil bolj varnega. Tu me Švabi niso več zasledovali, vedoč, da je gozd zavetje partizanov. Bežal sem proti vasi Govce in naprej mimo hiše Jožeta Fermeta. Spraševal sem se, kaj je z Zdenkom, s partizanko Malčko in z domačimi. S to težko mislijo sem prišel do Kodreta, kjer sem našel tovariša Radovana Gobca iz IV. operativne cone in komandanta Malija.

Že sem pokopal vsako upanje, da bom tovariša Zdenka še kdaj videl, ko je prispel kurir s sporočilom, da je Zdenko v Zgornji Rečici in je samo ranjen v desno roko. Nobe ne utrujenosti nisem čutil več. Zgrabil sem brzostrelko in tekel k bataljonu, kjer je bil Zdenko. Skočila sva drug proti drugemu, se objela in vsakemu je od veselja spolzela po licu debela solza.

Švabi so odgnali vse štiri Žnidaršičeve in Malčko čez Rečico v Laško in nato v mariborske zapore. Ob bombardiranju Maribora je Malčka pobegnila in se vrnila med partizane. Vsi Žnidaršičevi so dočakali svobodo ter snidenje z Brankom in Zdenkom.

Vse prestano se jim je zdelo daleč, kakor je daleč plod v semenu in vendar je bilo tako blizu, kakor je blizu seme v plodu.

Konrad Pevec-Zdenko

Da otmemo pozabi

Gre za spomine o boju koroškega ljudstva

Pri področnem odboru koroških partizanov v koroški regiji s sedežem v Ravnah je bil ustanovljen koordinacijski odbor. Naloga tega odbora je zbirati spomine udeležencev narodnoosvobodilnega boja – da bi boj koroškega ljudstva za obstoj in svobodo našel odgovarjajoče mesto tudi v zapisani besedi. Prav tod so nacisti, tu in onstran meje, uporabljali najbolj zastrašujoče načine, da bi zadušili vstajo koroškega ljudstva... A jim ni uspelo.

Člani področnega odbora so stopili v stik z uredništvom »Koroškega fužinarja«, razgledi ravnenskih železarjev, ter z njimi tesno sodelujejo; doslej so izšle že tri številke s tematiko narodnoosvobodilnega boja na Koroškem.

Prvo številko, h kateri je uvodne misli zapisal inž. Pavle Žavcer, smo pozdravili za praznik OF in nosi naslov »Skupna številka koroškega fužinarja in vestnika koroških partizanov«.

Uvodniku sledijo sestavki »Ob petintrideseti obletnici napada na Mežico«, »Po muzejski zbirki o nacističnem nasilju v Dravogradu« in »Od jeseni 1942 sem podpiral partizane«. Več piscev opisuje grozote nacističnega nasilja v gestapovski mučilnici v Dravogradu. Koroški pisatelj Janko Mes-

sner je prispeval članek »Pogled nazaj na neki anšlus«. »V začetku leta 1939 smo že imeli partijske celice« je delo Marka Prosenca. Tu so še: »Akcijska«, »Utrinki iz let odločitev«, »Hitro smo imeli odbor OF«, »Začetki mojega partizanstva«, »Cena ni važna«, »1. koroški bataljon«, »Štirideset dni v 1. koroškem bataljonu«, »Kako je nastala Hotuljska četa«, »Nikoli ne moreš vsega pozabiti«, »Spomini na partizanske dni«, »Spomini 1941–1945«, »Nastanek in izdaja bolnice B-11«, »Srečanje z Majdo Vrhovnik-Lojzko«, »Krvava bela nedelja«, »Kmetje in kurirji med NOB na Koroškem«, »Razvoj NOB na področju okrajnega komiteja KPS Dravograd«, »Še v svobodi so padale žrtve borcev NOB na avstrijskem Koroškem« ter »Vredno neminljivega spomina«.

Naslovi, ki govore o dragocenosti zapisanega in na svoj način opravičujejo njihovo, zgolj suhoparno naštevanje.

V drugi številki je napisano »Izročilo Kefrovega mlina«, kjer sta bila drugi in tretji kongres SKOJ. »Vorančevi samorastniki« Iva Kobala-Imra, španskega borca, govore o delu članov KPJ v predvojnem obdobju na Ravnah in okolici. Zapis ob sedemdeseti obletnici

slovenske prosvetne zveze na Koroškem pa je prispeval Valentin Polanšek.

Nič manj bogata ni številka, izdana v počastitev dneva republike, v kateri sta med drugim objavljena tudi prispevka inž. Pavla Žavcerja-Matjaža, predsednika osrednjega odbora koroških partizanov v Ljubljani, in Karla Prušnika-Gašperja, predsednika zveze koroških partizanov iz Celovca. (Avtorja, ki ju ni potrebno posebej predstavljati!)

Spomine na narodnoosvobodilni boj lahko preberete tudi v novoletni številki »Koroškega fužinarja«.

Člani področnega odbora koroških partizanov se zavedajo, da naloga s tem še ni končana! Pričakujejo in želijo, da bi koroški partizani, tu in onstran meje, še pisali svoje spomine in jih pošiljali na naslov: ZZZ NOV Ravne. Vsekakor pa je ob tem treba poudariti pohvaliti prizadevanja uredništva »Koroškega fužinarja«, ki je s polno odgovornostjo in spoštovanjem prevzelo zahtevno nalogo, da zgodovina narodnoosvobodilnega boja na Koroškem ne utone v pozabo. Da je branje tudi zanimivo, potrjuje dejstvo, da je vsaka številka »Koroškega fužinarja« razprodana že drugi ali tretji dan, berejo pa jo mladi in stari.

Franjo Srebotnik

POD REFLEKTORJEM POD REFLEKTORJEM POD RE

Piše: Franček Bohanec

Temna in svetla stran partizanske medalje

Poskušal bom premagati moro, ki se me je vsega polastila, ko sem čez novoletne praznike z mrzlično ihtavostjo prebiral novo Javorškovo knjigo **Nevarna razmerja**. Kot klin se mi je zasadila naravnost v srce tragična zgodba partizanke, ki je eno zadnjih noči pred osvoboditvijo nasilno končala svojo pot ljubezni. Tako živo sem si vse predstavljal, da se nisem in nisem mogel otresti te pošastne more. Zlasti še, ker sem bil v tisti njeni usodni in črni noči sam v isti koloni in v isti vasi.

Gremo v koloni. Nenavadna kolona je bila to: bili smo z orožjem in s papirji. Zapuščali smo Belo Krajino in se za čas umaknili v Gorski kotar. Še sedaj vidim most čez Kolpo pri Vinici. Svetlikal se je. Bil je naš. Zgradili smo ga partizani, da je laže čezenj prišla k nam bratska partizanska pomoč. Prijetno je dišal po smoli. Pot je bila naporna. V tej dolgi koloni sem šel s svojim profesorjem Karlom Pahorjem. Morda je bil bolan, ker je kaj kmalu povsem opešal. Ob njem je bila še žena. Še sedaj jo vidim, kako sem občudoval toplino in umirjenost njenega nasmeha. Vse v njej je bilo urejeno, ker je bila urejena njena notranjost: prišla je k partizanom, da je lahko bila svojemu možu za stalno spremljevalko. Pahor pa je padel v blato in sva ga dvigovala. Kako je bila šibka. Skladatelj pa je, da ne bi pokazal, kako je podlegel izčrpanosti, grizel ustnice in škrtal z zobmi. Bil je tak kot v razredu, če mu dijaški glasovi niso sledili, da nisi vedel, kam bo priletel ključ, svinčnik ali kaj priročnega, kar naj za hip pomiri njegovo hitro jezo.

Šli smo v partizanski koloni. Noč je bila nemirna. Majsko mrzla v Gorskem kotarju. Pahorja smo zvlekli na konja, a se ni obdržal v sedlu. Nas pa je grelo, ker smo vedeli, da je to le umik pred velikim korakom v svobodo. Vem, da vso noč z Borisom Grabnarjem, oba sva opravljala novinarske posle, nisva zaspala. Pletla sva se s prižganimi očmi po sobi in po vasi, se zdaj zdaj radostno srečevala in se srečna do brezurnega razšla. In kdo bi vedel, kaj se je v tisti noči zgodilo.

Odprem Nevarna razmerja na petinpetdeseti strani.

Jože Javoršek:

»Nastanili smo se v zapuščenih hišah okoli cerkve. Verjetno v župnišču in v šoli. Vidva (op.: V. Zupan, radijski sodelavec, in ženska – gospa iz visoke ljubljanske družbe, ki je pustila v mestu dva otroka in sedaj delala v isti ustanovi) sta si poiskala (op.: to opisuje Javoršek sedaj v pismu Vitomilu Zupanu) zavetje zunaj našega okrilja. Mi vsi smo spali v sobi kot četa na pohodu, le vidva sta se nam odtujila. Delali smo skoraj noč in dan. Oddajali. V slovenščini, v italijanščini. Organizirali. V glavnem poročila, razglase in navodila. Dela je bilo toliko, kot ga nikdar ni bilo dotle, a čudno ni bilo, preživljali smo usodne zgodovinske trenutke. Vaju pa sploh ni bilo na spregled. Čutil si, da ga nepopisno lomiš in se mi (mimogrede) opravičil. Samo po sebi razumljivo! Villon, Prešeren, Baudelaire... lahko dela, kar hoče, saj ni važno, da ima še nekaj dni do konca vojne in se zgodovina napenja, da bo vsak hip počila...

Neko jutro, ob prvem svitu, sem zagledal tvoj obraz nad seboj. Prebujal si me z živčno roko in ko sem odprl oči, sem videl tvoj prestrašeni obraz. Nagnil si se k meni, da te nihče ne bi slišal, in mi dejal: »Pojdi hitro z mano, zdi se mi, da se je ubila.«

Omotično sem se spomnil, da je pred nekaj trenutki nekaj počilo, v polspanju sem si mislil, da se je stražarju sprožila puška, česa drugega ni bilo mogoče pričakovati. Zato se nisem vznemirjal, ampak se vdajal spanju naprej.

Zdaj sem skočil pokonci ter odrzel za tabo. Vodil si me hitro in zarotniško k cerkvi. Zadaž za cerkvico, kjer se je začela opuščena njihova, je gospa ležala na tleh s strašno luknjo v glavi in nepopisnim izrazom trpljenja na obrazu. Roko je imela še nagnjeno proti sencu, bila je mehka, bela rokokojska roka, iz nje pa je revolver na bobnič, ki sem ga takoj spoznal, že odpadel. Bil je last našega tehničnega šefa in si ga je kaj se ve kdaj prilastila. In se ubila.

Kaj storiti?

»Samo da je ne bi pregledovali. Vsa je pretepena...« si dahnil skozi zobe. Odvihnil sem ovratnik: same klobase. Odpel bluzo: niti centimetra kože, ki ne bi bil poškodovan.

»Pojdi spat!« sem strogo ukazal. O vsej stvari ne veš ničesar. Ničesar! Si razumel? Zgini!« Zginila sva kot dva mračna hudodelca – vsak v svojo smer. Tudi jaz sem tiho legel, čeprav sem komaj krotil dihanje. In čakal. Kmalu je stražar, ki je blodil okoli, dvignil alarm. Pritekli so k meni ter mi s tresočimi glasovi pripovedovali, kaj so našli za cerkvijo. Kaj se je zgodilo? Strašno sem se začudil in vznemiril. Vsi smo se zbrali okoli trupla. Tudi ti si pritekel. Pošastno si se žalostil. In sprenevedal. Kot da ne bi bila še pred četrto ure pred mrtvim truplom.

Baladna noč. Pošastno.

Grizem svinčnik: oh, spomin na skladatelja Karla Pahorja in njegovo ženo! Vživljam se v njuno čudovito skladje ljubezenskega tovarstva in poskušam pozabiti na podlost, na madež naše partizanske kolone, na zverinsko brezčutnost, na tragični ljubezenski epilog dveh v partizanskih uniformah.

Ko pišem oceno Javorškovih Nevarnih razmerij, so moje misli še vedno pod pezo mučne ljubezenske tragedije. Bolj mučnega posla še nisem opravljal. Lahko je pisati literarne ocene, če nisi osebno in čustveno prizadet. Pač prodajaš svoje znanje.

Grizem svinčnik!

Pomirjam se. Če bi Jože Javoršek vedel, da se je v isti noči zgodilo tudi mnogo čudovitih lepot ob srečanjih ljudi iz te partizanske kolone, bi sedaj svet zvedel tudi za svetlo stran naše zgodovinske medalje! Oh, spomin na Karla Pahorja in na njegovo življenjsko spremljevalko!

TORJEM POD REFLEKTORJEM POD REFLEKTORJEM

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽK

Razstava o Zidanškovi brigadi

Minulo soboto so v osnovni šoli v Radljah ob Dravi odprli zanimivo razstavo o Zidanškovi brigadi, ki sodi v okvir praznovanja njene petintridesete obletnice. Gre za prikaz razvoja narodnoosvobodilnega boja na Pohorju in še zlasti za prikaz borbene poti Zidanškove (Pohorske) brigade širom po Sloveniji, predstavljen s številnimi fotografskimi in drugimi dokumenti, predmeti.

BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽKE BELEŽK

V povojih revolucije

Kadar pišemo ali bere-
mo o junakih naše zma-
govite revolucije, se mo-
ramo zavedati, da so bili
vsi ti prvi organizatorji
oboroženega upora proti
okupatorju, že pred oku-
pacijo dobro seznanjeni z
nevarnostjo, ki jo prina-
šata nacizem in fašizem
vsem svobodoljubnim
narodom. Kljub temu, da
je bila v času med obema
vojnama KP prepoveda-
na, je vendarle obstajala
in delala v ilegali. Vzga-
la in učila je svoje člane v
napredno politični smeri.
To se je najbolj odražalo v
krajih z močno industrijo,
kjer je bilo največ delav-
skega razreda. Delavci so
v raznih oblikah prenaša-
li ideje na podeželje.

V zahodnem delu Go-
renjske so bile tak tipičen
kraj Jesenice. V takratni
Kranjski industrijski
družbi (KID) – današnja
železarna na Jesenicah –

Prižigal je plamenice upora – sam je omahnil v smrt

nošolski izobrazbi je obi-
skoval meščansko šolo na
Jesenicah, v septembru
1939 pa se je vpisal v vaje-
niško metalurško šolo pri
takratni KID. Kot nasilno
mobiliziran je bil Stane
izpisan iz železarne julija
1942. Takrat je že sodelo-
val v telovadnem društvu
Sokol na Jesenicah, kjer
se je srečaval z napredno
mladino, s predvojnimi
jeseniškimi komunisti in
skojevci in je tudi sam

obdobju med obema voj-
nama blizu železniške po-
staje. Še danes so tu voja-
ške planinske enote. Ob
razpadu stare jugoslov-
ske vojske so zavedni
mladinci z Bohinjske Be-
le pod vodstvom Stanka
in z navodili partije nosili
iz teh vojašnic orožje in
strelivo, ki so ga skrivali
na določenih mestih v po-
bočju nad vasjo.

Ob nemški okupaciji so
povosd viseli razglasi v

planino na planoti Pok-
ljuke. Do planine je dobri
dve uri hoda po strmi ko-
lovozni poti. Tega dne so
Stanko ni več vrnil do-
mov. Pridružil se je parti-
zanom, ki so se tod zadr-
ževali. Postal je kurir ko-
mandanta gorenjskih
partizanov, narodnega
heroja Jožeta Gregorčiča-
Gorenca, a ne za dolgo.
Kmalu so ga postavili za
sekretarja SKOJ za bo-
hinjsko področje.

ju okupatorja niso več
ugasnile, temveč so se ši-
rile iz dneva v dan.

Mnogo junakov-prvo-
borcev, komunistov in re-
volucionarjev je omahni-
lo v smrt pred zarjo svo-
bode. Tudi Petku ni bilo
dano dočakati dneva
zmage. Padel je na isti
planini, ki ga je sprejela
med partizane. Preveč je
bil drzen in samozave-
sten, kakor da se sovra-
ž-

industrijska šola Jesenice
in Krajevni odbor ZB
NOV Bohinjska Bela.

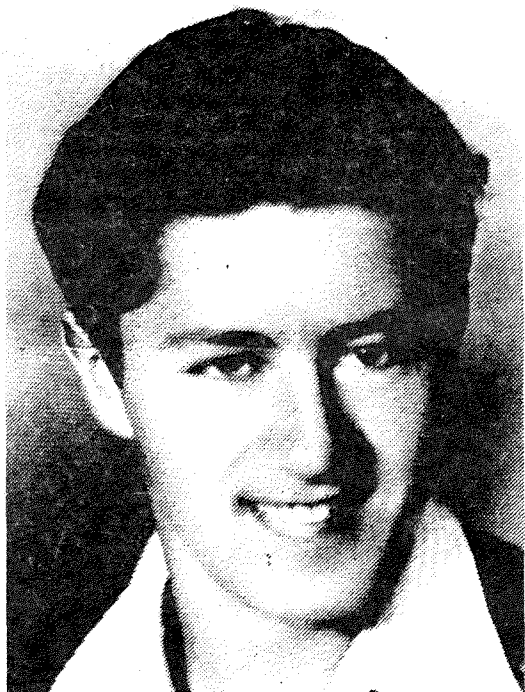
Tudi Stankov oče Jože
je bil med vojno aktivist
NOV. Padel je kot borec
NOV 29. marca 1945 v Za-
lem logu v Selški dolini.
Jeseni 1945 so njegove
posmrtno ostanke prepe-
ljali v družinski grob na
Beli.

Na Stankovem rojst-
nem domu živi danes nje-
gova edina sestra Julka s
sinom. Življenje teče da-
lje...

Še en utrinek

Maja 1944 so aretirali
trinajst skojev z Bele.
Nekdo jih je ovadil, da so
povezane s partizani in da
delajo za cilje NOG. Na-
log za aretacijo je izdal ta-
kratni šef gestapa na Je-
senicah Druschke. Naj-
prej so jih zaprli na Jese-
nicah, kjer sta jih zasliše-
vala Druschke in Linke.
Čez nekaj časa so jih pre-

Stanko Stare-Petko z Bohinj-
ske Bele, rojen 20. aprila 1924,
je padel 26. junija 1943.

Ne, niso umrli! (Spominsko
obeležje padlemu sekretarju
skoja Stanetu Staretu-Petku
na Belški planini.)

je bilo zaledje dobre de-
lovne sile pod Karavan-
kami, od Jesenic proti
Kranju, pod obronki Pok-
ljuke pa od Jesenic proti
Gorjam in dalje proti Bo-
hinju. V te kraje so iz jese-
niškega jedra prodirale
ideje marksizma in leni-
nizma, ki so oblikovale
prve partizanske enote,
jedro poznejšega vselj-
skega oboroženega upora
proti sovražniku.

postal član SKOJ. Kalil
se je z revolucionarnimi
idejami, ki jih je že pred
okupacijo razširjal med
mladino na Bohinjski Be-
li. Prav zato ga sovražnik
ni presenetil. Dobro mu
je bila znana moč nem-
škega osvajalnega voja-
škega stroja in hkrati ne-
moč ter predaje glavnega
poveljstva bivše jugoslo-
vanske vojske.

Domačija

Bohinjska Bela leži ma-
lo stran od Bleda v smeri
Bohinja, na lepi blagi
sončni rebri. Na zahodni
strani je zavarovana z
navpičnimi skalnatimi
gmotami, od tod dalje pa
se že dvigujejo strma po-
bočja v podnožju Poklj-
uke. Spodaj so med posa-
mežno goščo še nasejane
številne senožeti, proti
vrhu pa se gozdovi strne-
jo v nepregledne razsež-
nosti.

Na Bohinjski Beli so bi-
le zgrajene vojašnice že v

slovenščini: »Kdor skriva
orožje in strelivo ali ve,
kjer je vse to skrito, naj
tako prijavljati oblastem, si-
cer ga čaka smrtna ka-
zen!«

Med domačini ni bilo
človeka, ki bi storil korak
izdaje.

Ko so se oblikovali prvi
vodi in četice partizanov,
je bil Stane že povezan z
njimi. Vse orožje in strel-
ivo je prišlo v roke partiza-
nom, prevzemal in vodil
pa je vse skupaj prvobo-
rec in poznejši narodni
heroj Andrej Žvan-Boris.
Že v letu 1941 je s Stan-
kom Staretom v vaseh
Bohinjske Bele, Kupljen-
ka in zaselske Obrne in
Slamnikov organiziral
trojke aktivistov OF.

Odločilni dan

Julija 1942 se je Stanko
pridružil pastirjem, ki so
gnali živino na belško

Jeseni 1942 je bil na Bo-
hinjski Beli organiziran
krajevni odbor OF, spo-
mladi 1943 pa je bila usta-
novljena partijska enota
s šestimi člani KPJ. Ta-
koj za tem so bile usta-
novljene še druge politič-
ne organizacije, kot so:
SKOJ, Zveza slovenske
mladine in Antifašistična
fronta žena. Vse to sta or-
ganizirala tovariša Franc
Grilc-Brinar, ki ni doča-
kal svobode in Stane
Stare-Petko.

Ugasnila je zvezda

Petko je hodil po bo-
hinjskih vaseh iz kraja v
kraj. Povsod je vneto raz-
lagal cilje in resnico o
narodnoosvobodilnem
boju, zbiral ljudi, poseb-
no še mladino, v organi-
zacije. Izgoreval je za
ideale revolucije in priži-
gal plamenice vse širšega
oboroženega upora, ki
kljub strahovitemu teror-

nikova krogla njega ne
more prijeti. Iz zasede ga
je zadel nemški rafal, in
ker ni bil takoj mrtev,
hkrati pa brez upanja na
rešitev, si je sam pognal
kroglo v glavo, da ne bi
Nemcem živ padel v roke.

(To mi je povedal njegov
sovaščan in partizan
Franc Kunšič-Izidor, ki
ga je v letu 1945 izkopal
na kraju, kjer je padel.
Mrtvega je našel Simon
Kunšič-Slamnek iz Bo-
hinjske Bele, pokopal pa
ga je Mhavov ata iz Sla-
mnikov.) Sedaj leži Petko
v družinskem grobu na
Bohinjski Beli. Na mestu,
kjer je padel, je danes vzi-
dana spominska plošča s
portretom ranjenega par-
tizana in napisom:

»Za revolucionarne ide-
je NOB je na tem mestu
dne 26. 6. 1943 dal svoje
mlado življenje učenec
naše šole in sekretar
SKOJ Stane Stare-
Petko.«

Postavili: Metalurška

mestili v begunjske zapo-
re. Na Bledu so v Park
hotelu delale kot snažilke
v pisarnah gestapa. Bile
so pod stalnim policijs-
kim nadzorstvom. Do-
mov so prišle šele ob kon-
cu vojne.

Bohinjska Bela z zasel-
ki je prispevala za svobo-
do velik krvni davek. O
tem govori spomenik
padlih borcev NOV pred
osnovno šolo. Na njem je
vklesanih 33 imen. Niso
pa vklesana imena treh
ujetih borcev NOV, ki so
bili ustreljeni kot talci in
štirih vaščanov, ki so
umrli v kazenskih tabori-
ščih. Tri družine pa je
okupator izselil.

Tako je v tem prijetnem
malem kraju dalo življe-
nje za svobodo kar štiri-
deset ljudi. Toda brez
žrtev ni svobode.

»Brez mrtvih grl šibak
je živih glas / ker ni vas
več, zato ste vsepovsod /
saj smrt vas je življenju
darovala!« je zapisal Ma-
tej Bor.

Jože Ambrožič

Mladi duh žari

Med te junake nedvo-
mno spada tudi Stanko
Stare-Petko z Bohinjske
Bele, čeprav je bil takrat
star komaj sedemnajst
let.

Stanko je bil sin Jožeta
Stareta, rojenega na Ko-
rivniku nad Bohinjsko
Beli. Rodil se je 20. fe-
bruarja 1924. leta na Bo-
hinjski Beli, kjer je pre-
življal otroštvo in mla-
dost ter hodil v osnovno
šolo. Po končani osnov-

Tudi med narodnoosvobodilnim bojem so izhajali različni časopisi. Pisali so jih ljudje, ki so hoteli s svojim pričevanjem vzpodbuditi k uporabi. Opisovali so svoja doživetja. Tiskanje teh časopisov se je odvijalo v skrajno težavnih pogojih. Ljudje, ki so pisali, delali v tiskarni ali prenašali časopise in tisti, ki so jih brali, so tvegali življenje. Zato so listi, ki so ostali iz tistih dni, veliko vredni.

Iz časopisa »Našim ženam«, ki je izhajal leta 1942, objavljamo naslednja sestavka:

Francka piše iz internacije

*V teh barakah rvavih ni za nas pomladi,
saj ne more mimo straž in čez vodeče žice,
le tam zunaj ščebetajo ptice,
da je drevje že zeleno in cveto nasadi.*

*Rada bi s tem pismom pohitela
ven od tod, tja na domače trate.
Ali se je že pred hišo češnja razcvetela,
bodo jablane in hruške spet tako bogate?*

*Kdo vam, mati, polja preoral je?
Oče v grobu, fantje v zaporih,
sami stopali ste po razorih.*

*Sosed naš, ki bil je tukaj z mano,
je pred smrtjo sanjal, da doma orjo.
Klical je, zahteval plug in brano...
S svojim truplom tujo zdaj gnoji zemljo.*

*Poskrbite za njegove otročice!
Tu je slabše nam iz dneva v dan.
Spreminjamo v žive se mrljice.
Gorje tistim, ki so krivi naših ran!*

*Dobro vemo, kdo izdal je v naši vasi,
tisočkrat smo mu prisegli maščevanje.
Zdaj se bližajo že tisti časi,
ko se bodo izpolnile naše sanje.*

*Kar sem vam včasih, mati, pripovedovala,
kmalu zdaj izpolnjena resnica bo postala.
Tudi tisti, ki do zdaj smo le garali in trpeli,
bomo lepše dneve doživeli.*

Zakaj sem odšla k partizanom

Bila sem študentka. Moji starši so ostali na Štajerskem.

Iz mesta, kjer sem hodila v šolo, nisem mogla več k njim in ne vem, kakšna usoda jih je kasneje doletela. Ostala sem prepuščena sama sebi. V dijaškem podpor-nem društvu sem dobivala hrano brezplačno. Za silo je še nekako šlo. Potem je tudi v šoli postajal fašistični pritisk vse hujši in nasilnejši. Učitelji so nas poniževali na vsakem koraku, nam vsiljevali svoj pozdrav, svoj jezik, svojo narodnost. Hoteli so nas vzgojiti v prave Italijane. Niso izbirali sredstev in, ker ni šlo drugače, so se posluševali sile.

Ob neki priložnosti nam je dala italijanska profes-rica nalogo, v kateri bi morale poniževati svoj narod in slovensko kulturo. Naloga se je glasila: »Slovenci ne morejo živeti zunaj materinskega objema velike Ita-lije«. Zaprla sem zvezek in nisem hotela pisati. Bila sem izključena, skupaj s sedemnajstimi tovarišicami. Ker smo ravnale po svoji vesti in svojem prepričanju, so nas vrgli iz šole. Tudi v dijaški kuhinji so mi odpo-vedali hrano. Dejali so, da to zahteva italijanska oblast. Nikogar ni bilo, ki bi se potegnil zame. Samo stara, uboga tovarišica, pri kateri sem stanovala, je čutila z menoj in me je še naprej obdržala na stanovanju.

Prav tiste dni so začeli množično zapirati tudi de-kleta. S policije so prišli glasovi, kako strahovito jih mučijo. Pijani, pohotni krvniki so vpričo mater posi-ljevali njihove hčerke. Pretepali so jih do nezvesti, jih polivali z vodo in ko so prišle k zavesti, so jih topli dalje. In še tisoče strašnejših stvari so počenjali.

V boj za svobodo sem se vključila po svojih najbolj-ših močeh. Raznašala sem letake, se učila negovati ranjenke, nabirala sem potrebščine za partizane in podobno. Bila sem srečna, kadar sem kakorkoli poma-gala škodovati okupatorjem. Čutila sem, da na ta na-čin maščujem nesrečo svojih staršev in vse, kar so nam Italijani in Nemci hudega prizadejali. Prav nič nisem mislila nase.

Nekega dne, ko sem se zvečer malo kasneje kot navadno vrnila domov, mi je gospodinja vsa prepla-šena in objokana prihitela naproti. »Joj, gospodična, kaj bo z vami?« je tarnala. »Nesreča vam grozi. Itali-janski detektivi so vas dopoldne iskali. Še dobro, da vas ni bilo doma. Kaj boste storili zdaj?« Nisem dolgo premišljevala. Drugo jutro sem odšla k partizanom.

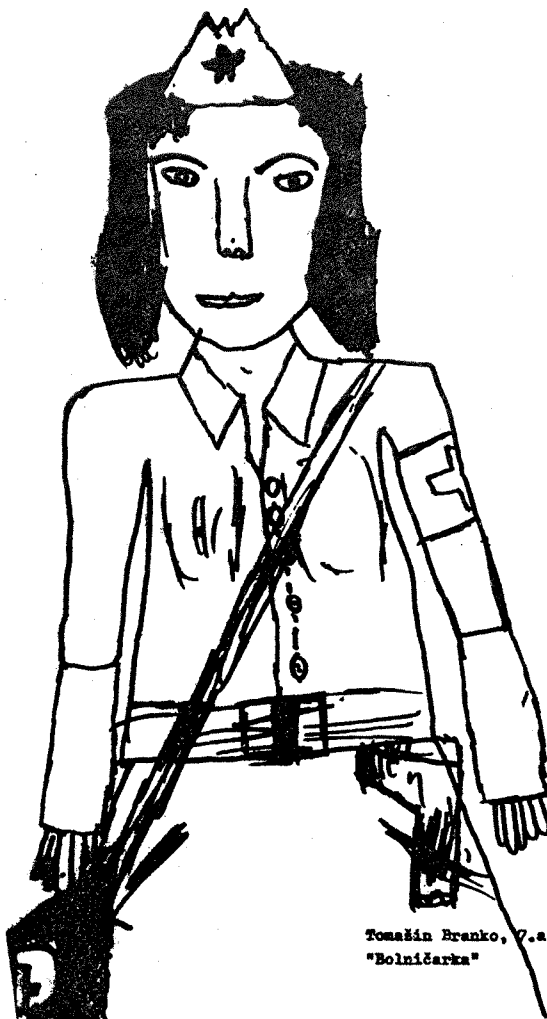
Ko sem se poslavljala od dobre starke, ni mogla razumevati moje odločitve.

Ni si mogla predstavljati, kako bom živela v gozdo-vih, brez vseh udobnosti in v večnem strahu. In kako

V boj za svobodo

Iz glasila »BRSTJE«, ki so ga v osnovni šoli Mirna izdali ob petintrideseti oblet-nici prvega kongresa slovenske protifaši-stične ženske zveze, oktobra lani. V ure-dniškem odboru le-tega so: Špela Medved, Janja Jevnikar, Vesna Kramer, Mija Pa-pež, Breda Kranjc, Brigita Kovačič, Staša Peček, Suzana Brate in Mojca Kurent, mentorica glasila pa je Alenka Peček.

si upam naprtiti vse napore partizanskega življenja, je govorila. Pomirila sem jo. Razložila sem ji, kako strašna usoda bi me doletela, če bi se mirno pustila zapreti. Opisala sem ji gorje, ki ga morajo prestajati tiste nesrečnice, ki so internirane v Italiji. Partizansko življenje pa sem ji naslikala v drugi luči, kot ga je gledala doslej. Prikazala sem ji veličino naše borbe, ki bo prav gotovo prej ali slej kronana z uspehom. Pre-pričala sem jo, kako je nujno potrebno, da se vsi skupaj upremo zločinski sili fašističnih okupatorjev, da se odrešimo njihovih vezi in si priborimo lepše življenje v bodočnosti. Prikazala se ji v luči pravega tovarštva in čistega idealizma tudi odnos med tovariši in tovarišicami, ki se borijo ramo ob rami proti skup-nemu sovražniku. Da je naša zdrava sila vsa posve-čena borbi za svetli cilj, ki smo si ga postavili, in da nimamo časa za druge, čisto osebne želje. Da je torej življenje med partizani za mlado, navdušeno Slovenko čisto drugačno, kot si ga predstavljajo nekateri malo-dušni, nezavedni in celo nesramni nasprotniki.

Potem se je pomirila. »Prav imaš, le pojdi,« je rekla. »Naj se uresniči tvoje besede. Tudi jaz bi rada, če-prav sem že stara, vsaj za trenutek pred smrtjo še

doživela tiste lepše dni, za katere se vi mladi tako požrtvovalno in neustrašno borite.«

Danes, ko to pišem, je tisti trenutek, dobra žena, že tako blizu. Prepričana sem, da bo prinesel krono vsemu tvojemu življenju in bogato plačilo, ki ga nihče drugi ne zasluži bolj od tebe.

(Zaradi konspiracije so bili sestavki, tudi »Zakaj sem odšla k partizanom« in »Francka piše iz interna-cije« nepodpisani.)

★

Pogovori z udeleženkami 1. kongresa Slovenske protifašistične ženske zveze

Ste bili med vojno kdaj v življenjski nevarnosti?

Lidija Berce:

– O, dostikrat! Spominjam se, kako je nekega dne partizan pripeljal drva, da bi hkrati predal spisek stvari, ki jih potrebujejo. Prav takrat je šla mimo sku-pina belogardistov. Že kar iz navade so vstopili v hišo in jo začeli pregledovati. Le v shrambo, kjer je bil skrit partizan, niso šli. Lahko si mislita, kako smo se odda-hnili. Na svojem domu sem tudi poučevala otroke zavednih vaščanov in kadar je bilo nevarno, so pogra-bili potrebščine iz zbežali. In kako smo poslušali star radijski sprejemnik, ki smo ga imeli skritega pri štedil-niku med drvni. Poslušali smo postajo London, kar je bilo takrat prepovedano. Imeli smo srečo, da nas niso nikoli odkrili. Raznašala sem tudi Slovenskega poro-čevalca. Nekoč sem s poročevalcem v žepu srečala belogardiste. »Kam?« je zakričal. »Po sadje, na De-benc,« sem se zlagala. »Pa veste, kje so partizani?« so še naprej silili vame. »Ne vem, povsod jih je dosti,« sem rekla in odšla naprej.

Tovarišica Bercetova je veliko let poučevala na naši šoli, zdaj pa uživa zasluženi pokoj v svoji hiši na Mirni. Za pogovor sva se ji lepo zahvalili.

SUZANA BRATE, 8. razred
MOJCA KURENT, 8. razred

Ste se udeležili 1. kongresa Slovenske protifaši-stične ženske zveze, ki je bil v Dobrniču, tovarišica Bulc?

– Vabljen sem bila, a se ga zaradi bolezni žal nisem udeležila. Za partizane pa sem začela delati že leta 1941. K sodelovanju me je vodila zavest, da se borimo za našo svobodo in prepričana sem bila, da bomo zmagali in si ustvarili lepše, pravičnejše življenje. Doma sem ostala sama z mlajšima otrokoma, sinom in hčerko, saj sta mož in starejši sin bila že partizana. Vsa moja družina je pomagala narodnoosvobodilnemu boju. Šivali smo obleke in pekli pecivo za ranjence in partizani so pri nas vedno našli varno zavetje.

Se kakšnih dogodkov posebno spominjate?

– Hudo je bilo in kdo bi pozabil. Večkrat sem bila v življenjski nevarnosti, a mi življenje v takšnih trenut-kih ni nič pomenilo. Kar naprej so me preganjali. Nekoč so me kot strele z jasnega obkolili belogardisti. Mnogo grdih besed sem slišala. Potem so me odpeljali na preiskavo v Trebnje, kjer so me topli, brcali, prekli-njali. In leta 1942. Moj sodelavec, železničar Franc Pirš, me je prosil, če lahko v prvi postojanki (to je bilo v prostorih današnje gostilne Bulc) sprejemem parti-zane z Gorenjskega. Sprejela sem jih. Toda, smola. Kmalu zatem je v hišo prišla italijanska patrulja, ki je pregledovala hiše na Mirni. Vprašali so, če poznam te ljudi. Rekla sem, da so iz okoliških vasi.

Danes živi tovarišica Bulc na Mirni – zadovoljna, da je v življenju ubrala pravo pot, ona in njena družina.

BREDA KRANJC, 6. razred
BRIGITA KOVAČIČ, 7. razred

Kakšni so vaši spomini na Dobrnič?

Meta Belovski:

– Leta 1943 sem tudi jaz odšla v Dobrnič. Marsikatera naša tovarišica zaradi sovražnikovih zased in patrulj ni prišla na cilj. V Dobrniču smo ostale dva dni. Bilo je to 16. in 17. oktobra 1943 na osvobojenem ozemlju. Ude-leženek je bilo približno 180. Za predsednico je bila izvoljena zdaj že pokojna Angela Ocepek, delavka v ljubljanskem Saturnusu. Spominjam se še Vide Tom-šič in Katje Rupena. Najbolj so mi ostale v spominu pretresljive izpovedi žena, ki so za svobodo žrtvovale svoje najdražje.

Povedala nam je tudi, da je delala kot ilegalka in da so ji ubili sestro. »Hudo je bilo in upajmo, da se kaj takega ne bo nikoli več ponovilo,« je še rekla.

BRIGITA KOVAČIČ, 7. razred
BREDA KRANJC, 6. razred

LJUBLJANA

Spomini živijo

Na Velikem Polju pri Vrabčah, nedaleč od Sežane, so odkrili spomenik sekretarki SKOJ in komisarki bataljona Miheli Škapin-Drini, narodni heroini, padli novembra 1943. leta na Ledinah pod Žirovskim vrhom. Slovesnosti so se poleg velikega števila domačinov in preživelih borcev udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij, predstavniki ZB iz sosednjih občin ter delegacija ANPI iz Trsta. Spomenik je odkril član sveta federacije Aleš Bebler-Primož, slavnostni govornik pa je bila podpredsednica republiške konference ZSMS Vida Mikuš, ki je opisala lik Mihele Škapin-Drine.

Spomenik je narejen iz marmornih kamnov iz raznih krajev Jugoslavije in tako simbolizira bratstvo in enotnost naših narodov. Spomenik je delo akademskega kiparja Jožeta Pohlana. Na spominskih ploščah je vklesanih 39 imen, od tega 17 imen padlih borcev in 40 imen domačinov – žrtev fašizma.

Spomenik narodne heroine Mihele Škapin-Drine iz Ledin simbolizira bratstvo in enotnost naših narodov.

Vrhe so že leta 1941 sprejele prve borce. Prvi oborožen spopad je bil že februarja 1942. leta v vasi Griže in od tedaj dalje so se na tem področju zadrževale razne enote in razne brigade. Vrhe so bile po razpadu Italije osvobodjene vse do prihoda četnikov v marcu 1945. Med tem časom so sicer Nemci napadali to področje iz postojank Sežana, Trst, Komen, Dutovlje itd. in ob vsakem takem napadu puščali za seboj neizbrisne sledi, kot so: požig vasi, streljanje talcev ipd.

Vas Veliko Polje je bila prva, ki je začela aktivno sodelovati v NOB in prav tu so bile tudi prve žrtve. Pri Škapinovi je padlo pet članov družine, v Mislejevi družini pa štirje člani.

Zato naj bo ta spomenik večni spomin na žrtve in prelito kri za novo in svobodno Jugoslavijo ter naj bo tudi v ponos mladim generacijam tega kraja.

IVAN JELERČIČ

JESENICE

Pomembni sklepi

Ob koncu decembra se je sestal odbor ZB NOV železarne Jesenice. Šesto srečanje železarjev, borcev NOV je bilo lani avgusta v Sentanelu, prihodnje leto pa bo na Svetinah pri Štorah, kjer je bil ustanovljen Celjski bataljon. Na seji so poročali o sklepih zobozdravstva za železarje-borce in o določitih novega Zakona o zaposlovanju upokojencev. Ugotovili so, da dela v železarni več kot sto upokojencev, ki so zaposleni zaradi nizkih pokojnin.

Branko Blenkuš

HOLMEC

Varstvo naših meja

Ob dnevu JLA so pri graničarski karavli na Holmecu priredili osrednjo proslavo. Popoldne se je zbralo veliko število mladih vojakov in borcev. Karavla je dobila ime »Karavla Vzhodnokoroškega odreda«. Spominsko ploščo je odkril predsednik OO ZB NOV iz Raven, tovarš Ivan Močnik. Član predststva OO ZZB NOV Ravne, tovarš Tone Vušnik, je lepo opisal strateški položaj in borbe Vzhodnokoroškega odreda. Med drugim je dejal: »Prav tu, kjer danes stoji ta karavla, je v letu 1944 potekala kurirska vez TV-32. Tekla je od Smrkovca čez Koprivno, Peco, Holmec in čez reko Dravo na Svinjsko planino. Iz te kurirske čete je oktobra 1944 padel na Komelnu domačin Mirko Zdovc, po katerem nosi ime šola na Lokovici.

Graničarji so ob svojem prazniku prejeli darila in se zahvalili za zaupanje. Slovesnost je popestrila godba na pihala iz Prevalj in šolski pevski zbor OŠ Holmec.

Ignac Zdovc

TUHINJ

Proslava na Kostanjski planini

Zadnjo lansko nedeljo je poteklo 36 let od junaške borbe I. (Kamniškega) bataljona Kokrškega odreda in Zasavskega bataljona na Kostanjski planini v Tuhinjski dolini.

Večino borcev obeh enot, ki so se tega dne zadrževali v skupnem taborišču, so v zgodnjih jutranjih urah s tuhinjske in štajerske strani obkolile močne nemške sile. Po hudem boju in številnih zaporednih juriših se je partizanom uspelo prebiti iz več močno strnjenih obročev. Pri tem je padlo šestnajst borcev, osem pa je bilo ranjenih. Med tistimi, ki so na čelu svojih borcev jurišali iz obroča v obroč in obležali, je bil poveljniški kader Kokrškega odreda, in sicer: komandant odreda, narodni heroj Matija Blejc-Matevž, komandant I. (Kamniškega) bataljona Franc Per-Vido, komandir druge čete Tine Pestotnik-Miha in nekdanja komandirja čet v tem odredu Peter Podbevšek-Dušan ter Janez Ogrin-Lojze.

V spomin na to borbo in padle tovariše je KO ZRVS Tuhinj z imenom Matije Blejca-Matevža v sodelovanju z organizacijo ZB NOV organiziral že osmi tradicionalni pohod in proslavo na Kostanjski planini. Kljub snegu in megli se je pod samim vrhom Slevca tudi letos zbralo več kot 300 udeležencev. Med njimi so bili številni preživeli borci bitke ter drugi borci in aktivisti, vodilni predstavniki vseh družbenopolitičnih in drugih organizacij kamniške občine, Domžal in Mengša. Slavnostni govornik, predsednik skupščine občine Kamnik Franc Svetelj je obudil spomin na padle junake in s tem poudaril pomen ohranjanja revolucionarnih tradicij.

FRANC ŠTEFE-MIŠKO

JESENICE

Priznanje OF

Na prvi seji krajevnih konference SZDL in skupščine krajevnih skupnosti Plavž na Jesenicah so najprizadenejšim in najzaslužnejšim krajanom izročili krajevna priznanja OF. Prejeli so jih: Angela Brajc, Milka Burnik, Radomir Cvetanovič, Slavko Humerca, Vera Jeliničič, Vukašin Kilibarda, Alma Koselj, Janko Pribošič, Jože Rajhman, Franci Ravnikar, Miro Skobe, Jelena Stana, Francka Springer, Jože Tresoglav, Viljem Velionja, Pavel Vudrič, Milan Vuković in Anton Žerjal.

Najstarejši med njimi je petinosemdesetletni Jože Rajhman, Gožev Pep, znan aktivist, po vojni pa je bil prizadeven družbenopolitični delavec na Plavžu na Jesenicah.

Branko Blenkuš

LJUBLJANA

Razvili so prapor

Ob prazniku JLA so RVS iz krajevnih skupnosti Urške Zatler priredili proslavo za vse krajanke. Ob pestrem kulturnem programu so razvili svoj prapor. Boter prapora je bil narodni heroj Mirko Jerman. Denar za prapor so zbrali rezervni vojaški starešine s prostovoljnimi prispevki članov, podprle pa so jih tudi nekatere delovne organizacije, specializirane organizacije in krajevna skupost Urška Zatler ter mnogi posamezniki.

Najzaslužnejšim članom so podelili zvezna in republiška priznanja za njihovo delo in za pomemben prispevek k razvoju in kreptvi organizacije ZRVS Jugoslavije in splošne ljudske obrambe ter k uresničevanju njenih družbenih nalog.

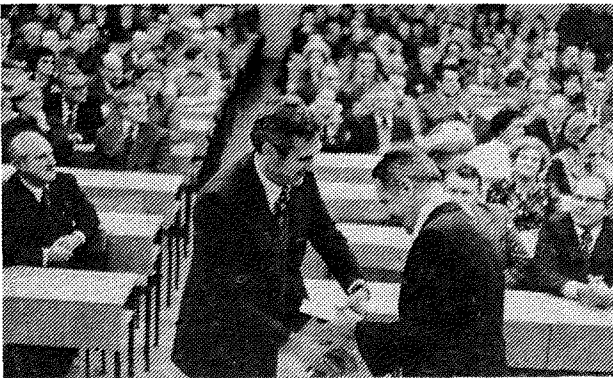

Foto: Svetozar Busić

Srebrno plaketo ZRVS Jugoslavije sta dobila polkovnik Ciril Godec in Dušan Rebolj, bronasto so prejeli starešine: Radič Gajič, Rudolf Jevnikar, Štefan Virag in Rafael Zorko, medtem ko so pismena priznanja ZRVS Slovenije prejeli: Vladimir Ambrož, Ivan Rihar, Franc Steiner in Marjan Stergaršek.

STEVO JAVOR

CELJE

Za zdravljenje borcev še več pomoči

Na letni konferenci KO ZB NOV Karel Destovnik-Kajuh na Otoku v Celju so pretresli enoletno delovanje te osnovne organizacije, ki šteje 292 članov, med njimi 35 osebnih vojaških invalidov in 14 družinskih invalidskih upravičencev. Zaposlenih je še 71 članov, ostali pa so že upokojeni. V preteklem letu so imeli sedem sestankov. Pomagali so članom pri reševanju stanovanjskih problemov in obravnavali vloge članov za pomoč pri stroških zdravljenja, kjer se večkrat zatakne.

Borci NOB so bili v prvih vrstah borcev za obnovo opustošene domovine in za uveljavljanje socialističnega samoupravljanja. Zelo malo jih je, ki niso vključeni v vrste aktivistov v ZK, SZDL, pri Splošnem ljudskem odporu in družbeni samozaščiti. Toda pri vsem tem ne moremo in ne smemo mimo dejstva, da so v vrstah članov ZB NOV ostareli in oboléli člani in članice. Prav tako bi bilo treba obolelim borcem in invalidom še naprej dodeljevati primerna stanovanja v nizko ležečih etažah in v stanovanjskih blokih, ki so pozimi dobro ogrevani. Sklepi osmega kongresa ZZB NOV nas obvezujejo, da še nadalje sodelujemo pri kreptitvi bratstva in enotnosti ter enakopravnosti naših narodov in narodnosti, da sadovi naše revolucije ne bodo zbledeli.

Letna članarina je pravzaprav nizka; malo sredstev se nabere za potrebe pestre društvene dejavnosti. Prosto-voljni prispevki bodo stanje izboljšali.

Tudi letos je krajevna organizacija ZB NOV povabila pred novim letom na srečanje matere in vdove padlih borcev, poverjenike in članice ter člane, ki so letos praznovali »okrogli« jubilej 50, 60, 70, 80 in več let.

Rudolf Uršič

LJUBLJANA

Dan JLA

Skromna, toda zelo pristrčna proslava je bila 22. decembra v krajevni organizaciji ZRVS na Ježici. Po pozdravnem govoru predsednika organizacije Vasje Butine se je razvil kulturni program, v katerem so nastopili pevski zbor »Posavje« in učenci OŠ na Ježici. Med kulturnim programom so podelili srebrni plaketi ZRVS Jugoslavije Marjanci Butina in Alojzu Klemenčiču, republiška priznanja pa so prejeli: Franc Dovč, Bojan Cerkvenik, Ignac Korošec in Vinko Jakopič. Predsednik KK ZRVS Urška Zatler Ciril Godec je predal novi organizaciji dosedanja prapor Posavja.

STEVO JAVOR

Praznik vseljudske obrambe v krajevni skupnosti Ježica

LITIJA

Praznovanje v Litiji

Letošnje praznovanje dneva JLA so v Litiji proslavili tudi rezervni vojaški starešine s predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Litija. Za to praznovanje so organizirali pohod več ekip na zgodovinsko mesto »Tisje«, kjer je potekala prva borba partizanov za preboj preko Save na Štajersko. Organizirano je bilo tudi ekipno streljanje rezervnih vojaških starešin.

Za ekipni pohod na »Tisje« je prvo mesto osvojila ekipa iz Stange, pri streljanju z zračno puško pa ekipa iz KO-ZRVS Šmartno. Na sami proslavi so najzaslužnejšim članom ZRVS podelili plakete, priznanja, odlikovanja, napredovanja in pohvale. Sledile so izmenjave mnenj in izkušnji.

Odbor ZRVS

NOVOLETNI KLEPET Z NAŠIMI NAROČNIKI

Kaj menite o TV-15

V zadnji lanski številki, kljub temu, da smo novoletnim klepetom z našimi naročniki namenili kar štiri strani našega tednika, nismo uspeli objaviti vseh pogovorov naših sodelovcev z naročniki tednika TV-15. Tokrat objavljamo tiste, ki so morali zaradi pomanjkanja prostora počakati do današnje številke. Vsem se iskreno opravičujemo in se jim hkrati zahvaljujemo za prispevek, ki bo v veliki meri prispeval svoj delež v prizadevanju uresničevanja pomembnega poslanstva borčevskega glasila.

Posebno skrb
ljudem,
človeku

Antonije Ilić

Antonije Ilić, predsednik občinske organizacije zveze vojaških vojnih invalidov v Murski Soboti:

»V zadnjih letih beležimo lepe rezultate v občinski organizaciji ZVVI in tako je bilo tudi v letu 1978, ki se je pravkar izteklo. Bolj organizirano smo pričeli z delom pred sedmimi leti in naša glavna skrb je bila posvečena (to pa je glavna naloga tudi sedaj), ljudem, človeku v stiski – invalidom. Poskušali smo v okviru organizacije reševati tisto, kar invalid kot posameznik še vedno težko sam uredi: rehabilitacija, zaposlitev, stanovanjska problematika ter zdravstveno varstvo. Tako v zadnjih letih delujejo v naši organizaciji kar tri komisije na specializiranih področjih: za socialno, zdravstveno in stanovanjsko problematiko, za propagandno dejavnost ter športno-rekreativno dejavnost.

V letu 1979, bi predvsem želel veliko zdravja vsem našim članom. Prav tako pa si vsi skupaj v ZVVI želimo še naprej dobrega sodelovanja z DPO, še zlasti z mladino, ki spremlja tudi naša prizadevanja in nam marsikdaj priskoči na pomoč.«

Všeč so mi
novice
s terena

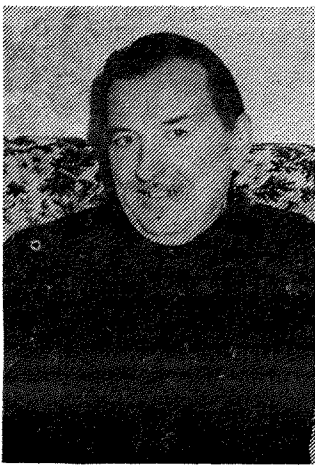
Rudi Rapl-Savo

Rudi Rapl-Savo, podpredsednik občinskega odbora ZZB NOV v Murski Soboti je prišel v Prekmurje po zadnji vojni. Je sicer že upokojen, vendar ga srečujemo na mnogih proslavah, zasedanjih občinske skupščine, na akcijah mladine, v osnovnih ter srednjih šolah, delovnih organizacijah in še marsikje. Kamor pride, s svojo neumorno življenjsko silo ter izkušnjami vpliva na mladi rod in ostale občane.

»Naš časopis TV-15 spremljam že dolga leta, tudi kot dopisnik sem nekaj časa sodeloval, in priznati moram, da se je kar precej 'poboljšal'. Všeč mi je predvsem to, da v zadnjem času prinaša veliko več različnih novic s terena (v obliki komentarjev ali reportaž) o ljudeh, ki so sodelovali s partizani v NOB. Kljub temu pa menim, da bi takšnega branja lahko bilo še več. Še vedno pogrešam tedenski politični pregled, čeprav vemo, da drugi časopisi to objavljajo. Vendar ne smemo pri tem pozabiti tistih naših članov ZZB NOV oziroma naročnikov TV-15, ki jim na terenu ta časopis, ki pride enkrat tedensko, pomeni edini stik s svetom. Tudi o invalidski zakonodaji je veliko zapisanega, a ob tem

menim, da bi lahko objavljali v našem tedniku tudi nekatere zanimivosti iz vojn po II. svetovni moriji, ki nam lahko koristijo ob morebitni moderni vojni na naših tleh.

Če se ozrem na naše delo v preteklem letu bi poudaril odlično koordinacijo dela med ZZB NOV in zvezo socialistične mladine murskosoboške občine, saj ne mine akcije brez aktivne soudeležbe mlade generacije. To je še zlasti pomembno sedaj, ko smo se v okviru SZDL pogovarjali o delu v letu 1979 in pri tem poudarili vlogo vseh subjektivnih političnih sil naše družbe za še humanejše odnose med ljudmi ter hitrejši napredek celotne družbe.«

Če ne bi bil
zanimiv, bi ga
odpovedali

Ivan Kerec

Ivan Kerec iz Murske Sobote, nakupovalec živine za ABC Pomurko, TOZD Mesna industrija:

»Z velikim veseljem sem spremljal objavljeno gradivo o enotah KNOJ, v katerih sem sodeloval po drugi svetovni vojni. Tako lahko naš časopis, ki nas obišče vsak četrtek, samo pohvalim in obenem povem, da bi ga verjetno odpovedali, če ne bi bil tako zanimiv. Z zanimanjem ga preberemo v družini, ker je veliko koristnega gradiva od številke do številke. Obenem pa tako marsikdaj preberemo tudi kakšno vest iz dela naših organizacij M. Sobota-Center, ki organizira predavanja, taktično-orientacijske pohode in še posebno so zanimiva idejnopolična predavanja, katerih bi lahko bilo veliko več, še posebno o aktualnih političnih dogodkih v svetu.«

TV-15
preberemo
od prve do
zadnje strani

Rozalija Pintarič

Jože Pintarič

Rozalija in Jože Pintarič iz Beltincev. Sta že upokojena in časopis prebirata oba, naročenega pa ima Rozalija kot udeleženka NOB. Prav tako pa po časopisu seže kateri izmed njunih petih otrok, če so le doma.

»Meniva, da je naš tednik TV-15 še vedno premalo razširjen med članstvom ZZB NOV. Bilo bi dobro, da bi ga imel vsak član, kajti pri nas ga redno preberemo od prve do zadnje strani. Še raje bi ga pa brali, če bi

tednik prinašal novice iz tega dela severovzhodne Slovenije. Od časa do časa se članki že pojavijo, a ljudje se za časopis najbolj zanimajo takrat, ko piše o njih, o njihovih uspehih ali pa težavah. Zanimiva so obvestila o srečanjih nekdanjih borcev in aktivistov, ki so v zadnjem času zbrana na enem mestu v časopisu. S tem nadaljuje sklenjeno tovarištvo in bratstvo med udeleženci NOB v času revolucije od 1941 do 1945. Opažamo, da se v teh »modernih« časih ljudje vedno bolj odtujujejo drug drugemu, da so odnosi vedno bolj podobni odnosom med avtomati, ne pa med ljudmi. Vsak s svojimi nakopičenimi problemi v glavi hiti mimo drugega človeka, niti pogleda ga ne in to daje starejšim precej misliti. Zaskrbljujoče pa je tedaj, če imajo takšen odnos mlajši do tistih, ki so se pred več kot tridesetimi leti borili za vse to, kar danes imamo. Vsi mladi res niso takšni, a starejši so občutljivi zlasti ob takšnih odnosih. V bližini Beltincev je padel narodni heroj Štefan Kovač-Marko in prav tu, v Gančanih, se prične transversala kurirjev in vezistov NOV. Tudi o tem bi lahko borčevsko glasilo kaj več pisalo, da bi se tako tudi obisk mladih v teh krajih, znanih iz NOB, povečal.

Naše delo, borcev NOV, se krepko občuti v organih samoupravljanja v krajevni skupnosti, kakor tudi v družbenopolitičnih organizacijah, vendar je potrebno ob tem upoštevati težo let udeležencev revolucije, ki danes več ne zmorejo sodelovati tako aktivno pri reševanju raznolike problematike vsakdana z enako zavzetostjo in elanom, kot so to lahko prva leta po vojni. In pri tem bodo morali več sil zatorej vložiti člani ZK, da bo mlada generacija nadaljevala tisto, kar je bilo s krvjo priborjeno za vse nas.«

Zapisal: Filip Matko

To je naš
časopis

Jože Cerkovnik

JOŽE CERKOVNIK, podpredsednik občinskega odbora ZB NOV Maribor, borec Prešernove brigade: »TV-15 je v zadnjem času naredil velik kakovostni korak, kar se kaže, tako po vsebinski, kakor tudi po oblikovni strani. Dejansko je to postal naš časopis. V njem je tudi največ sestavkov o borcih. Tako je tudi prav, saj se le-ti pojavljajo v SZDL, v ZRVS, v vseh družbenopolitičnih organizacijah in v krajevnih skupnostih. Tako je tudi pri nas v občini Maribor. Tudi tiste telegrafске vesti in ostale priredbe so aktualne.

Mislím, da nam je TV-15 storil tudi veliko uslugo, ko objavlja izvlečke iz socialnozdravstvene zakonodaje za vojne invalide in za borce. Pri tem hočem opozoriti tudi na to, da TV-15 stalno objavlja stališče republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Naj ponovim, da je to prav gotovo zelo pomembno delo.

Moram povedati tudi to, da je pri nas na območju občine Maribor res premalo naročnikov TV-15. Vsi skupaj si bomo seveda prizadevali, da bi jih pridobili še več. Žal pa je tudi res, da je s tega območja res premalo objavljenega.«

Zapisal: Drago Miklavec

Pohod »Po poti heroja Kebeta«

Dne 14. januarja 1979 bo 22. jubilejni pohod »Po stezah partizanske Jelovice« v spomin 37-letnice legendarne dražgoške bitke, posvečen 60-letnici ustanovitve KPJ ZKJ.

Te manifestativne športne prireditve se bodo udeležile skupne ekipe občinskih konferenc ZRVS in občinskih konferenc ZSMS.

V zvezi s tem sta republiška konferenca ZRVS Slovenije in republiška konferenca ZSMS razpisali pohod »Po poti heroja Kebeta«.

Zbor vseh tekmovalcev bo v Kropi, cilj pa v Dražgošah. Na pohodu bodo nastopile ekipe sestavljene iz treh članov ZSMS in ZRVS.

Pohod bo vseboval:

1. REŠEVANJE TOPOGRAFSKIH NALOG
2. REŠEVANJE TAKTIČNE NALOGE
3. PISMENO ODGOVARJANJE NA VPRAŠANJA iz akcijskega programa RK ZSMS Naloge rešujejo samo mladinci.

4. STRELJANJE Z MALOKALIBRSKO PUŠKO

5. POHOD: Od sindikalnega doma v Kropi preko vasi Jamnik do cilja, ki je nad spomenikom v Dražgošah.

Občinska konferenca ZRVS in občinska konferenca ZSMS Radovljica ob sodelovanju športnega društva Kropa ter strelske družine Podnart organizirata in zagotovita

vso organizacijo in izvedbo tekmovanja, evidenco o prijavi ekip, prenočevanje, žrebanje ekip, ureditev tekmovalne proge in strelišča, organizacijo dela na startu, kontrolnih točk in cilju, izdelavo topografskih nalog, komisijo za ocenjevanje in evidenco o doseženih rezultatih v vseh tekmovalnih disciplinah, zdravstveno službo, parkiranje vozil, miting in prehrano ter druge organizacijske naloge v zvezi s tekmovanjem ekip v času tekmovanja.

Na cilju v Dražgošah bo veliki šotor za tekmovalce in mali šotor za tekmovalno komisijo.

Se kdo spominja Jožeta Karuna?

V knjigi Vojkove brigade sem našla sliko, ki prikazuje borbe v osvobodjeni Idriji. Med njimi je tudi moj oče Jože Karun (OZNAČEN) Vsa leta po vojni sva z mamo vedeli samo to, da je padel marca 1945. leta, zato nisem mogla verjeti, da ga vidim na sliki. Izvedela sem, da je fotografija nastala 5. maja 1945. leta pred občino Idrija. Šla sem do nekaterih tovarišev, ki so na sliki, a nobeden ni vedel o mojem očetu ničesar. Spraševala sem v Idriji, pregledala spomenike padlih v tem kraju ter v Cerknem, pa vse zaman. Morda se bo sedaj v časopisu oglašil kdo, ki bi kaj vedel o njem.

K partizanom je šel 18. maja 1944. Sprejet je bil v Vojkovo brigado. Bil je stražar pri štabni enoti. Po hudi nemški ofenzivi je prišel v Prešernovo brigado.

Upam, da bom s pomočjo bralcev TV-15 izvedela za njegovo usodo in našla njegov tihi dom.

Za sporočilo se že vnaprej lepo zahvaljujem.

JOŽETA KARUN
Mlakarjeva 2
Kranj

Obvestilo

Zveza združenj borcev NOV občine Ljubljana-Center obvešča, da so se iz dosedanjih prostorov v Ljubljani, Komenskega ulice 7/II, preselili v prostore na Resljevi cesti 14/III, soba 12 in 13. Kličite jih na telefonsko številko 325-161, int. 48 in 49. Zadržali bodo tudi dosedanjo (direktno) številko telefona 316-081, ki jo bodo uporabljali od januarja 1979 dalje, ko bo opravljen prenos telefona.

Obvestilo

Prosim vse borce smučarske čete, ki jo je v zimi 1941/42 vodil narodni heroj Stane Semič-Daki, da javijo svoj naslov v Muzej ljudske revolucije Slovenije, Celovška 23 – zaradi rekonstrukcije sestave čete.

Za razumevanje se lepo zahvaljujemo.

Ravnatelj: STANE MRVIČ

Izid žrebanja nagradne križanke »Peko« Tržič štev. 168.

Za nagradno križanko »PEKO« TRŽIČ štev. 168 smo prejeli 222 rešitev. Za dobitnika dveh keramičnih vaz – obe sta unikat, je žreb izbral:

STANETA BIZJAKA, Loka 17, 64290 Tržič
MARIJANA AŽMANA, Ul. Fr. Mlakarja 2, 61000 Ljubljana

Srečnima nagrajencema čestitamo, ostalim pa želimo pri naslednjih žrebanjih več sreče!

Rešitev:

VODORAVNO: karikaturist, otorinologinja, matematik, Laos, Alon, sok, valat, rast, Aar, ona, Peko, Ta, tir, udobnost vašega k, limona, lošč, oro, Anit, Rade, urar, os, uhač, Mima, Sandokan, Golik, trgovina, trasa.

GESLO: Udobnost vašega koraka!

Prešernovci in ostali interesenti!

V gostišču »Ob tabornem ognju« bodo pri tovarišu Milčetu v januarju, februarju in marcu spet značke in brošure proslave Zmaga mrtvega bataljona. V letni sezoni pa jih dobite od junija do oktobra.

FRANC JERNEJC-MILČE

Pomagajte iskati, tovariši!

Tovarišice in tovariši borci 14. divizije, se še kdo spominja Franceta Rozenbergerja-Braneta, kurirja 14. divizije? Padel je leta 1943 nekje na Štajerskem. Kje je pokopan, ne vemo. Doma je iz Stranske vasi pri Novem mestu. Prav tako iščemo njegovega brata Vinka Rozenbergerja, tudi iz Stranske vasi pri Novem mestu, borca 10. SNOUB »ljublanske«. Padel je leta 1943 v okolici Ljubljane.

Kdor bi karkoli vedel o njiju, prosimo, naj to sporoči v TV-15. Radi bi obiskali njun grob.

MARIJA MORAVEC
Birčna vas 2
Novo mesto

Občinskim odborom ZZB NOV

Naprošamo vse občinske odbore ZZB NOV, da takoj sporočijo, koliko izvodov Statuta ZZB NOV, , Jugoslavije, in sklepov 8. kongresa ZZB NOV Jugoslavije (v slovenščini) potrebujejo, ker bo še konec januarja v TV-15 izšla posebna priloga obeh in je bomo natisnili na podlagi sporočenih potreb za ustrezno število več.

Zahvala

KO ZB NOV Urške Zatler se zahvaljuje Radio glasu za objavo novoletnih čestitk štirinajstim delavskim kolektivom.

KO ZB NOV »Urška Zatler«
Ljubljana

Zahvala

Upokojenka Antonija Svoljšak iz Škofje Loke je ZB NOV Vojsko nad Idrijo darovala 1500 din za pomoč pri reševanju socialnih problemov članstva ZB NOV, za obnovo spomenika padlim na Prtovcu pa 1000 din.

Tovarišica Svoljšakova je bila aktivistka NOV od leta 1942. Delala je v odboru rajonskega komiteja, v ekonomatu komande mesta Cerkno in na komandi Gorenjskega vojnega področja. Leta 1945 je bila kot partizanka zaprta v goriških zaporih.

V imenu občinskega odbora Škofja Loka in obeh odborov združenj borcev NOV Vojsko in Podlonek se ji predsedstvo občinskega odbora ZZB NOV Škofja Loka najlepše zahvaljuje in ji želi mnogo zdravja in zadovoljstva.

Predsednik: FERDO TOLAR

PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA

Priznanje dvojne dobe

Š. F., Duplek

Vprašanje: Dne 15. 8. 1944 ste bili prisilno mobilizirani in odpeljani v zbirno taborišče. Tam ste organizirali skupinski pobeg 150 slovenskih fantov; sami ste se priključili Lackovemu odredu na Kozjaku. Čeprav ste v času, ko ste bili v taborišču, organizirano delali za NOV, vam ta doba ni priznana dvojno, zanima pa vas, ali vam dvojno štetje te dobe morda le pripada.

Odgovor: Kot je razvidno iz vašega dopisa, ste posebno dobo uveljavljali, vendar vam čas, ki ste ga prebili v taborišču, ni bil priznan v dvojnem trajanju. Tedaj je bilo uporabljeno navodilo, ki velja še sedaj in ki določa zelo stroge kriterije za priznanje dvojne štete taboriščnikom. Tako določa, da se zavarovancem, ki pred prijeto niso bili udeleženci narodnoosvobodilnega gibanja, prizna dvojni čas, ki so ga prebili v taborišču, če so se tam za gibanje opredelili in postali njegovi organizatorji ter ga organizirano krepili in razvijali. Pogoji pa je, da je bilo njihovo delo intenzivnejše in je imelo pomen za gibanje. Če menite, da je bilo vaše delovanje tako, da ustreza naštetim pogojem, lahko zahtevate obnovo postopka pri Skupnosti pok. in inv. zavarovanja, pri čemer pa morate predložiti nove dokaze, ki bodo mogli sami zase ali v zvezi z že uporabljenimi dokazi pripeljati do drugačne rešitve, kot je bila tista v prejšnjem postopku.

Delo upokojenca

Vprašanje: Tov. T. M. iz Pirana se zanima, kakšne so možnosti zaposlitve invalidskega upokojenca in kateri predpisi to vprašanje urejajo.

Odgovor: V republiškem uradnem listu štev. 30/78, ki je izšel 29. decembra 1978, sta bila objavljena zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih, ki to vprašanje nanovo urejata. Po 25. členu zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju se pokojnina ne izplačuje invalidskemu upokojujencu, če ponovno sklene delovno razmerje ali začne opravljati dejavnost, na podlagi katere je zavarovan, v novem 25. a členu pa je določeno, da se upokojujencu, ki dela po pogodbi o delu, med opravljanjem tega dela pokojnina izplačuje. Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o delovnih razmerjih pa določa, da lahko delavci v temeljnih organizacijah v samoupravnem splošnem aktu določijo dela, ki jih lahko opravljajo upokojujenci po pogodbi o delu, tako delo pa lahko traja največ 20 ur na teden. Novi predpisi vas torej ne bodo prizadeli, saj ste delali že doslej manj kot 20 ur na teden, vendar pa bo delovna organizacija morala dopolniti svoj samoupravni splošni akt tako, da bo dela, ki jih opravljate, določila kot dela, ki se lahko opravljajo po pogodbi o delu. To je treba urediti v 6 mesecih od uveljavitve zakona, to je do 6. julija 1979. leta.

Stanovanjski spor

Vprašanje: Tov. B. E. se zanima, na kakšen način bi dosegel izselitev osebe, ki se je pred leti brez njegovega dovoljenja vselila v stanovanje v njegovi hiši.

Odgovor: Če se kdo vseli v stanovanje, ne da bi imel stanovanjsko pravico, npr. ne da bi sklenil stanovanjsko pogodbo, izda stanovanjski organ po uradni dolžnosti ali pa na zahtevo prizadetega odločbo o izpraznitvi stanovanja. Vsak prizadeti lahko zahteva tudi s tožbo pred sodiščem izpraznitev stanovanja. Za ta postopek je bilo do konca leta 1978. pristojno občinsko sodišče, sedaj pa temeljno sodišče. Vendar pa mora biti postopek začel pred potekom enega leta od vselitve. V primeru, če upravni organ v enem letu od vselitve v stanovanje ne izda odločbe o izpraznitvi ali če prizadeti v istem roku ne vloži tožbe na izpraznitev, nezakonito vseljenega ni več mogoče izseliti. Zaradi pasivnosti prizadetih v takem primeru pridobi tisti, ki se je nezakonito vselil, stanovanjsko pravico. Tako določa zakon o stanovanjskih razmerjih, ki je bil objavljen v republiškem uradnem listu štev. 18/74 (56. člen). Zaradi tega tudi niste mogli uspeti v sodnem postopku. Stanovanjska pogodba se lahko odpove samo iz razlogov, ki so naštet v zakonu. Teh je več in bi zahtevalo preveč prostora, da bi jih na tem mestu navedli. V pismu omenjate potrebo po preureditvi stanovanja. Če gre za to, da stanovanje ne ustreza higienskemu pogojem, da stavba ni stabilna in ogroža življenje in varnost stanovalcev ali podobno, je možno doseči izselitev, vendar je treba preskrbeti imetniku stanovanjske pravice drugo primerno stanovanje. Navajate premalo podatkov, da bi lahko odgovorili na vprašanje, ali imate možnosti doseči izselitev sedanjega imetnika stanovanjske pravice.

PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA PRAVNA POSVETOVALNICA

Ko na začetku leta snujemo načrte in ugotovljamo, kaj bi na področju splošne ljudske obrambe, varnosti in družbene samozaščite morali še dograditi, je povsem prav – tega namreč namenoma nismo prej storili – da spregovorimo o vojaški enoti, ki se je povzpela v sam vrh in osvojila naziv najboljše enote ljubljanskega armadnega območja. Ta vojaški kolektiv, ki nadaljuje in neguje izročila SNOUB France Prešeren, je sicer kandidiral za »obveznega prvaka«, a vendar mu je v tradicionalnem tekmovanju »Iščemo najboljšo enoto« zmagala za las ušla. Mladi Prešernovci niso klonili, ker se zavedajo, da imajo izredne pogoje za nove podvige.

Petsto novih članov ZK

Bil sem prijetno presenečen, ko sem pred nedavnim prekoračil prag vojašnice. Eden od starešin, Vaso Predojevič, je takrat dejal, da so vrata enote vedno odprta in da je vsak novinar dobrodošel gost, ki ga v tem prizadevnem kolektivu jemlje-

Beseda, dve o najboljši enoti LAO

Prešernovci, srečno!

Uspehov je torej veliko, a kljub temu se vsiljuje vprašanje: kako?

»Predvsem s kolektivnim delom, s popolno angažiranostjo vseh subjektivnih sil,« pripoveduje Predojevič. »Smer vsem našim akcijam so določali komunisti in člani mladinske organizacije, pri čemer ne gre prezreti še vojaške kolektive, svete, odbore... Tako zastavljeno delo je vplivalo na medčloveške odnose in zagotovilo visoko moralnopolitično raven, kar je predpogoj za uspeh...«

Nasledniki Prešernovcev so v letu, ki je za nami, posebno pozornost poklanjali pomlajevanju

porno, moramo redno skrbeti tudi za zdravje naših vojakov, predvsem pa za njihovo telesno in duševno pripravljenost. V ta namen smo, seveda, zgradili vrsto športnih objektov, našim najboljšim športnikom pa smo, tekom prejšnjega leta podelili številna priznanja, pokale in nagrade...«

★

A ne samo to. Pripadniki najboljše enote so znani tudi po tesnem in ustvarjalnem sodelovanju z delovnimi ljudmi in prebivalci Gorenjske. Vojašnica torej ni šola obrambe samo za vojake, pač pa tu-

kraju, kjer so občutili ljubezen človeka, ki je svojčas pomagal Prešernovcem, danes pa to svojo ljubezen prenaša na njihove naslednike.

Tovarištvo ni zatajilo

Mlad in še vedno nekoliko zbežan vojak Branko Zgonik, inženir gradbeništva iz Branika pravi, da je takoj po prihodu v enoto, občutil pomoč in skrb starejših tovarišev – vojakov in starešin. In

pisma, ki so prihajala na njegov naslov, so mu drugi brali. Tudi drugi so, seveda v njegovem imenu, odgovarjali na pisma in pisali njegovim staršem.

Zato smo na sestanku našega kolektiva enoglasno sklenili, da vojak Selio Mirovski ne sme več biti slep. In vsi smo mu pomagali, hitro smo ga opismenili, fant pa je, z drhtečo roko, napisal tudi svoje prvo pismo. Veselili smo se vsi. In ker sem Selio največ pomagal, je ta zelo hvaležen in je postal moj najboljši tovariš...«

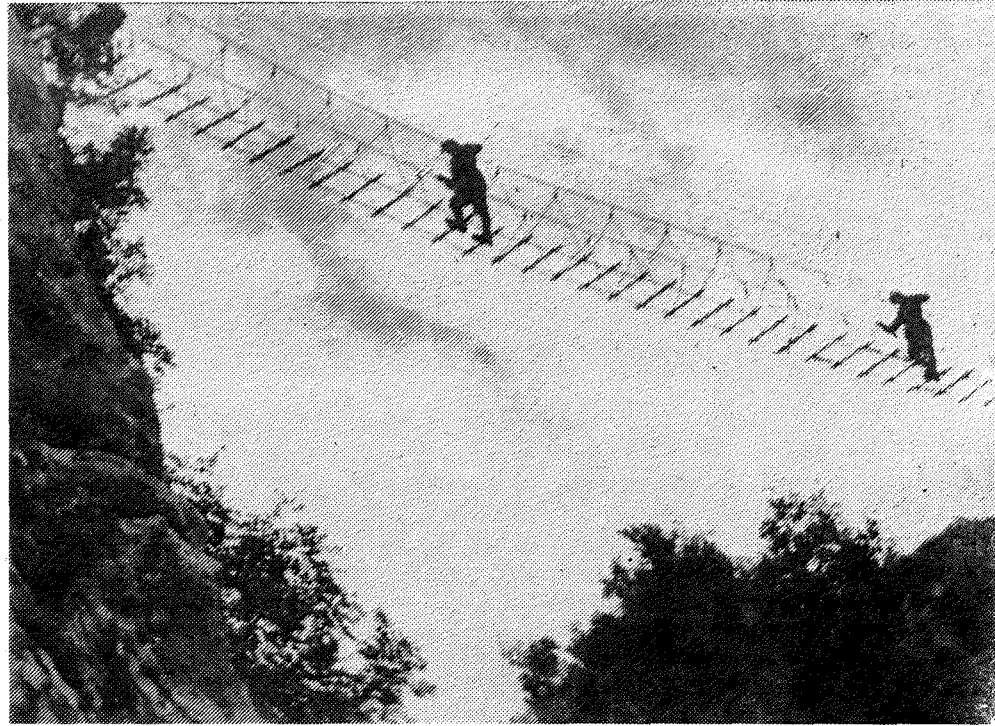
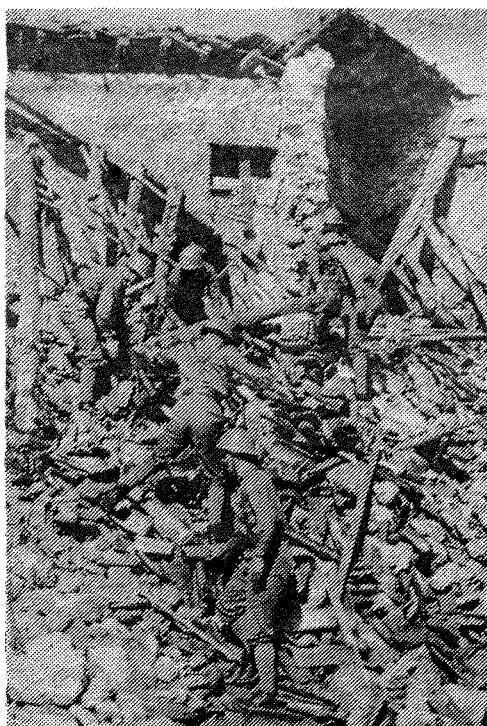
Tako se je, v morju številnih, skovalo še eno novo prijateljstvo med mla-

za urjenje in vojaškostrokovni pouk, pač pa tudi za premagovanje vseh drugih ovir, ki spremljajo vsakega mladega človeka. Komandir, ali desetar, je torej tovariš in učitelj.

Med številnimi komandirji oddelkov, ki so po končanem tečaju razporejeni v enoto, ki nadaljuje izročila Prešernovcev, je tudi mladi kemijski tehnik iz Kruševca, Dušan Djurić. Desetar Dušan je, takoj po prihodu v enoto, občutil utrip novega okolja, Starejši tovariši so mu povedali, da se enota »bojuje« za visoko uvrstitev, za naziv najboljše, to pa se lahko doseže s požrtvovalnostjo, z vztrajnim delom. In Dušan je spoznal, da ga čakajo napori. Napel je vse svoje moči in kdove kolikokrat razmišljal o slehernem svojem vojak, o oddelku in poti do naziva najboljšega oddelka. In uspelo mu je. V zmagovalni enoti Prešernovcev se je oddelek vojakov, ki ga vodi in vzgaja desetar Dušan, uvrstil na prvo mesto.

★

»A nikar ne mislite, da gre le meni zasluga za uspeh. Kajti naša pot do

jo za svojega sodelavca. Po teh besedah je bila v hipu razbita pregrada, imenovana togost, ki smo je novinarji kdaj pa kdaj deležni. Sicer pa je ta gesta starešine vzpodbujala misel na nekdanje Prešernovce, na njihovo odkritosrčnost in tovarištvo.

Enota zmagovalka je povsem usposobljena za bojevanje na visokogorskem zemljišču, torej za obrambo naših gora. Ta kolektiv je pred letom dni, obiskal tudi tovariš Tito, ta dogodek pa ni bil le priznanje, ampak spodbuda za nove juriše po bojevnikiški poti mladih planincev. In nič čudnega ni, da je enota, iz rok predstavnika zveznega izvršnega sveta, dobila plaketo varnosti.

vrst Zveze komunistov. Sprejeli so petsto novih članov, v glavnem vojakov, mlajših starešin ter civilnih oseb zaposlenih v enoti. Med novospregjetimi komunisti je največ mladih delavcev in kmetov. A nikar ne mislite, da je pri tem šlo za kampa-njo! Zato ne, ker je vsak novi član ZK, preden so mu izročili rdečo izkaznico, končal tako imenovano politično šolo. Poleg starešin so se v vlogi predavateljev v tej šoli pojavili še tovariši Stane Dolanc, Džemil Šarac in Franc Šetinc.

»Toliko na kratko o idejnopolitičnem usposabljanju naših pripadnikov,« se zopet oglasi Predojevič. »Kar se pač naša na vojaškostrokovno urjenje, ki je sila na-

di za naše najmlajše. V njej je dvajset tisoč dijakov, šolarjev in pionirjev tekom leta imelo dan, dva ali tri pouka iz predmeta »Obramba in zaščita«, pri tem pa so jim pomagali ne samo njihovi predavatelji, ampak tudi starešine in najboljši vojaki. Dajle, domala vsaka temeljna vojaška enota tesno sodeluje z neko organizacijo združenega dela, s krajevno skupnostjo ali šolo. Odročne in oddaljene vasi, šole in za zaselke vojaki in starešine pogostoma obiščejo. Krajanom zavrtijo filme in jim pripravijo »mini« razstavo našega sodobnega orožja in opreme. In če je že tako, potem ni nič čudnega, da so vojaki – teh pa je iz vseh krajev Jugoslavije – zadovoljni, ker svoj vojaški rok služijo v

prav to mu je pomagalo, da se hitreje in brez težav vklopi v novo okolje, v nov način življenja.

»Čeprav smo iz različnih krajev naše domovine mladi vojaki, smo se hitro spoznali in navezali drug na drugega. Zbližalo nas je spoznanje in tudi prepričanje, da smo na svoji zemlji in da so naši cilji enaki.«

– Čeravno si mlad vojak, povej, kako si doživel tovariško pomoč?

»O tem sem že prej spregovoril, a vendar moram priznati, da smo v moji enoti bili presenečeni in celo ganjeni, ko smo zvedeli, da je med nami nepismen fant. Prišel je namreč iz Makedonije in

deničema iz Slovenije in Makedonije.

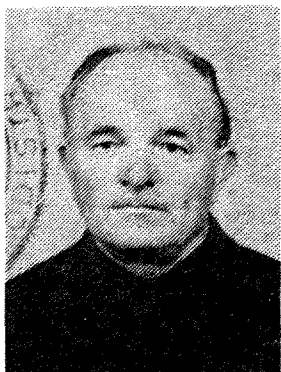
Oddelki, nosilci boja

Pri vzgoji vojakov in sploh v življenju enote vidno mesto zavzemajo oddelki in njihovi komandirji. Slednji so namreč prvi in neposredni starešine, njihov delovnik pa traja 24 ur. Komandir oddelka je torej vojakov najbližji nadrejeni. On mora dodobra poznati vsakega pripadnika oddelka in mu na poti do bojevniskega poklica nenehno pomagati. A ne gre samo

zmage ni bila posuta s cvetjem. Nenehno smo se srečevali s takimi ali drugačnimi težavami. Toda moj mali kolektiv je bil povsem enoten, trudili smo se prav vsi, pomagali smo drug drugemu. Skupno smo se torej dogovarjali, kako bomo opravili to ali ono bojno nalogo, pri tem pa smo komunisti nosili breme vseh akcij. Ob koncu najpovem, da nas uspeh ni uspaval. Nadaljevali bomo z enakim tempom, ker se zavedamo, da je pred nami jubilej naše partije, z nami pa je želja, da se uvrstimo med najboljše v JLA.«

Pa srečno, mladi Prešernovci!

Tekst in slike
B. Jakovljevič

Alojz Smaniotta

Na postojnskem pokopališču smo pokopali Alojza Smaniotta. Rojen je bil v Italiji leta 1899. Leta 1928 se je preselil na Bač pri Pivki. Od leta 1942 je bil aktiven na terenu in leta 1943 je odšel v partizane na Mašun.

Jože Jager

Lanskega avgusta smo na ljubljanskih Žalah pokopali 60 letnega Jožeta Jagra iz Bežigrada. Ze leta 1941 je bil sekretar celice. Zaradi aktivnega dela ga je okupator odpeljal v internacijo v Italijo. Ob kapitulaciji Italije je bil organizator Prekomorskih brigad, kjer se je vključil tudi sam. Za svoje delo je prejel Spomenico 1941 in več drugih odlikovanj.

Janez Varl

Na pokopališču na Ovisah pri Podnartu smo avgusta pokopali Janeza Varla, ki se je rodil pred 87 leti na Češnjici pri Podnartu. Bil je aktivist NO8, partizanom je dajal živino in drugo hrano.

Pavla Cimprič

V starosti 84 let je umrla Pavla Cimprič, ki se je rodila v Krzetih na Gori nad Sodražico. Med vojnama je živel po vaseh kočevske in se skupno s Slovenci borila proti nemškimi nacistom. Mož ji je umrl v internaciji, sin pa je padel v partizanih kot oficir. Pokopana je v Stari cerkvi.

Ivanka Potočnik

Ivanka Potočnik se je rodila leta 1924 v Podveliki na Pohorju. Sedemnajstletno dekle je okupator poslal na delo v Ribnico na Pohorju, leta 1944 se je priključila pohorskim partizanom in bila med njimi trinajst mesecev, nazadnje kot kuharica okrožnega komiteja Ribnica na Pohorju. Pokopana je na blejskem pokopališču.

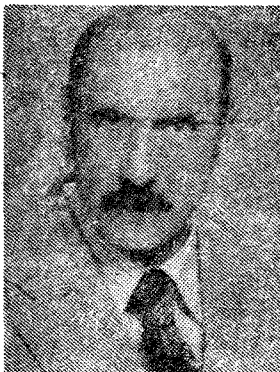
Ana Repar

Rodila se je v krajini Boechine na Češkoslovaškem leta 1895. V Sotesko pri Dol. Toplicah je prišla s svojo sestro, ki se je leta 1926 poročila z Reparjem iz Krke. Rodila je štiri otroke. Mož ji je umrl leta 1939. Starejši sin je odšel k teti v Livold, sama pa je delala na žagi. V letih NOB je v Soteski sprejemala prve partizane, ki so prihajali iz Roga in jim nudila vse, kar je imela. Za borce je skrbela tako kot za svoje otroke. Po osvoboditvi se je preselila v Kočevje, kjer je tudi umrla.

Ivan Klarič

Rodil se je pred 61 leti na Jesenovem vrtu pri Banjiloki občina Kočevje. Preživljal je težko mladost. Leta 1943 je odšel med partizane in se boril v enotah NOV do osvoboditve. Pokopali smo ga v Kočevju.

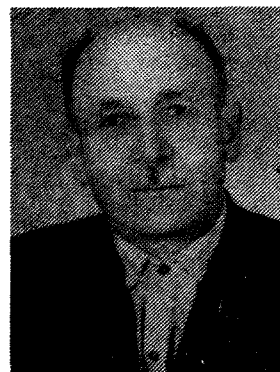
Ivan Lampe

Leta 1922 se je rodil na Rudniku pri Kočevju Ivan Lampe. Kot fant je bil zdravstveno šibak, zato je delal na terenu za OF. Njegov mlajši brat Ferdinand je odšel leta 1942 med partizane in leta 1944 padel pri Mirni peči. Tudi njegov oče in mati sta bila ves čas aktivna. Pokopan je v Kočevju.

Anton Možina

Na pokopališču v Ljutomeru smo pokopali majorja milice v pokoju ter zaslužnega družbenopolitičnega delavca, Antona Možina. Rodil se je leta 1913 v vasi Koče pri Postojni. V začetku druge svetovne vojne je postal aktivist OF in zaupnik varnostno obveščevalne službe. Ko je postal sovražniku sumljiv se je priključil Škofjeloškemu odredu, kjer je bil do konca vojne. Za predvojno, medvojno in povojno delo je prejel številna odlikovanja in plakete.

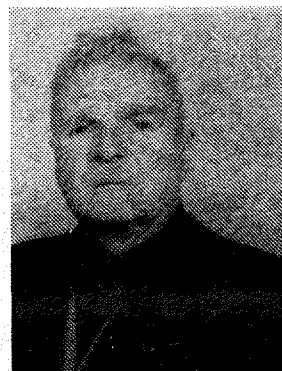
Janez Mikulič

Janez Mikulič, znani aktivist OF v občinah Ribnica in Kočevje, se je rodil pred 74 leti na Beli vodi v Loškem potoku. Njegov dom je bil leta 1942 porušen. Od leta 1941 pa do osvoboditve je bil v akcijah po dolinah Loškega potoka, Drage in Čabra. Pokopan je v Stari cerkvi pri Kočevju.

Franc Petek

V 79 letu starosti je v Podgorcih umrl Franc Petek. Izhajal je iz zavedne slovenske družine. Po vdoru okupatorja v našo domovino je organiziral odpor. Bil je prvi predsednik odbora OF. Tik pred aretacijo je skupaj z ženo odšel med partizane. Dom je okupator opustošil, hčerko in mlajšega sina pa poslal v taborišče, starejši sin je padel kot partizan. Za svoje delo je prejel številna odlikovanja.

Andrej Durjava

V 84. letu starosti je umrl Andrej Durjava iz Celja. Rodil se je v kmečki družini na Doblarju na Primorskem. Ker za zavedne Slovence ni bilo dela, je prišel že leta 1920 v Slovenijo. Tudi v času okupacije je ostal zavezen Slovence. Leta 1944 je skupaj z ženo Amalijo odšel v partizane, kjer je že bila njuna hčerka. Po osvoboditvi pa je aktivno delal v raznih organizacijah. Za svoje delo je prejel medaljo zasluga za narod. Ohranili ga bomo v lepem in trajnem spominu.

Ciril Kogoj

Od Cirila Kogoja smo se poslovili na pokopališču v Čepovanu. Že jeseni leta 1942 je pričel sodelovati za NOB. Kasneje je bila pri njem, oziroma je delovala »Mlada« tehnika, kasneje pa kurirska javka. Umrl je v 89 letu starosti.

Rudiju Srimšku-Luki v slovo

Bil je eden tistih ljudi, ki jih še take težave v življenju ne stro.

Že v prvem vojnem letu se je vključil v ilegalno delo v Ljubljani in leta 1943 je odšel k partizanom, kjer je opravljal odgovorne vojaške in politične naloge. Bil je tudi večkrat ranjen, zaradi česar je bil invalid. Kljub temu pa je ostal po vojni vseskozi aktiven in je vse do leta 1957 opravljal funkcijo profesionalnega sekretarja Glavnega odbora Zveze vojaških vojni invalidov Slovenije ter bil član Zveznega odbora ZVVI.

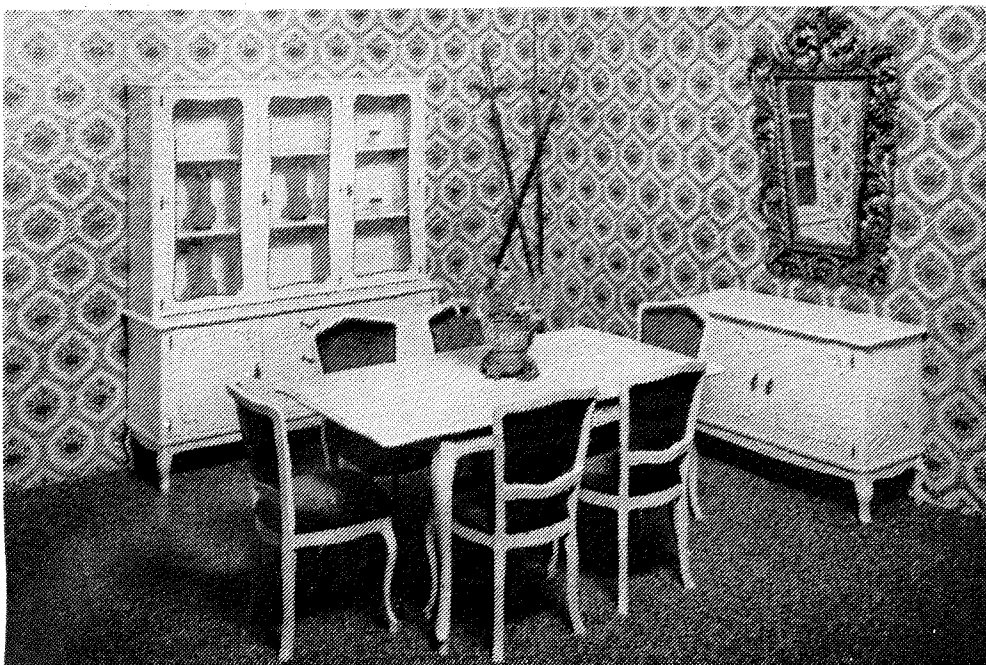
Tovariš Luka je bil med najaktivnejšimi delavci v Zvezi vojaških vojni invalidov še v času, ko je invalidska organizacija delovala samostojno – v obdobju, ko je bila vrsta vprašanj vojaških vojni invalidov še zakonsko nedorečena in, ko je bila poklicna rehabilitacija invalidov še v povojih.

Tovariš Luka je bil pobornik za ustrezno zaposlovanje vojaških vojni invalidov ter za reševanje materialnih in socialnih problemov invalidov, ki so bila takrat, pred leti, vse drugače težka kot danes. Na vseh področjih, kjer je bilo treba reševati vprašanja vojaških vojni invalidov, je bil Luka v prvih vrstah.

Tudi naprej, v kasnejših letih, je še sodeloval in pomagal v vrstah invalidov, kjerkoli je bilo potrebno, vendar pa je leta 1957 sprejel odgovorno nalogo generalnega direktorja ljubljanske Tobačne tovarne, ki ga je poleg družbenopolitične aktivnosti polno zaposlovala in, ki jo je vestno opravljal vse do upokojitve leta 1976.

V jubilejnem letu 1975, ob 20-letnici Zveze za rekreacijo in šport invalidov Slovenije, je postal tovariš Luka njen predsednik. Neizprosna bolezen mu je pretrgala nit življenja, ki ga je v zadnjih letih kljub slabemu počutju posvečal rekreaciji in športnim dejavnostim invalidov.

Invalidske športne organizacije z njim niso izgubile le svojega predsednika, ampak so izgubile predvsem človeka, humanista, ki je za vsakogar našel toplo besedo, ker je bil vsakomur najprej tovariš in šele nato funkcionar.

Predstavljamo vam naš proizvodni program in vas vabimo v našo trgovino v Straži

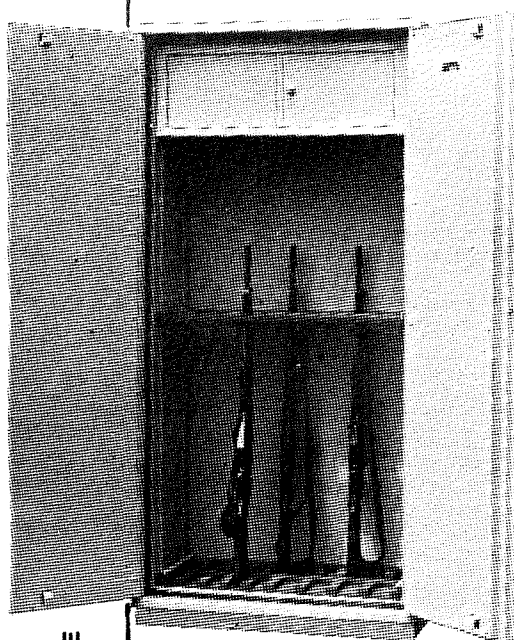
PROIZVAJAMO:
stilno pohištvo
moderno pohištvo
gugalnike
akrilne plošče NOVOGLAS
elemente za gradbeništvo

svetlobne kupole in trakove
najsodobnejšo opremo za kopalnice
žagan les
vezane plošče
industrijska nihalna vrata
plastificirane predale

Novoles

lesni kombinat Novo mesto,
Straža, n. sol. o.
telefon 068/84 530 - telex 33726 yu novles
TOZD BLAGOVNI PROMET

omara za orožje

blagajna

OMARA ZA OROŽJE

Dvostenska omara OG-O je namenjena za shranjevanje učil pri pouku predvojaške vzgoje.

Ima dvojne stene, ki so zapolnjene z lahkim izolacijskim materialom. Taka izvedba pri manjšem sobnem požaru varuje določen čas arhivirano dokumentacijo in učila. Omara se zapira z dvokrmilnimi vrati, ki se odpirajo v kotu 180°. V leva vrata je vdelan dvosmerni zaporni mehanizem, v desna pa trosmerni, ki hkrati blokira tudi leva vrata. Med ohišjem in vrati je vdelano profilirano tesnilo. Omara tehta 230 kg.

Dimenzije:
– višina: 1950 mm
– širina: 930 mm
– globina: 520 mm

Vgrajeno ima:
– trezor višine 300 mm
– polico
– stojalo za orožje kapacitete

VARNOSTNA OPREMA ZA SHRANJEVANJE DOKUMENTACIJE IN ZAUPNIH DOKUMENTOV
PRIMAT – TOVARNA KOVINSKE OPREME – MARIBOR ZN. SOL. O.
Industrijska 22, telefon (062) 28-641, telex YU 33178

30 LET
DELOVNE
ORGANIZACIJE

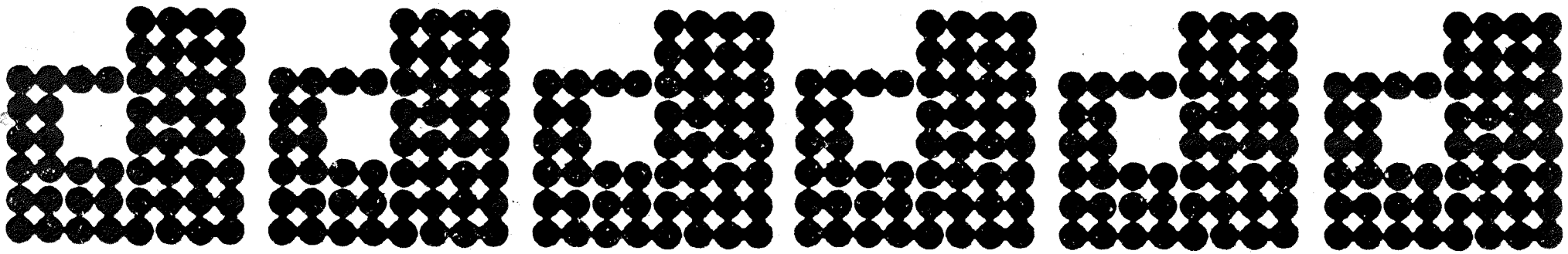

PROIZVAJAMO:

- EPŽ JEKLA
- JEKLENE ULITKE
- ODKOVKE
- KOVANO PALIČASTO JEKLO
- VALJANE PROFILE
- GRELNO ŽICO
- VLEČENO, LUŠČENO IN BRUŠENO JEKLO
- LISTNATE VZMETI
- STROJNE NOŽE
- BRZOREZNO ORODJE IN KROŽNE ŽAGE
- PILE IN RAŠPE
- VALJE ZA HLADNO VALJANJE
- PILGER VALJE IN TRNE
- STROJE IN ORODJA NA PNEVMATSKI POGON
- KOLESNE DVOJICE
- SESTAVLJENE DELE IN ELEMENTE STROJEV IN NAPRAV
- STROJE ZA MEHANSKO PREOBLIKOVANJE (RAZLIČNE STISKALNICE ZA PREOBLIKOVANJE KOVIN V HLADNEM IN VROČEM STANJU ITD.)

SLOVENSKE ŽELEZARNE
ŽELEZARNA RAVNE
n. sol. o.
RAVNE NA KOROŠKEM

DELO

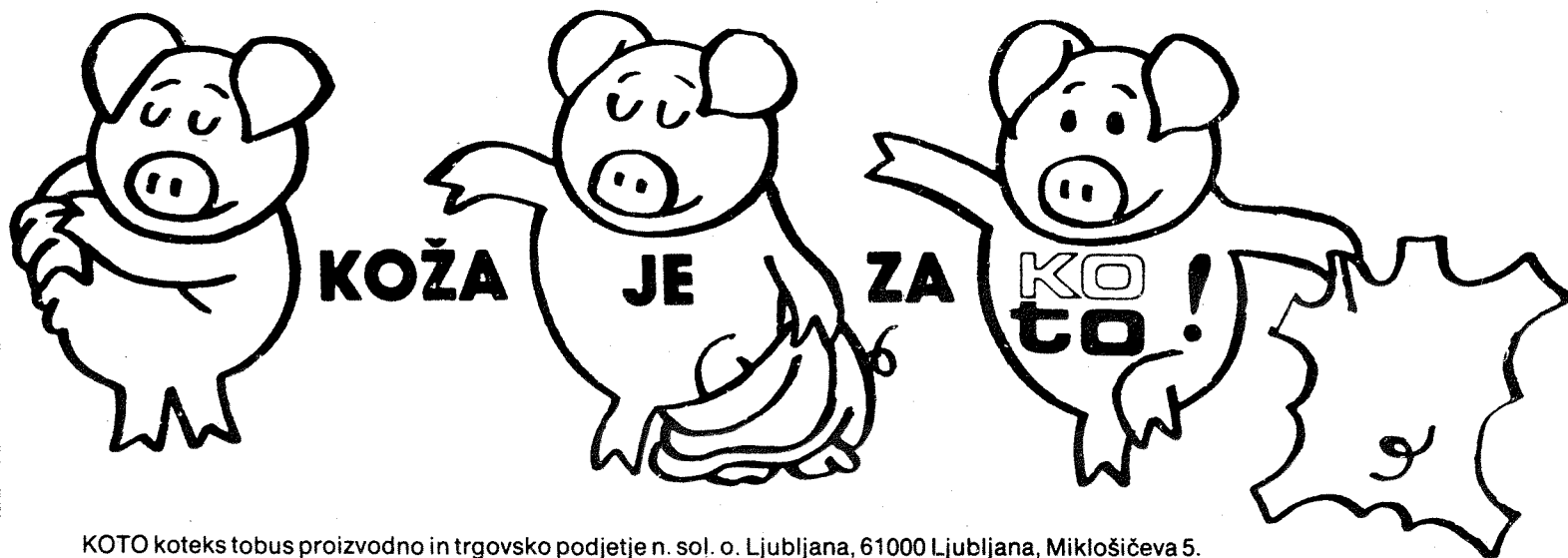
Tiska časopise, revije,
knjige, publikacije,
razglednice, prospekte
in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in
večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

Časopisno in grafično podjetje,
Ljubljana

V sklopu podjetja je
specializirani obrat za
večbarvni tisk,
lakirnica in
plastificirnica.

Izdaja osrednji
slovenski dnevnik
»DELO«, Teleks, Naši
razgledi, revijo Avto,
revijo Stop, revijo
Jana, Zabavnik

KO to

KOTO koteks tobus
in zbiralnice
kmetijskih zadrug
odkupujejo svinjske
kože po ugodnejši
ceni kot prejšnja leta

KOTO koteks tobus proizvodno in trgovsko podjetje n. sol. o. Ljubljana, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 5.
telefon: (061) 323-24

paloma

sodobna
higiena

žepni robčki

sladkogorska

DES PODJETJE ZA DISTRIBUCIJO
ELEKTRIČNE ENERGIJE SLOVENIJE
LJUBLJANA n. sub. o. LJUBLJANA,
HAJDRIHOVA 2

TOZD ELEKTRO
SLOVENJ GRADEC

b. o. — SLOVENJ GRADEC, FRANCETOVA 14

Projektiramo, gradimo in vzdržujemo
električne naprave, izvršujemo instalacije,
vršimo servisne usluge.

oskrbuje z električno energijo območja
občin Dravograd, Velenje, Ravne
na Koroškem, Radlje ob Dravi
in Slovenj Gradec.

IK TREBNJE

SINTER

keramične ploščice
IGK

TEHNIKA – LJUBLJANA n. o. sol. o
Industrija gradbene keramike Trebnje

Sinter keramične ploščice se izdelujejo po povsem novem tehnološkem postopku suhe priprave surovine in suhega istočasnega stiskanja surovine (mase) in glazure, ter žganja na zelo visoki temperaturi do 1150° C, ki daje izdelku vrsto posebnih lastnosti:

- Izredno trdoto in odpornost glazure
- Izredno upogibno trdoto
- Odpornost na vremenske vplive, temperaturo sonca, ter popolno odpornost na mraz
- Odpornost na kisline in luge
- Odpornost na mehansko obrabo
- Uporabnost

Izvedba:

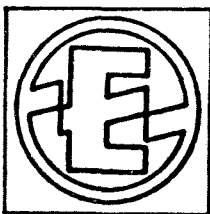
Dimenzije:

- 6–7 po MOSH lestvici 300–400 kp/cm² upijanje vode 1–3%
- ustreza JUS, po naročilu izdelujemo popolno kislinsko odporne ploščice zaradi izredne trdote in debeline plasti glazure je le-ta skoraj neuničljiva
- za zunanje in notranje oblaganje
- za tla in fasade
- za industrijo in gospodinjstva
- za balkone in terase
- za posebne namene (nédreše ploščice)
- glazirane in neglazirane v naravni rdeči in črni barvi
- gladke in nazobčene 200 × 200 × 10 in 100 × 200 × 10 mm kalibrirane v 5 nazivnih področjih +0,4 mm

ENERGOINVEST

Tovarna transformatorjev p.o.

ČRNUČE

Cesta 24. junija št.3
61 231 Črnuče p.p.2
telefon: 061/ 343 071
telex: 31685 YU ETRA
telegram: Energoinvest Črnuče
žiro račun: 50102-601-21 121

Proizvaja močnostne
transformatorje do 30
MVA moči in do 132 kV
napetosti z regulacijo in
brez nje pod bremenom,
ter specialne
transformatorje

Po bloških smučinah

Bloški teki praznujejo letos svoj mali jubilej

Petič, odkar so obudili staro bloško smučarsko tradicijo, se bomo pognali s smučmi čez bele bloške obline, po 30 kilometrov dolgi tekaški progi, ki sodi med najlepše smučarske maratonske proge pri nas, zadnjo januarsko nedeljo letošnjega leta.

Organizator TTKS iz Cerknice vas vabim, da kot ljubitelj čiste in ostre bloške zime ob tem športnem prazniku tečete z nami.

Hkrati s tem povabilom objavljamo tudi razpis in prijavnico, katero izpolnjeno pošljete organizatorju **do 15. januarja letos.**

Razpis

**TEMELJNA TELESNOKULTURNA SKUPNOST CERKNICA PRIREJA V NE-
DELJO. 28. JANUARJA 1979**

V. BLOŠKE SMUČARSKE TEKE

Start in cilj bo v Novi vasi, in sicer:

- BLOŠKI TEK na 30 km – start ob 9.30
- TRIM TEK na 7 km – start ob 10. uri

POGOJI:

- Za udeležbo na BLOŠKIH TEKIH ni starostnih omejitev, zato lahko nastopi vsak, ki želi preizkusiti svoje sposobnosti. Posebej vabimo k prijavi za TRIM TEK vsa šolska športna društva, ekipe TVD Partizan, taborniške in ostale množične organizacije.
 - Vsak udeleženec tekov bo dobil pred startom bilten in spominsko značko, po prihodu na cilj pa še štartno številko in topel obrok.
 - Moški tekmovalci so razporejeni v naslednje razrede:
 - kategorizirani tekmovalci (člani, mlajši člani in starejši mladinci)
 - rojeni leta 1949 in mlajši
 - veterani, rojeni do vključno 1948. leta
- Za vsako kategorijo dobi prvo plasirani zlato, drugi srebrno in tretji bronasto medaljo »BLOŠKI SMUČAR«. Ženske bodo nastopile v eni skupini. Najboljše tri tekmovalke dobijo zlato, srebrno in bronasto medaljo.
- Bloški tek je eden izmed tekov, ki se upoštevajo pri dodelitvi ZLATE TROFEJE VZDRŽLJIVOSTI, ki jo daje revija ANTENA.
 - Prijave in vplačila prijavnine bomo sprejemali na naslov: TTKS Cerknica do 15. januarja 1979.
- Žiro račun: Organizacijski odbor Bloški teki Cerknica: 50160-678-99793.
Prijavnina za tek na 30 km znaša 100 din, za TRIM TEK pa 60 din za posameznika.
- Vsak udeleženec desetih zaporednih BLOŠKIH TEKOV (teka na 30 km ali na 7 km) bo dobil posebno spominsko priznanje.
 - V primeru neugodnih snežnih razmer bomo tekovanje preložili.

**TTKS
CERKNICA
ODBOR
BLOŠKI
TEKI**

PRIJAVNICA

Podpis:

Več kot tri tisoč tekačev

Tudi ekipa TV-15 na Trnovskem maratonu

**RAZPIS V. TRNOVSKEGA MARATONA V NEDELJO, 11. FEBRUARJA 1979
OB 9.30 uri V ČRNEM VRHU NAD IDRIJO**

- **PROGRAM V. TRNOVSKEGA MARATONA**
maraton – smučarski tek na 42 km
mali maraton – smučarski tek na 21 km
smučarski tek SLO 12 km
pionirski smučarski tek 10 km

- **Pogoji za udeležence**
Na V. Trnovskem maratonu lahko sodelujejo občani SFRJ, zamejski Slovenci in tujci. Vsem udeležencem priporočamo, da so prej zdravniško pregledani.
Pri maratonu lahko sodelujejo smučarji tekači obeh spolov, ki so rojeni leta 1961 in prej, pri malem maratonu pa smučarji tekači obeh spolov, ki so rojene leta 1964 in prej.
Pri smučarskem teku SLO bodo sodelovali pripadniki JLA, teritorialne obrambe in milice, ki bodo tekli v uniformah in na vojaških smučeh. Tekaka steza je tehnično zahtevnejša.
Pionirski smučarski tek je namenjen učencem in učenkam osnovnih šol.
Samo za udeležence maratona in malega maratona: Vsak udeleženec, ne glede na prijavo lahko med tekom, glede na vremenske pogoje in počutje, spremeni svojo odločitev, na primer iz maratona v mali maraton in obratno. Vendar bo organizator na odcepu proge za mali maraton in maraton (na 17 km proge) po preteku 300% časa, ki ga je pri prehodu porabil prvi tekač, zaprl progo za maraton. Vsem zaostalim tekačem bo dovoljeno nadaljevati tek samo na progi za mali maraton.

- **Prijave**
Vsak udelezenec mora poslati najkasneje do 31. januarja 1979 »prijavnico«, ki je del tega razpisa in ki bo objavljena v časopisih. Skupinske prijave športnih klubov, društev, mladinskih organizacij in aktivov, sindikalnih organizacij, šol in drugih morajo obvezno vsebovati vse podatke, ki so v prijavnici in navesti vodjo skupine. Udeležence za smučarski tek SLO prijavijo pristojna poveljstva.
Udeležence NOB prosimo, da točno izpolnijo ustrezno rubriko, ker bodo trije najstarejši udeleženci prejeli posebne pokale RO Zveze združenj borcev NOV Slovenije.
Prvih 100 plasiranih tekačev IV. maratona 1978 (42 km) in vsi kategorizirani tekači po seznamu za sezono 1978-79 dobijo startne številke od 1 dalje in s tem pravico do startnega mesta v prvi skupini.

- **Startnina**
Startnina za udeležence na V. Trnovskem maratonu znaša:
 za odrasle 100 din
 za dijake in učence v gospodarstvu 50 din
 za pionirje 10 din
 Startnino je treba nakazati najkasneje do 31. januarja 1979 (velja datum poštnega žiga):
 – s pošto nakaznico na naslov: Trnovski maraton, 65280 Idrija, Staneta Rozmana št. 25, p. p. 54;
 – na ziro račun št. 52020-646-24672 SITKS Idrija Trnovski maraton.
 Organizator bo upošteval samo tiste prijave, za katere bo do roka vplačana tudi startnina.

- **Obveze organizatorja**
Vsak udeleženec bo pred startom prejel startno številko v trajno last in Bilten V. Trnovskega maratona; po prihodu v cilj pa še spominsko značko V. Trnovski maraton.
Organizator se obvezuje, da spominska značka V. Trnovski maraton 1979, ki jo bodo prejeli samo udeleženci, ne bo v prodaji;
vsi zamejski Slovenci in družinske ekipe z najmanj tremi člani bodo prejeli posebne diplome za udeležbo na V. Trnovskem maratonu;
organizator bo za udeležence pripravil zdravstveno službo, okrepčevalnice, servisno službo »ELAN« in navodila za mazanje smuči;
organizator se bo trudil dobiti čimveč praktičnih nagrad za razne kategorije udeležencev. Spisek nagrad in pogoji zanje bodo objavljeni po možnostih sproti v časopisih, obvezno pa pol ure pred startom;
vsak udeleženec sodeluje na lastno odgovornost, vendar je za dan prireditve zavarovan pri zavarovalni skupnosti TRIGLAV, območna skupnost Nova Gorica.

- **Izjemne pravice organizatorja**
Organizator si pridržuje izjemno pravico, da zaradi tehničnih razlogov (premalo ali preveč snega) spremeni datum prireditve. Morebitna sprememba datuma bo pravočasno objavljena v sredstvih javnega obveščanja.
- **Seznam udeležencev**
Tednik »NEDELJSKI« bo objavil seznam vseh udeležencev V. Trnovskega maratona, največje tovrstne prireditve v državi.

Organizator letos še posebej opozarja, da bo resnično zaključil s prijavi 31. januarja letos in v nobenem primeru, čeprav bi se moral odreči celo večjemu številu udeležencev, razpisnega roka ne bo podaljšal.

Tako kot lani, bo tudi letos nastopila ekipa TV-15, v katero vabimo ljubitelje te športne zvrsti, posebno pa še nekdanje borce, aktiviste in kurirje, da v ekipi TV-15 pretečemo delček poti, po kateri so hodile in se borile enote devetega korpusa.

Spričo kratkega prijavnega roka prosimo vse udeležence, ki želijo nastopiti v ekipi TV-15, da se organizatorju prijavijo sami, nam pa sporočijo svoj naslov zaradi nadaljnjih navodil. Vsak, ki bo nastopil za ekipo TV-15, bo prejel spominsko darilo našega uredništva, najboljši pa še posebne praktične nagrade.

**trnovSKI
maraton**

65280 IDRIJA
Staneta Rozmar: 25
n. p. 54

PRIJAVNICA

Kraj bivanja: _____ Ulica: _____ Hišna št.: _____
 (prvega prijavitelja)

Kraj pošte: _____ Poštna št.:

--	--	--	--	--	--

Kraj pošte: _____ Poštna št.:

--	--	--	--	--

[illegible]

* Spol: muški = M; ženski = Ž

Skupaj din

Startnino sem plačal dne: _____ po pošti ☐, na žiro račun ☐ št.: 52020-646-24672

(Polete črtljivo s tiskanimi črkami, prekrižajte ustrezni kvadrat.)

Podpis

Quenda Para!
pero con el, por a
condución, como me criminal, me la guardia civil
desde la cárcel de mujeres de Madrid a la me queda

DR SAŠA BOŽOVIĆ

TEBI, MOJA
DOLORES

Na željo številnih bralcev pričenjamo z objavo odlomkov iz knjige dr. Saše Božović »Tebi, moja Dolores«, ki smo jo na straneh našega časnika že predstavili. Spomine znane partizanske zdravnice bo v svoj knjižni program (v prevodu Franceta Šušteršiča) predvidoma v letu 1980 uvrstila tudi Založba Borec.

Moj Beograd

(6. april)

Otroka, ki ga nosim, se veselijo tako Božovićevi kot Magazinovičevi. Bora z brati že dela načrte za proslavitev veselega dogodka. Mama vsako jutro peče palačinke in mi jih še tople prinaša za zajtrk. Pričakujemo prvega otroka, prvega vnuka, prvega nečaka osmih stricov. Čeprav preživljamo temne čase, ne mislimo na najhujše, ne mislimo, da nas utegne vojna v vsem prehiteti.

Dan pred šestim aprilom dežuram z Borom na kliniki. Prostovoljno dežuram z njim. Pač zato, da sva skupaj, čimveč skupaj. Jutro. Ura je že šest. Bora ostane na kliniki. Dežurstvo bo predal šele opoldne. Poslovi se in odpravim se domov, da bi pripravila čim toplejši sprejem ljubljenu možu. Spotoma kupim v majhni branjarji onstran Karadjordjevega parka rumeno rdečih jabolč. Izberem najlepše. Rada bi, da bi bil današnji dan svečan, topel, poln ljubezni. Nedelja je. Prosta bova, ves dan bova skupaj. Prek Avtokomande krenem v ulico Maksima Gorkega. Tam je najino stanovanje. Jutro je prijetno, toplo, sončno. Vsa srečna grem domov, kjer mi je tako lepo. Da, to je Borov in moj dom. Najin dom. Kmalu bomo trije.

Iz misli me zdrami nekakšno bobnenje iz daljave. Mar grmi? A to grmenje je čudno, enakomerno, nepretrgano. Čedalje bližje je in vse močnejše. Ne vem še, kaj naj bi to pomenilo, a vseeno mi ne da miru. Tedaj zagledam prvo skupino letal. Torej prihaja bobnenje od njih. Še na kraj pameti mi ne pride, da bo moj dragi Beograd vsak čas zasut z ognjem in smrtjo. Prostodušno zrem v nebo in hkrati hitim proti domu. Bobnenje je hujše in hujše. Prileti že druga skupina, tretja... Krožijo, se vračajo, letijo dalje, vsi so nekam razigrani. Vaje, si mislim. Kdaj pa kdaj pogledam gor brez bojazni, ne da bi slutila kakšno gorjé. Tako mislijo tudi drugi, ki so se to jutro znašli zunaj. Največ je žensk s torbami in košarami. Mudi se

jim na trg in v prodajalne, da bi pripravile praznično kosilo. Nedelja je. Neki moški srednjih let se ustavi in vpraša naglas: »Kaj pa je to, ljudje?« Drugi mu mimogrede odgovori: »Vaje. Kaj pa naj bi bilo?!« – in gre dalje svojo pot, po opravih. Letala so zdaj še živahnejša in iz njih priletijo črne žoge. Že jeknejo eksplozije. »Slepe bombe,« pravi nekdo. Komaj je to rekel, že se Beograd strese, v njem grmi. Tla pod nogami začno drhteti. Tedaj neki moški zakriči: »Joj, ljudje, to je bombardiranje! Umaknite se!« – in steče po ulici. Zdj nastane direndaj. Vse teče in kriči. Jaz pa še ne verjamem. Neizkušena sem in tudi politično nerazgledana. Ne verjamem v gorjé. Tedaj na moji levi strani, komaj kakšnih sto metrov daleč, trešči. Zdi se mi, da me je vzdignilo od tal. Hiša, ki je bila tam, kratko in malo izgine v dimu in prahu, ki se vzdiguje visoko proti nebu. Začutim tudi duh po smodu. Obstanem. Gledam v tisto praznino, kjer je bila malo prej še hiša. Naposled se le zavem: »Ne, to niso vaje!« Ne pride pa mi na misel, da to pomeni začetek vojne. Odhitim dalje, skoraj tečem. Še sama ne vem, zakaj. Vsi ljudje tečejo, vpijejo, se derejo. Samo da pridem domov. Tam si bom poiskala zavetje, kakšen miren kotiček. Rumeno rdeča jabolka mi popadajo iz rok in se valijo po kamnitem tlaku.

Letala še vedno krožijo in sejejo smrt, ogenj. Podirajo, rušijo, grmijo in zbujajo strah med ljudmi, ki so bili malo prej še mirni in srečni. Vse naokrog vidim vznemirjene obraze. Ljudje so razmršeni, ker so komaj vstali. V pižamah, spalnih srajcah ali vsaj z nečim, kar so si vrgli čez rame. Vsak se skuša rešiti, kot ve in zna. Tresk. Spet frčijo po zraku kosi eksplozivnih bomb, kamenje, kosi hiš in stavb. Šipe se drobijo, na ulicah je vse polno črepinj. Vse bolj odmevajo kriti, vse več je vpitja in klicanja. Eni drvi jo dol, drugi gor, po eni in isti cesti. Kakšna zmešnjava! Neki mlad moški teče ves krvav proti meni. Rada bi mu pomagala in mu grem naproti.

(Se nadaljuje)

Anton Kebe

7

Cerknica v prvih
dneh po
kapitulaciji Italije

Vodilni cerkniški terenec Jože Mele (Vrbč) je pomagal enotam še celo pri razporeditvi borcev. Eno skupino je vodil na poti do vasi Brezje, kjer jim je pokazal naravni zaklon in pomagal pri namestitvi havbice, ki je pozneje uspešno zadevala v zidovje utrjene postojanke. Ob svitu dne 14. septembra je bil obkoljevalni manever končan. Belogardistični posaki je bil vročen ultimatum, da se mora do osme ure predati, sicer bo postojanka napadena in zavzeta z orožjem. Partizani so brambovce opozorili na nepotrebno prelivanje krvi in zagotavljali svobodo vsem, ki niso omadeževani s krvjo. Seveda se s predajo niso strinjali najbolj zagrizeni belogardisti in njihovo vodstvo. Partizansko zahtevo so zavrnili in potem je spregovorilo orožje...

Gradnikovci so udarili z vseh strani. Pokalo je na vseh koncih vasi in izven nje. Partizanska havbica, ki je bila postavljena v zaselku Brezje, onstran soteske, je dominirala nad vasjo Begunje in v živo zadevala prav v zvonik, kjer so bili nameščeni težki mitraljezi. Zaradi nekoliko višje lege so granate lahko obstreljevale še šolsko poslopje in župnišče, kjer je bilo prvi dan napada jedro brambovcev. Na vzvišenem prostoru okoli cerkve je bila torej največja nasprotnikova moč, od koder so sikale »strupene« krogle v smeri napadalcev. Zato so partizani namenili skozi cev havbice največ »proizvodov« prav omenjenim objektom. Granate so se raztreščale druga za drugo in branilci so potem dajali le pasiven odpor. Najprvo so zadevali v zidovje, orožje pa je postajalo čedalje bolj precizno, kajti upravljali so ga večji borci. Eksplozije so slednjič paralelno prostor za linami zvonika in strojnice so morale utihniti. Moštvo se je iz cerkve prebilo v bližnjo šolo in v župnišče. Borci, ki so že prej zavzeli hiše v Njujorku, so imeli sedaj možnost, da se šoli približajo na dobrih sto metrov. Zato so drugo havbico prepeljali na levo stran ceste v smeri Popkove hiše. Tam je namreč majhna vzpetina ravno pravišnja za naravno topa, ne da bi ga oviralo lahko orožje. Od tam so bili zadetki v polno. V Njujorku so imeli »legionarji«

Nekateri objekti, na katerih so se utrdili belogardisti v Begunjah

utrjeno hišo njihovega člana Ivana Medena (Jagra). Še pred obkolitvijo so jo zapustili skoraj vsi vojščaki in se zatekli v sredino vasi, kjer so bile ključne utrdbe. Ko so partizani zasedli Njujork, se je štab brigade naselil prav v hišo poleg Jagrove postojanke, ki je bila ograjena z žico, obdana z žičnimi jezdecami in zadelana s strelnimi linami. Okna, ki niso bila spremenjena v strelne line, so bila zagnjena, in nihče ni pomislil na to, da bi se za zidovi skrivali nekateri belogardisti z gospodarjem Jagrom vred. Ves dan so hodili borci mimo in nihče ni odkril, da so se v hiši potuhnili nekateri belogardisti. Vsi s štabom so mislili samo na to, kako bi čimprej likvidirali postojanke. Šele drugi dan je komandant Danilo Šorović ugotovil, da v sosednji hiši le ni vse v redu. Najbrž so ga opozorili, da so v njej ljudje. K sebi je takoj poklical domačino Albina Logarja, ki je bil tedaj njegov spremljevalec in svetovalec in mu rekel: »U kući su ljudi. Idi i posmatraj šta je unutra!« Bine je odšel takoj proti sosednji utrjeni hiši, odmaknil žičnega jezdec in pokukal skozi strelno lino. Opazil je, da se v hiši nekaj premika. Šoroviću je takoj nato zaklical, da so v hiši ljudje. Pritiskal je na kljuko vrat in jih hotel odpreti. Prav tedaj pa je začel nek belogardist metati bombe z mansardne sobe, ki je bila tik nad vhodnimi vrati. K sreči so bombe (paradajzerice) letele nekoliko stran od njega in v roku je dobil le manjšo rano. Hitro je odskočil in se podal proti komandantu Šoroviću. Le-ta je z gromkim glasom belogardiste pozval k predaji z grožnjo, da bo hišo preluknjel s havbico in jih pobil. Takoj zatem so prišli iz hiše belogardisti, med njimi Ivan Meden (Jager) s svojo družino. Med njimi je bil tudi tisti, ki je malo prej metel bombe iz podstrešja. Pozneje je vstopil v partizane in po vojni je postal oficir JLA. Po vojni sta se z Albinom Logarjem srečala v oficirskih uniformah. Res zanimiva človeška pota!...

Partizanski borci so vsako uro bolj stopnjevali svoj pritisk na obkoljene belogardiste. Toda tudi ti niso mirovali. Streljali so iz vsega orožja, ki so ga premogli. Še zlasti nevarni so bili njihovi minometalci, ki so lahko metali mine tudi za zidove hiš, izza katerih so partizani napadali. Zelo ostri boji so potekali od devete ure zjutraj do treh popoldne...

Rajonca Alfred Grobler in Viktor Sernel sta se trudila, da bi dobila s štabom brigade čimprejšnjo zvezo. Pri belem dnevu sta se s kolesom in motorjem napotila po cesti kar skozi vas Selsček, kjer je bila tedaj še posadka bele garde. Belogardisti so opustili bunkerje ob cesti, bili pa so zabarikadirani v zvoniku cerkve. Za čuda nanju niso streljali in Viktor Sernel se je z njimi še celo pogovarjal in jih nagovarjal k predaji.

(Se nadaljuje)

Obiskali smo karavlo

Vojaki so nas radovedno opazovali in zdi se mi, da mo jim bili všeč

Bil je ponedeljek, ko smo pri dopisniškem krožku sklenili, da bomo pisali o 22. decembru, dnevu JLA. Kar na slepo tega ne moremo početi! Pravi novinar mora snov poznati, da lahko piše, kajne? In šli smo obiskat vojake. Lepo so nas sprejeli in posedli smo okrog mize: vojaki, komandant Alojz Kropelj in mi, dopisniki.

»Kako ste zadovoljni s komandantom?« smo vprašali vojake. Pa so nam odvrnili: »To je odvisno od nas. Če smo mi dobri, je tudi on. Zgodi se seveda tudi obratno. Na vprašanje, če se nočnih straž kaj bojijo, so dejali: »Nikoli, vojak se nima kaj bati!«

Zvedeli smo, da so v karavli, ki ni velika in zato še lepša in prijetnejša, vojaki osmih narodnosti. Iz najbolj oddaljenega kraja je Ramadan Tahiraj, ki stanuje blizu albanske meje. Zanimiva so tudi njihova imena: Nihet, Imre, Miroljub, Nain, Momčilo in druga. Eden izmed njih bo svoj petnajstmesečni rok kmalu zaključil in odšel domov. In kakšen je njihov dnevni red? Ob šestih vstajanje, pospravljanje postelj in sobe, zajtrk, nato jutranja telovadba, pregled orožja in pouk. Imajo stražo, ki varuje našo mejo dan in noč in psa, ki mu je ime Arpat in je star sedem let.

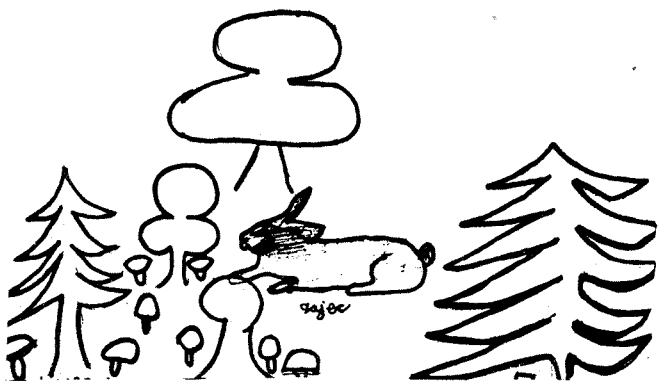
Graničarji dobijo za svojo prizadevnost tudi nagrade: dopust, prost izhod v mesto, diplome in podobno. Največje priznanje je značka vzornega vojaka. To priznanje je letos dobil Dragoj Hadži, ki je v vseh področjih najboljši. Posebno ga odlikuje tovarštvo, v karavli pa je tovarštvo najbolj pomembno.

Pogovarjali smo se dobro uro. Vojaki so nas radovedno opazovali in zdi se mi, da smo jim bili všeč.

Poslovili smo se z obljubo, da jim bomo prinesli TV-15, v katerem bo objavljen naš pogovor.

ANKA KR PAN
Osnovna šola Solkan
Solkan

Moja pot v šolo

Moja pot v šolo je zelo dolga. Zjutraj grem od doma že ob 6.20. Hodim po gozdu in po travnikih. Velikokrat srečam med potjo kakšnega zajčka ali kakšno srno. Meni se zdi, da je pot zelo naporna in pozimi bo še bolj. Nobenega ne bo, ki bi nam pot splužil in bomo morali kar sami delati gaz. Pa še to naj napišem. Tudi do postaje ne bo tako prijetno kot je bilo doslej. Na postajo »K Petru« bomo morali, ker pozimi avtobus ubira drugo pot. Tam dol nas bo zelo zeblo, saj se ne bomo mogli nikjer pogreti.

Tekst in risba: MILENA MALI, 6. razred
Osnovna šola »Ivan Farčnik-Buč«
Vransko

Slovo od borca

Ideje, za katere ste se borili, žive... in mladi jih bomo razvijali naprej

Polde Koritnik

V mrzlih decembrskih dneh leta 1978 se je končala življenjska pot občana Polhovega Gradca - Poldeta Koritnika, delavca in borca, partizana.

Eva, Cilka in Igor, naši pionirji, so se ob odprtem grobu od njega takole poslovili:

Tovariš Polde Koritnik! Pred štirimi leti ste članom zgodovinskega krožka na naši šoli pripovedovali o boju za svobodo. Spomini, ki smo jih skrbno poslušali, so ostali zabeleženi. Prisluhnimo jim še enkrat.

»Sem Polde Koritnik, doma iz Polhovega Gradca in po domače mi pravi jo Miklavžev Polde; v narodnoosvobodilno gibanje sem se vključil leta 1941 in k partizanom sem odšel 5. aprila 1942, ko sem imel enaindvajset let.

Moja prva enota je bil Dolomitski bataljon, ki se je takrat zadrževal v Benicah. Od tam sem še z nekaterimi borci odšel v Šerčerjev bataljon na Krim, kjer sem doživel roško ofenzivo in bil ranjen. Zdravil sem se pri neki ženski. Še danes ne vem, kje je bilo to.

Nepozabni so tudi spomini na Vipavsko. Kako toplo so nas tam sprejeli ljudje! Pod Nanosom, v spopadu s sovražnikom,

sem bil ranjen. Dobil sem enajst strellov v ramo. Dva meseca sam se zdravil v bolnišnici Franji. Na Primorskem sem se boril v Gradnikovi brigadi. Kurirske poti sem opravljal od Banjske planote do Gorice. Stalne kurirske steze so vodile od Tolmina, tja do vzpetine nad Solkanom in Novo Gorico, kjer je zdaj koča Kekec. Navadno sva hodila po dva skupaj. Pošto sva dobila zaprto in jo tako tudi oddala. Mesto, kjer sva jo dvigovala, je bilo označeno s smrekico. Tam je bila zakopana skrinjica. V njej sva pošto pustila in vzela novo. Velikokrat je bila poleg hrane. Hodili smo le ponoči. Za predajo pošte je bil čas točno določen. Moram reči, da sem imel srečo in mi zaradi nevarnosti ni bilo treba nikoli uničiti pošte. Najtežje je bilo, ko sva nekoč s kurirjem nesla pošto na Vratca pri Čepovanu. Ker nisva dobila zveze, sva počivala in čakala. Ko se je zdanilo, sva nadaljevala pot do postojanke našega štaba. Nisva vedela, da so jo naši ponoči zapustili in da so v Postojanki Italijani. Umaknila sva se v zadnjem trenutku.

Osvoboditev sem dočkal v Gorici.

Tovariš Polde Koritnik! Vaša življenjska pot je končana, vaše delo pa je ostalo. In ideje, za katere ste se borili, žive... in mladi jih bomo razvijali naprej. Od vas se poslavljamo v imenu članov zgodovinskega krožka in učencev naše šole, ki nosi ime Dolomitskega odreda.

ČLANI
ZGODOVINSKEGA
KROŽKA
Osnovna šola
»Dolomitski odred«
Polhov Gradec

Polde Koritnik sprejema na proslavi dvajsete obletnice osvoboditve prapor krajevnega organizacije ZB Polhov Gradec. (Bil je praporščak do svoje smrti.) Prapor je razvil in mu ga izročila Stane Vrhovec, takrat predsednik ZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Dobrih želja ni nikoli preveč! Pa sem jih še nekaj odbrala. Za srečo in zadovoljstvo v tem našem življenju, za mir in prijateljstvo.

Do, bi tale obveljalo:

karavlo, avsti,
karbi malo,
odro bi pur pisalo,
mloam u mo prij -
korojšo dolo!

pošila slovi
v mladini zgodovinski

Želim vam, srečno
novo leto!

člani novinarskega
krožka, JPV, Koper
in mentorica
Angelica Badlesch

Srečno in uspešno
leto 1979

želi

Robert Bužan

hnogo uspehov
r 1979. letu!

novinarski krožek
Šentrupert

HAM, vsem vašim sodelavcem na TV-15

želi
Jaučurja

Veliko sreče in
veliko lepega

Lučka

In: hvala vsem, ki ste se nas spomnili, v svojem in v imenu našega uredništva.

Lepo pozdravljeni!

Milena

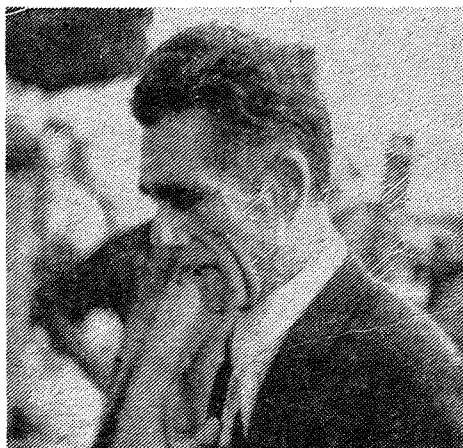
KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POG

Piše: Silvo Teršek

Lepo je, če te nima za kaj boleti glava

Igor Križanovsky-Oleg

Od nekdaj je planila po mojem obrazu svetloba, tanka in ostraka pred- drzna misel. Soba je temna in tema je kakor noč v Kočevskem Rogu. Za zgrbančenim drevesom je zlektnjen hrib, odprt kakor drobovje. Med skalami se plazi potoček. Izteka se v srebrno čist tolmun z ribami med raznolikim kamenjem. Samo roko mi je treba stegniti pa sem do komolca in čez globoko v kraški jami s kapniki in netopirji.

Ne sanjam. Njegova soba. In pravkar sem stopil na mah.

»Presenečen? Zadrži sapo in poslušaj to glasbo! Kitara in marš na Drini. Bova govorila o mladini? Kdor govori, da naš mladi rod ne navdušuje partizanska tematika, nima pojma o mladini. Biti je treba samo iskren v prikazovanju tega obdobja naše zgodovine. Dati jim je treba kosček lastnega sveta – jaz jim dam tistega, ki sem ga nosil med partizani. Toda tega sveta ne zavijam v žalost, iz sebe nočem izdelati heroja. Človeku je vendar najbolj po meri njegova koža. Kadar oblečeš drugo, je to pogosto kaj lahko opaziti. Poznam jih, ki so bili udeleženi v štirih partizanskih akcijah pa ves čas po vojni govorijo samo to. In ne vem ali prepričujejo sebe, da so bili heroji ali koga drugega. Pravim, da so obremenjeni s partizanščinom, namesto da bi bili z njo oplemeniteni...!«

Ljudje ga poznajo kot Igorja. Ime je dobil med partizani. Matere in očeta se ne spominja. Njegova mladost so bile sirotišnice, njegova mladost je bila – vojna. In kadarkoli je karkoli bilo, je bilo vedno boljše od prejšnjega. Danes se mu zdi, da več kot ima ne more imeti.

»Ne, avtomobila ne maram. Stopim na avtobusno postajo in za drobiž dobim celo svojega šoferja. Razmišljen človek sem. Semaforjev ne vidim niti takrat, ko pešam. Kdo sem, kaj sem? Takrat, ko sem po nekem dolgem partizanskem maršu govoril o žuljih, sem to počel menda tako prepričljivo, da so tovariši menili, da sem zdravnik. Kaj sem? Doktor prav gotovo ne.

Dan za dnevno prihajajo v to mojo 'čudno' sobo

otroci in zdi se jim, da so v pravljici. Mi verjameš, da se ni moje otroštvo nikoli končalo? Menda postajam vedno bolj otročji – nak, otroški. Rečem ti, to je zanesenjaštvo. Med vojno sem bil skojevec, skojevec zanesenjak. Se vedno otročje verjamem, da bo v svetu zmagalo dobro. Razočaranje? To je samo pojasnilo, da si bil obrnjen v napačno smer. Toda s temi razočaranji in pojasnili živimo, lahko tudi precej dolgo. Zanimivo je opazovati, kako posamezniki delujejo ob razočaranju; jaz delujem humor. Črni humor pravijo temu. Sicer pa se ljudje radi smejemo in najraje na račun drugih. Spoznal sem, da se moram smejati tudi takrat, kadar ni treba. Smeh mi je prišel, kakor Japoncem, ne le na obraz, pač pa tudi v dušo. S smehom in humorjem zdravim vse, celo revmo. Ta humor je v moji naravi in moja narava je tudi neustaljenost. Nikoli nisem našel svojega mirnega, enakomerno liričnega življenja s copatki na nogah, s toplim čajem popoldne, biljardom ob večerih in z večnim modrovanjem o temi, ki se najmanj zanima tistega, ki se je loti. Ostajam v morda za današnje pojme ozkem prostoru človeškosti, ki se ne odraža z zunanjim bliščem, lastnino ali s položajem. Se vedno se znam veseliti na videz nepomembnih stvari, še vedno sem tak, kot sem bil v letih naše revolucije...

Julija leta 1941 sem se vključil v NOB kot vosevec. Vselej sem o partizanskih časih govoril kot o svoji in naši mladosti. Ampak ta mladost je večna in takšna mora ostati. V tem tiči naloga razvijanja tradicij narodnoosvobodilnega boja: biti požrtvovalen, resnicoljuben, zaljubljen v domovino in pravico, predan skupnosti in tak ostati do zadnjega dne. Nisem politik pa ti rečem: kar smo zgradili in kolikor smo zgradili, takorekoč z golimi rokami in bolj s srčnostjo kot z znanjem, smo si lahko privoščili tudi napake. Dva se peljeta po cesti bratstva in enotnosti. Eden pravi: Kaj ne gre imenitno tale avtek. Drugi pa: Kaj nisem pomagal zgraditi imenitno cesto! Sreča je kot človeški

obraz; iz primera do primera je drugačna.

Se vedno čutim stisk roke komandanta Staneta v glavnem štabu. To je bila velika nagrada. Tudi na red zaslug za narod s srebrnim vencem, s katerim me je odlikoval tovariš Tito, sem ponosen. Se posebno pa sem ponosen, če me po tej ali oni prireditvi pozdravi preprost človek, ki ga je moje pripovedovanje, s šalami zabeljeno, prevzelo. Veš, med partizani sem bil prav zaradi humorja slab komisar. Nisem poznal stroge discipline in tudi od borcev je nisem zahteval. Toda morala je bila pri nas tako visoka, da nas niso bolele razlike, ki so delale probleme drugim. Borci sem pripravljal s humorjem do tega, da so pozabili na utrujenost, lakoto... Marca 1945 sem se javil v jurišni bataljon...

Včasih me kdo, ki ga pesti, ker so se podražili golfi ali ker so privezi za jahte tako dragi, vpraša: Igor. Povej mi, kaj je socializem. Jaz pa, ki sem v življenju prebral mnogo premalo knjig, rečem: Tega ne vem. Vem pa, kaj ni socializem!

Moje življenje je – preprosto. Kadar nisem z mladimi, kadar ne spravljam v smeh te ali one skupine, kadar po svojih skromnih močeh ne pomagam ljudem, grem na odpad. Vselej najdem, kar me razveseli, razburka domišljijo in željo, da bi iz zavrženega nekaj naredil. Dovolj je, da se v življenju uresniči vsaj del tistega, kar si načrtoval. Pomilujem ljudi, katerih življenje je sestavljeno iz jadicovanja. V moji sobi ni omar, je več kamenja, več korenin kot česa drugega. Imam vse tisto, česar ljudje nimajo. Pogosto pridejo k meni prijatelji. Blagor ti, mi pravijo. Brez skrbi si. Kako radi bi zamenjali s teboj. Jaz pa jim rečem, da bi v tem primeru morali prodati vikend, hišo, avto, televizor..., da bi morali otroku sladkati kavo z bonbonom, kadar bi jim zmanjkalo denarja za sladkor.

Da, tudi sin je Igor. Pri izbiri imena zanj sem bil preračunljiv. Morda ga bodo čez vrsto let zamenjali z menoj in bodo rekli: Glej ga glej, saj to je tisti, ki ima dvojna leta!

Zgledi hrabrijo mlade

Olga Vipotnik:

Mladi iz ustvarjenih vrednot odbirajo lastne vrednosti in delo. To je njihov prispevek, ki po svoje bogati vrednote, moralo in etiko, tok naše revolucije. Naši spodrsiljaji, nedoslednost v ravnanju in odnosu do teh vrednot, jih poučujejo, da naša revolucija še ni končana. Da jo moramo revolucionarno izpeljevati in nadaljevati – za bogatejše medčloveške odnose, za moralnost naših osebnih in družbenih dejanj. Od tod tudi njihova neprizanesljivost do naših napak. In tako je tudi prav. Socialistična morala ni samo ustvarjanje socialistične samoupravne družbe z materialnim blagostanjem. To tudi pomeni, da bo delavec resnično odločal o življenju in razvoju družbe znotraj združenega dela in samoupravnih skupnosti, da bo znal samoupravljati – da bo ustvarjal nov socialistični duhovni in miselni svet, bogastvo novih vrednot, socialistične morale in etike, ki bo človeka ustvarjalno poganjal kvišku, da bo opravljal navlako razredne družbe, ki je še ostala in bo tako zares osvobojen. V tem svetu ni prostora za malomeščanstvo, pozerstvo, dekadenco, elitizem, odtujenost, za sprijenost in zavrženost človeka, za dvojno in lažno moralo, ne v osebnem in ne v družbenem življenju.

Ustava je to socialistično moralo in te vrednote za naš skupni boljši človekov svet še posebej naglasila.

Vse, kar je bilo vrednega in prevladujočega v zavesti in obnašanju naših borcev, borcev naše revolucije (pravičnost, humanost, odgovornost, kritičnost, poštenost in pripravljenost, da se žrtvujejo za višje cilje človeka in družbe), moramo negovati in razvijati danes in vse bolj – da bomo slehernega izmed nas povzdignili na raven dostojanstva, ki pritiče človeku kot največji vrednosti in bogastvu naše družbe.

Zato se moramo truditi, da obračunamo tudi s svojimi slabostmi, kajti prav nas starejše generacije najbolj bremenijo usledine starih odnosov – čeprav se izrekamo za nove medčloveške odnose. Slednji se kvasijo z našo voljo in vsakodnevno prizadevnostjo zanje. Naši lastni zgledi v odnosu do sočloveka in v ustvarjanju socialističnega življenja samoupravnega vsakdana hrabrijo mlade v zupanju, da je socializem tista prava pot, ki gradi takšen svet, v katerem želijo živeti in ustvarjati, oni in njihovi otroci.

TV-15 – 11. I. 1979

Tovariši – krošnjari

Mlada ženska, doktorica znanosti in aktivistka, je na sestanku komiteja zveze komunistov podala dobre uvodne misli. Za to so zvedeli tudi v neki reviji in so prosili za dovoljenje, da ta tekst objavijo. Tekst je prinesla, uredništvo ga je pripravilo za tisk in ga v naslednji številki objavilo – pod njenim imenom. Zelo hitro je prispel tudi ustrezen honorar na žiro račun tovarišice. Ženska se je uprla in najprej vrnila honorar. Bila je zelo odločna in trdila, da tega ne more sprejeti. Na rokopis je jasno napisala, da je bila to uvodna razprava na seji komiteja, zaradi česar ga ne šteje kot pravi avtorski tekst, čeprav ga je pisala, saj so stališča v tem sestavku sad skupnega dela in spoznanj itd. Konec zgodbe je: uredništvo je objavilo njeno pismo – popravek. Primer je lep, vendar žal precej redek.

V naši družbi so pojavi, v katerih delavski razred ne sodeluje. Eden med temi je večkratno plačevanje

istega dela. Pojav je najpogostejši med intelektualci, nekoliko redkejši pa pri poklicnih političnih delavcih. ... Resnici na ljubo povejmo še to, da delajo takšne stvari nekateri tovariši tudi z marksistično znanostjo. Nadrobno prodajajo marksizem, ker je veliko povpraševanje po njem, pri tem pa kaže, kot da so pozabili, da je dobršen del marksizma namenjen prav etiki.

Pred vojno so bili v naši državi trgovci-krošnjari. Hodili so od vasi do vasi in prodajali drobno kramarsko blago. Nekateri tovariši spominjajo na te krošnjare, dasiravno so njihovi časi že zdavnaj minili.

KOMUNIST – 15. decembra 1978

Tito: V ospredju skrb za človeka

V vseh naših prizadevanjih, da več in bolje proizvajamo, da izpopolnjujemo in razvijamo odnose, pa mora biti v ospredju skrb za človeka. Zdi se, kot da bi v zadnjem času ta družbena preokupacija kar nekako splahnela. Pogledajte na primer samo, kaj se dogaja na naših cestah: vsak dan izgubljamo ljudi, naše največje bogastvo. Ko gre za skrb za človeka ne smemo izgubiti niti trenutka, ne sme nam biti žal truda, teh vprašanj se mora vsa naša družba lotiti organizirano.

(Iz novoletne poslanice predsednika Tita)

KOMUNIST – 1. januarja 1979

Znanje – ena največjih bitk sodobnega sveta

Dragoslav Marković v pogovoru za list »Mladost«:

– Mlade generacije imajo danes objektivne družbene pogoje za izobraževanje in znanje, ki ga – kot svojo veliko potrebo in pravico – nenehno večajo in bogatijo. Boj za znanje je ena izmed največjih bitk sodobnega sveta. To je bitka sodobne mlade generacije v vsaki deželi. V naši samoupravni socialistični družbi moramo znanje izkoristiti za boljše življenje, za humanejše družbene odnose in za ljudsko srečo. S hkratnim razvijanjem socialističnega samoupravljanja omogočamo, da bodo materialne, tehnološke in kulturne prireditve sodobnega razvoja v službi človeka, enakopravnosti in svobode narodov in narodnosti, ljudskega dostojanstva. V tem se naš družbeni sistem tudi razlikuje od drugih sistemov v svetu, v katerih, poleg materialne in tehnološke razvitosti, človek ni gospodar svoje usode – niti ni omogočeno, da je napredek v službi humanizacije življenja, svobode, enakopravnosti in ljudske sreče.

POLITIKA – 13. decembra 1978